

HORATIUS RESTITUTUS.

HORATIUS RESTITUTUS:

OR

THE BOOKS OF HORACE

Arranged in Chronological Order

ACCORDING TO

THE SCHEME OF DR BENTLEY,

FROM THE TEXT OF HIS SECOND EDITION IN 1713,

AND

THE COMMON READINGS SUBJOINED;

WITH

A PRELIMINARY DISSERTATION

ON THE

CHRONOLOGY AND THE LOCALITIES OF THAT POET.

By JAMES TATE, M.A.

MASTER OF THE GRAMMAR SCHOOL OF RICHMOND IN YORKSHIRE,
AND FORMERLY FELLOW OF SIDNEY COLLEGE, CAMBRIDGE.

CAMBRIDGE:
PRINTED BY J. SMITH, PRINTER TO THE UNIVERSITY.
FOR J. & J. J. DEIGHTON, CAMBRIDGE;
AND SOLD BY
J. G. & F. RIVINGTON, ST. PAUL'S CHURCH YARD,
AND WATERLOO PLACE, PALL MALL; AND BY BALDWIN & CRADOCK,
PATERNOSTER ROW, LONDON.

M.DCCC.XXXII.

[*Entered at Stationers' Hall.*]

TO THE

MASTER, FELLOWS, AND SCHOLARS,

OF

TRINITY COLLEGE, CAMBRIDGE,

ESPECIALLY TO THOSE PUPILS OF MINE

WHO HAVE BEEN OR NOW ARE ON THE FOUNDATION,

I INSCRIBE THIS BOOK,

IN THE BELIEF

THAT THEY WILL KINDLY AND JUSTLY ESTIMATE

THE TRIBUTE OF DEEP ADMIRATION

HERE PAID

TO THE CELEBRATED EDITION OF THE WORKS OF

HORACE,

WHICH THE PRINCE OF CRITICS,

RICHARD BENTLEY,

FIRST DATED FROM THAT ILLUSTRIOUS COLLEGE,
IN THE YEAR M.DCC.XI.

JAMES TATE.

RICHMOND,
April 16, 1832.

PREFACE.

In the Dissertation here prefixed to this Book of *Horatius Restitutus*, I am duly sensible, that the idea may arise of something irregular and desultory in the composition of it. Let me candidly own, that I should have been very happy to meet the expectation of my readers with a performance of greater system and regularity, if the peculiarity of the subject had more readily allowed me so to do.

According to my own impressions, first of all, that subject itself was so extensive at once and full of variety, that with a little elegant diffusion (which in its occasional use I am far from disparaging), the materials of this Dissertation might be expanded easily into a separate volume: and in the second place, from the very quality of some of the disquisitions, necessarily dry, however to the purpose essential, certain breaks of a pleasanter kind seemed desirable, to relieve the formality of argument, if that might be without the discursive itself becoming tedious.

The straight forward plainness, however, of the great points to be proved, may serve, amidst so much detail, to excuse the want of methodical regularity in

the process. That Horace published his collected writings from time to time in such an order of succession and in no other, and that his principal residences, after he became a professed Poet, were three determinate places of abode, neither more, nor less; these surely are questions, which (when aided by the Chronological Table here subjoined) will hardly strike the mind of an intelligent reader with any alarm of perplexity.

In the case of Horace, indeed, most remarkably so, "the Poet is always identified with the man,"

——— ut omnis
Votivâ pateat veluti descripta tabellâ
Vita senis. 2 S. i. 32, 3, 4.

even just as he tells us it was in the person of *Lucilius,* whom he avowedly followed (*sequor hunc*) in his lucubrations as a Satirist.

And in the very same degree, after the attention is fairly awakened to trace the incidents of his life and the stages of his locality, the personal history of the man adds perspicuity at once and interest to many passages in the Poet, which might otherwise remain neither interesting nor intelligible.

Now therefore that his works are recovered from their long state of disjointed existence, now that the *disjecti membra Poëtæ* once more compose a figure of fair proportions, and Horace—*ad unguem Factus homo* —becomes himself again; I have no doubt but he will

in many important and curious respects be more easily studied and more clearly understood. The investigation of other scholars which my example perhaps may serve to excite, will be rewarded with a rich return of discovery, from comparing many parts of Horace together, hitherto seen awkwardly if at all in connection, but hereafter visible at once in their natural perspective.

Two or three specimens of this nature have recently occurred to my own mind as well worthy of notice.

For instance, the political conduct of Horace (a conduct of the most delicate integrity) after the battle of Philippi, it will be impossible hereafter to distort into any semblance of the renegade; if his words and his deeds be only traced ever so severely in the actual succession of years. Then again, his laughing in the Satires, when a young man, at "those budge Doctors of the Stoic fur," Stertinius, Damasippus and Co. will be found perfectly compatible with the calm allusion in his later Odes (e. g. 3 C. II. 17—20. 4 C. IX. 39—44, &c.) to those moral energies of that high doctrine, which Roman virtue alone might realize or approach.

From the same correctness of view, the topic of that literature now lost, *De Personis Horatianis,* will yet derive considerable illustration, especially as to some of his most valuable friends. Thus, *Septimius* (2 C. VI.) who with an honest cordiality invites Horace to live and die with him at his adored Tarentum, is still recognised as the same worthy man and equally

beloved; when after a few years, weary of retirement, he turns adventurer, and gains that exquisite letter of introduction (1 E. IX.) to the young Prince Tiberius then in Asia.

Again, *Iccius* whose hankering after philsophy did not conceal from Horace his stronger love of fortune, sustains a sharp but delicate chastisement (1 C. XXIX.) at an early period: some ten years afterwards (1 E. XII.) he receives an Epistle introductory of *Grosphus*, in which the sweet is very ingeniously made to predominate over the bitter, to all appearance too quite consistently with honesty and truth.

It is to Horace's moral treatment of *Iccius*, and to other cases like it perhaps, such as that of *Quintius Hirpinus* (2 C. XI. 1 E. XVI. 17, &c.) and it may be to that of *Virgil* also (4 C. XII. 15. 21, &c.); that his most devoted admirer, Persius, seems to bear this happy and characteristic testimony.

> Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
> Tangit, et admissus circum præcordia ludit. Sat. i. 116, 7.
>
> And yet—arch Horace, while he strove to mend,
> Probed all the foibles of his smiling friend;
> Played lightly round and round the peccant part,
> And won, unfelt, an entrance to his heart.
>
> GIFFORD.

ALL this, however, it may be said, here at least is premature and out of place. Let me proceed therefore to state the few particulars remaining, of which

the propriety or necessity may plead excuse for the page or two here occupied.

On printing for the first time the books of Horace in their chronological order as established by Dr Bentley, no mark of respect seemed more natural than to preserve the text of his own edition. To an act of justice like this, perhaps, hardly any serious objection will be made, as being an honor due to so illustrious a name: and independently of that consideration alone, if the last republication of Bentley's Horace appeared in the year 1765 (as the Notitia Literaria of the Bipont intimates), the lapse of nearly seventy years may render this reprint once more of his text, especially with the common readings subjoined, rather an acceptable offering, than at all an object of complaint.

But of course, if Dr Bentley's text had this right to be so respected, any change in its characteristic forms would have been an unfaithful proceeding. And if some account be required of the peculiarities now retained, the following extract from his learned and critical biographer will afford it sufficiently.

Dr Bentley's Preface to his Horace "states his reasons for restoring the orthography of the Augustan age in many words, as *volgus*, *divom*, *inpius*, *conpesco*; which, though written in the ancient manuscripts of the Poet according to the original form, were universally altered in the printed copies. In this he followed the example of Heinsius's Virgil, as well as in printing the accusatives plural in *is*, where the genitives end

in *ium;* as *urbis, auris, omnis.* He likewise adduces the authority of the best copies and the old grammarians, for terming the lyrical compositions of Horace, not *Odæ,* but *Carmina;* and the two books of Satires, *Sermones,* not *Satiræ;* and each separate Satire, *Ecloga.*"

Dr Monk's Life of Bentley, p. 244.

In the Dedication of *Horatius Restitutus,* it will not be considered as an extravagant compliment, if I have styled Dr Bentley the *Prince* of *Critics.* For what is the constant language of the present generation, and amongst the scholars of the Continent? Hermann, himself confessedly, "a scholar and a philosopher of the highest order," in one of his critical works, *De R. Bentleio ejusque editione Terentii Dissertatio,* tells us distinctly, that from his preceptor, *F. V. Reiz,* he inherited the disposition to honour Bentley, *tamquam perfectissimum critici exemplum;* and he has admirably concentered his own eulogy of that character in the following definition which he afterwards expands.

"Erat Bentleius vir *infinitæ doctrinæ, acutissimi sensus, acerrimi judicii.* Et his tribus rebus omnis laus et virtus continetur Critici."

Before concluding, let me here return my very grateful thanks to the Syndics of the University Press for the liberality which they have shown to this pub-

lication, and for the very beneficial service which their patronage is calculated to render.

Nor may I neglect the acknowledgment so justly due to Mr B. W. Beatson, Fellow of Pembroke, for most friendly and scholarlike aid, both in correspondence on some literary points appertaining to the Dissertation, and in faithfully correcting every sheet of this work as it passed through the Press.

R. S. Y.

24 *March*, 1832.

P. S. An earnest anxiety to learn whatever yet may be accurately known about the *Fons Bandusinus*, maintained to be the old genuine and only fountain of that name, near to *Venusia* (or *Venosa*), induced me to consult Dr George Errington, Pro-Rector of the English college at Rome. Accordingly I requested from him the advantage of any research which his command of the libraries there might give, into the subject proposed; he was particularly desired to examine every document which he could find, bearing on the question in the Abbé Chaupy's *Decouverte de la Maison de Campagne d'Horace*. Vol. III. pp. 364. 538, &c.

In a long, curious, entertaining Letter lately received, my learned and accomplished correspondent assures me, that while the extract itself from the Bull

of Pascal the IId (about which I inquired) is indeed *literally correct*, he considers its *application*, however, as very *suspicious*; from the manner in which Chaupy "sees a little, presumes a great deal, and so jumps to the conclusion."

The passage quoted by Chaupy and more fully given by Mr Hobhouse (vide the close of the Dissertation for particulars) contains, to be sure, various words—de Castello *Bandusii*—in *Bandusino fonte* apud Venusiam, &c. which seem full of excellent promise: but when rigidly examined, those words leave nothing essential, beyond the simple fact, that in the year A. D. 1103. "at or near Venosa there was a Church called in *Fonte Bandusino*, for what cause so called, cannot now be ascertained."

The fountain itself, somewhere in that neighbourhood, beyond a doubt, apparently, existed in Horace's day. But while the precise spot of the Poet's birth, on the banks of the Aufidus, and therefore if geography may be trusted, *not immediately near to Venusia*, has but little chance now of ever being exactly determined, the original *Fons Bandusinus* must without a sigh be resigned to its fate; perhaps that of an extinct fountain in a country more or less subject to volcanic influence. And finally, in referring here to Mr Cramer's *Ancient Italy*, Vol. II. p. 290. I beg to be candidly understood as not at all impeaching his general accuracy: he does but exhibit, avowedly so, the specious result of Chaupy's discoveries, when

he says of the *Fons Bandusinus* (in the Bull alluded to, APUD *Venusiam*), "that we ought to restore it to its true position, about *six miles from Venosa*, on the site named *Palazzo.*" Let the right or the wrong of all this repose with *Capmartin de Chaupy.*

Habeat secum, servetque sepulchro.

DISSERTATION

ON THE

CHRONOLOGY AND THE LOCALITIES

OF

HORACE.

HAVING now, for more than one third of a century, been engaged in reading the works of Horace with my Pupils, and having long witnessed in his commentators the confusion very often attending their neglect of his *chronology*, (let me add of his *localities* also), I have been strongly inclined for some time past to undertake the illustration of Horace, in that department alone. By the light of Bentley's discoveries in his celebrated *Præfatio*, the question *De temporibus librorum Horatii* (though the *result* only of his investigations without any part of the regular *process* is given) I ventured to consider after all as in the main decisively settled. And therefore if on the strength of Bentley's name I had proceeded to publish a new edition of the works, without any other recommendation than that of their being printed in the very order in which they were originally published in successive books by the author himself; it struck my mind very forcibly, that such an edition would be hailed by Scholars as an era in Horatian literature.

That design, however, still hung in suspense, and might yet have been indefinitely delayed. But in the course of last year, I was led to expect the appearance of a Second Part of the *Fasti Hellenici*, &c. by Mr H. Fynes Clinton, brought down to the death of Augustus: and that expectation inspired me with a strong anxiety to learn what the Master Chronologist had done, under the head of ***Roman*** Authors, towards fixing or correcting the calculations of Bentley. My satisfaction of course was very great to find, that all the principal points which had been laid down 120 years ago for the foundation of that arrangement, may now be received as determined once for all by the very highest authority.

Mr Clinton himself on being informed of my intention gives me the kindest encouragement to persevere: he approves of my undertaking so useful a work as an Edition of the books of Horace, arranged in chronological order: and he assigns as a reason for his approbation, that the neglect of that order has produced much perplexity to the Student not of Horace only, but of many other Authors of the Augustan age.

Under all these circumstances, I now am emboldened to proceed in the task; and as the design in the first instance is submitted to the judgement of Scholars which it candidly invites, I shall at once lay before them as preliminary to all other disquisition the following extract from Bentley's *Præfatio*. The title is copied from the formula adopted by Gesner, who in

his edition of Horace gives all this extract except what stands as the first section of it: and the division here made of the whole into parts commodious for reference, will on that account be readily allowed.

DE TEMPORIBUS LIBRORUM HORATII ET POEMATUM ADEO RICH. BENTLEII SENTENTIA.

1. JAM vero et illud monendum est, editiones principes et recentioris ætatis codices alio ac nunc solemus ordine *Artem Poëticam* collocare, post carmen nempe Sæculare ante Sermones et Epistolas: vetustiores vero omnes Membranas post Carminum libros *Artem* Epodis præponere. Si quæris, quisnam ex his ordo recte se habeat, seriemque temporum, quibus singula ab auctore edita sunt, rite conservet, vetustusne ille an medius an hodiernus; nullus profecto omnium.

2. Magno quidem studio et acerrima contentione post *Tanaquilli Fabri* operam Clarissimi viri *Dacerius Massonusque* in hanc arenam descenderunt; quorum equidem acumen et eruditionem in partibus laudo; in operis vero summa totoque constituendo rem eos in-

feliciter admodum gessisse censeo. Horum enim rationibus, et Carminibus et Epodis et Sermonibus Epistolisque scribendis uno ac eodem tempore vacavisse Nostrum necesse est; et singula quæque poëmatia separatim in vulgus edidisse: quorum utrumque a vero alienum esse mihi pro comperto est.

3. Quippe omnibus, qui ejusmodi Poëmatia scripserunt, id in more erat, ut non sparsas Eclogas, sed integros Libellos semel simulque in lucem ederent. Ita *Catullus* fecit, ut ex Epigrammate I. constat, *Cui dono lepidum novum* LIBELLUM: ita *Tibullus*, quem vide Elegia I. libri tertii, v. 7. et 17. ita *Propertius* Eleg. I. librorum II. III. et IV. ut et Libri II. Elegia X, v. 25. et XIX, v. 39: ita *Virgilius* Bucolica dedit, uti patet ex ultimo illo, *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:* ita *Naso* Amorum et Tristium et Ponticorum libros, ipso teste: ita *Statius* Silvas suas: ita *Martialis* Epigrammata, ut Præfationes eorum fidem faciunt: ita *Persius* Satiras; *Phædrus* et *Avienus* fabulas; *Ausonius, Prudentius, Sidonius, Venantiusque* sua Carmina; quod ex eorum Prologis abunde patet.

4. Quid quæris? Ipse quoque Horatius Libellos suos junctim editos aperte indicat; primum Carminum librum ex Prologo; secundum tertiumque ex Epilogis; Epodos ex illo XIV. *Inceptos olim promissum carmen Iambos Ad umbilicum adducere;* Sermonum priorem librum ex versu ultimo, *I puer atque meo citus hæc subscribe* LIBELLO; posteriorem ex Prologo; priorem vero Epis-

tolarum et ex Prologo et ex Epilogo. Quartum vero Carminum, et Epistolarum secundum *longo* post cetera *intervallo* emissos esse, plenissimum est *Suetonii* testimonium; quod qui aut refellere aut eludere conantur, inanem operam insumunt.

5. His jam positis; primum Horatii opus statuo *Sermonum* librum *primum*, quem triennio perfecit intra annos ætatis XXVI, XXVII, XXVIII; postea *Secundum* triennio itidem, annis XXXI, XXXII, XXXIII; deinde *Epodos* biennio, XXXIV. et XXXV; tum *Carminum* librum *primum* triennio, XXXVI, XXXVII, XXXVIII; *Secundum* biennio, XL, XLI; *Tertium*que pariter biennio, XLII, XLIII: inde *Epistolarum primum* biennio, XLVI, XLVII; tum *Carminum lib. quartum* et *Sæculare* triennio, XLIX, L, LI. Postremo *Artem Poëticam* et *Epistolarum librum alterum*, annis incertis. Intra hos cancellos omnium poëmatiωn natales esse ponendos, et ex argumentis singulorum et ex Annalium fide constabit.

6. Inde est, quod in Sermonibus et Epodis et Carminum primo, *Cæsar* semper, nunquam *Augustus* dicitur; quippe qui id nomen consecutus est, anno demum Flacci XXXIX; in sequentibus vero passim *Augustus* appellatur. Inde est, quod in Sermonibus et Epodis *Juvenem* se ubique indicat; et quod sola Satirarum laude inclaruisse se dicit, ut Bucolicorum tum Virgilium (Serm. I, 10. v. 46.) nulla Lyricorum mentione facta.

7. In ceteris autem singulis procedentis ætatis gradus planissimis signis indicat: idque tibi ex hac serie jam a me demonstrata jucundum erit animadvertere; cum operibus Juvenilibus multa obscæna et flagitiosa insint; quanto annis provectior erat, tanto eum et poëtica virtute et argumentorum dignitate gravitateque meliorem castioremque semper evasisse.

8. Ceterum ubicumque viri doctissimi extra limites hic positos in adsignandis temporibus evagantur, toties illi in errores prolabuntur. Facile quidem mihi foret id in singulis ostendere; verum unum modo alterumve hic attingam, cetera tuæ industriæ relinquens. Libri I. Carmen 21, *Dianam teneræ dicite Virgines,* perperam *Sæculare* vocant, et ad Horatii annum XLIX. referunt; ringente Suetonio, qui tres Carminum libros *longo intervallo* eum annum præcessisse testatur. Atqui nihil quicquam hic de *Sæcularibus* ludis proditur; sed aut ad Dianæ aut Apollinis festum spectat, quorum illud mense Augusto, hoc Julio singulis annis celebrabatur. Eodem pertinet Catulli carmen XXXV, *Dianæ sumus in fide;* quod *Sæculare* etiam a viris doctis pessime inscribitur; cum nihil ibi de *Sæculo* habeatur, isque diu diem obierit ante Ludos Augusti Sæculares.

9. Tum et II, 17, *Ad Mæcenatem ægrotum,* immani parachronismo ad Horatii annum LV. ultra libri quarti tempora ablegant; idque levi et futili argumento, quod eo anno continua insomnia vexari cœperit Mæcenas triennio ante diem fatalem. Quasi vero non plus semel

in tam longa vita ægrotaverit, quem Plinius major VII, 51. *perpetua febre* ab adolescentia laborasse tradidit.

10. Illud vero in Sermone VI, libri 2, *Quid, militibus promissa Triquetra, Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?* non, ut volunt, ad pugnam Actiacam annumque Flacci XXXV. referendum erat, nec ad Philippensem annumve XXIV: quippe de agrorum divisione hic agitur, quæ post *Siculam* de Pompeio victoriam et Lepidi deditionem in Campania alibique facta est, anno Flacci XXXI, ut disertis verbis narrat Dio p. 456, 457. Plutarchus Antonio p. 941, Paterculus II, 81; et Appianus p. 1176. Alia omnia pari facilitate refutari possent; sed his fruere et vale.

IN all this extract, confessedly, we have little more than the *result* of Bentley's investigations: the regular *process* throughout, by which facts and arguments were drawn up into a chronological system, we do not possess. Much less can we venture to say whether the internal evidence on which he so acutely proceeded in demonstrating the dates, turned entirely on facts of a public, or partly on those of a private, nature also. Still however, one thing to me seems quite undeniable: the system of Bentley remains to this day unshaken from any quarter by legitimate confutation, unassailed indeed by any regular and systematical attempt to confute

it. Whatever in the course of much reading I have hitherto seen, whether totally adverse or in part only contrary, I have found to involve such gross neglect of unquestionable truth, such absurdity springing up in immediate consequences; that seldom has more than one effort of thought been necessary to penetrate and discard it.

To the several labours however learned and plausible of *Faber*, of *Dacier*, and of *Masson*, after the decisive judgement of *Bentley* so declared (§. 2.) it will not be expected, that any particular attention should be devoted by me. And yet, just as if *Masson's* accuracy in the *Vita Horatii* (1708) had never been disputed, (though he was held by *Dacier* in great contempt,) that work has been quoted with much deference by later editors; and more or less formed on the basis of *Masson's Vita* or of the *Chronologia per Consules* of *Dacier* have been those compilations under the title of *Q. Horatii Flacci Vita per annos digesta*, which have even recently appeared.

Amongst the very latest of those who have merely gone in the old road so long before them, let not *Mitscherlich*, the *German* editor of the Odes, be overlooked. He wholly rejects the scheme of Bentley, and in his Preface, p. xxi. after daring to pronounce...*infirma omnino Bentleii temporum ratio*...he brings forward an objection founded on an allusion to the *Cantabri*. 3 C. viii. 21. Whoever will turn to the *Fasti* of Mr Clinton, B. C. 23. p. 237. may see how the objection is an-

swered and the credit of Bentley maintained by a turn of the pen from that unrivalled chronologist.

I embrace the occasion here offered, to acknowledge the great faithfulness and talent so conspicuous in the recent biography of Bentley; and on the general question before us, I adopt with much gratification the judgement (perfectly coincident with my own) which the biographer so strongly and comprehensively delivers.

"Bentley's scheme of the *Tempora Horatiana* is condemned by Mitscherlich, the Leipsic editor: but he is a person of little or no authority; and in this case he appeals to the life of Horace, by Jani, an abridgement of Masson's, one of those productions to correct the errors of which, Bentley's theory was composed."—Dr Monk's Life of Bentley, p. 245.

BUT whatever excuse I may thus plead for leaving the now obsolete merits of Messrs *Faber, Dacier,* and *Masson* under "the balance and the rod" in Bentley's hands; some distinct notice is unquestionably due to the subsequent name of Monsieur *Sanadon,* from its being so eminent in the criticism of Horace for right or for wrong.

In the year 1728, from the Press of Claude Robustel, *A Paris,* there came forth in two handsome quarto

volumes *primâ specie* a very splendid work: Les Poésies d'Horace disposées suivant l'ordre chronologique et traduites en François: avec des Remarques et des Dissertations critiques. Par le R. P. Sanadon, de la Compagnie de Jesus.

The object of Mr Sanadon avowedly embraces a very bold and radical change. He does not *restore* (according to the plan in this volume proposed) the *Opera Horatiana* to that order of books in which it is highly probable at least that they were first published by the Poet himself. He *revolutionises* every thing; and exults in the magnificent mischief. "De toutes les piéces d'Horace je n'en laisse que trois dans leur ancienne situation." p. vi.

Now I am duly aware that the celebrated *D'Orville* (in the year 1750) left on record the severest condemnation of this barbarous concern. "Sanadon," he says, "qui nuper Horatium temerario ausu Absyrti instar concidit truncavitque, et triviali commentario obruit." D'Orville ad Chariton, p. 239. ed. Beck.

Klotzius too in his *Lectiones Venusinæ* (1770) speaks of Sanadon's conceitedness at once and servile plagiarism in a strong tone of severity. Take the following examples: "Sanadonius interpretatur mire, et explicat defenditque versionem perperam, ut fere semper, quoties aliorum animadversiones non compilavit." p. 321. —"Sanadonio, servilis ingenii nomine, cuique nihil magis succedit, quam si Bentleium aliosque compilat." p. 406.

To these severe expressions most probably Dr *Parr* refers in the very clever and very playful Letter to Mr *Henry Homer* on his projected variorum Edition of Horace. After calling him "a great coxcomb" in one part of it, he finally says: "Beware of that rascal Sanadon: and be sure to quote what Klotzius says of him, and I say too."—Dr Johnstone's Life and Works of Dr Parr, Vol. I. p. 412.

Let me not be understood however, as wishing to shelter myself under authorities like these from the responsibility of delivering an opinion of my own. From me, the first person who has ventured to print the books of Horace in the order of their original publication, something more in the direct way of reply may naturally be expected; especially as against Sanadon, who proceeding *de novo* in utter defiance to all and every arrangement of the *books* as such, has dislocated and dismembered the whole body of the Poet.

The compilers of Horace's life indeed, in allotting such a poem to such a year of it, had very freely violated all respect in any way due to the consideration of collective books successively published: but no editor before Sanadon had ever on system *printed* the works of Horace in any other than the common series, or disturbed the common arrangement at all.

The two volumes of Sanadon now before me contain 1400 pages, exclusive of the Indices to the Work. To peruse carefully such an extent of translated and critical matter, with a view to examine, detect and

refute, would be an Herculean toil. If according to Bentley (Pref. to Phalar. p. cxi.) a man "may commit more mistakes in five weeks time and in five sheets of paper, than can thoroughly be confuted in fifty sheets and a whole year;" the complete examination of Sanadon's pages might form the labour of a very long life.

A much shorter operation must serve the present purpose. *To disable his judgement,* in the phrase of Shakespeare, may of itself be sufficient. And to that end let the following specimens of particular but very gross errors be accepted, instead of a more general and extensive reply.

(1.) With *Sanadon*, the *Epodes* (of which he discards the name entirely) are considered as a *fifth* book of *Odes;* and they are variously scattered through the mass and mixt multitude of the real *Carmina*. He thus makes up five books of Odes altogether; and, as with an Epilogos to the whole, concludes the fifth of them with the last ode of our *third* book,

Exegi monumentum ære perennius.

Now it is most true that the great *Muretus* in the year 1551 remarks thus on the book EPODON. "Cur *Epodos* liber hic vocetur, non equidem satis intelligo: ac vidi veterum librum, in quo hic quintus Odarum liber inscribebatur." In his *Var. Lect.* too, L. iii. C. XIX. he entitles it expressly thus: Horatii versus

e quinto Odarum illustrati." But at that day, the critical knowledge of Horace was yet in its infancy: and Sanadon stands without excuse for not atttending to the Grammatical signification of *Epodi,* when in all the editions by *Cruquius* from the year 1578 downwards the old commentaries on Horace had been regularly published, with the commentator's clear and explicit definition of (α) προῳδὸς, and of (β) ἐπῳδός.

> α. Ibis Liburnis inter alta navium,
> β. Amice, propugnacula.

That Archilochian metre which from its predominance (and that of others similar) gave in an early century its own appellation to the whole book of Epodes, is not at this day much better understood from Gaisford's *Hephæstio* (1810) pp. 129. 368. or from Hermann's *Elementa Doctrinæ Metricæ,* (1816) L. iii. c. xv. than it might have been known for any practical purpose in the year 1578.

Of all this however, Sanadon has shown, if not a profound ignorance, yet a most offensive contempt. His comment on the very first Epode, *Ibis Liburnis,* &c. he thus introduces, "Cette Ode est proprement une lettre en vers liriques!" No wonder, that an editor who found *lyric Odes* in what Horace himself denominated (Ep. xiv. 7. cf. 1 E. xix. 23–25).

> Inceptos, olim promissum munus, *Iambos,*

should become enamoured of his own inventions and create a chaos accordingly.

(2.) In the whole personal history of Horace, if one spot be marked with brighter joy than another, it must be the auspicious day of his migration into the Sabine Valley: that day formed an era in the happiness, in the moral and literary character of his life.

All this new delight of the *rus* and *villula* there, of the scenery which adorned his estate, and of the shrewd and virtuous people into whose society it threw him, Horace exquisitely describes (the more so from contrast with the plagues and vexations of the great city) in the vith Satire of the 2d book,

Hoc erat in votis, &c.

And yet the good natured, kind hearted, man, when he had only his house at Rome, with a small establishment, not very rich, but chearful enough and content, delighted too with the humility of his condition, made a maximum of his comforts there; before he even dreamed apparently of any higher pleasures, better suited to his genius and taste, to be enjoyed somewhere else.

The viith Satire of the 1st book. *Non quia Mæcenas, &c.* which describes his familiar day at Rome, is not less exquisite in its way, not less fraught with characteristic and entertaining narration, than the vith of the 2d book.

Will it be believed, except on ocular inspection, that Sanadon has committed the monstrous ὕστερον

πρότερον of placing *Hoc erat in votis* BEFORE *Non quia, Mæcenas,* making the latter l. 2. Sat. 8. and the former l. 1. Sat. 7. in his *Nouvelle distribution!*

(3.) The six Odes I. II. III. IV. V. VI. of the 3d book of Horace, written in one common metre and wonderfully agreeing in a well sustained high didactic tone of moral, religious, patriotic, sentiment, with that striking prelude to the whole, *Odi profanum vulgus, &c.* must impress on every sensible mind a deep feeling of solemn grandeur, varied by amenity, and pathos, and fine imagination.

If therefore any juxta-position of Odes preserved in all MSS. and editions, might command reverence from an editor of Horace; Odes like these six could not possibly suffer violation by being torn asunder. Sanadon disjoins these six Alcaic Odes from one another entirely, and has not left even any two of them in any connection or contiguity whatsoever!

(4.) On minute examination it has been ascertained, (vid. Classical Journal No. XXII. p. 352. J. T.) that in the third line of the Alcaic Stanza,

2 Specimens of this structure, Hunc Lesbio | sacrare plectro.
with 3 ———— of this ————, Regumque matres | barbarorum.
and 8 ———— of this ————, Pronos relabi | posse | rivos.

are contained in the *first* and *second* books of Odes; while in the *third* and *fourth* books, as they commonly stand, *not one* instance is now to be seen of a verse so constructed in any of those ways.

Surely no argument can be more striking, than this plain fact is, to demonstrate, that Horace after publishing the 1st and 2d books of Odes, was by some cause or suggestion led to consult his ear with acuter delicacy than before; so that he vigilantly ever after guarded the third line, the key-stone of the Alcaic stanza, against modes of structure, which his improved sense of harmony condemned. Briefly, to place the matter in the strongest light, no other hypothesis will account for the phenomena.

In this nice predicament, what part does Sanadon play? The truth is, that such exactness of metrical observation was unknown in his time: and we must acquit him on the charge of neglecting distinctions, not then brought into notice. But for all that excuse, the main ground of conviction remains the same. Sanadon, in his *Nouvelle distribution*, acts ignorantly on this behalf, but he acts grossly wrong also: for those Odes marked with the faulty structure he has scattered promiscuously over the *later* books in his arrangement and over the *earlier*, very much alike. No difference is known; no discrimination is preserved. Need one say more? And here with these proofs of his *judgement disabled*, let us take our leave of Mr Sanadon for the present.

THE strange and accumulated mistakes in which the personal history of Horace has been long involved,

it would be an irksome task to discuss one by one in detail. The most important of them, however, shall be duly noticed in the course of these pages; and the whole mass will be put into a way for ultimate clearance. It may be too much to assert that the publication of the books of Horace in the original series of succession will at once set all other things right: yet there can be no doubt, but the wrong, unnatural, confused order, in which his works have hitherto been exhibited, has given rise to a great portion of all the errors existing at this day. And so long as the common arrangement shall continue to influence the train of thought by the order of perusal, it will be difficult if not impossible to overcome that proneness to false combinations, which the working on a distorted view must of necessity create.

But when once that disorder is banished and the natural succession restored, then the mind instead of being misguided by the mechanical progress of the hand and the eye, will be by that progress directed and sustained all along in tracing the personal and poetical history of Horace. All the stages of his career will then develope themselves in beautiful transition: especially, the Parian Iambics of the Sabine Poet will precede as they ought, the Sapphic and Alcaic stanzas of the Lyrist of Tivoli.

Let us now proceed to exemplify by a few striking instances what absurdity is involved in the common order of the books of Horace being taken for the true

one, and what immediate congruity on the other hand arises from observing the arrangement of Bentley.

(1). Horace in the ɪvth Satire of his 1st book, vv. 39—55. shows a great anxiety to disclaim all pretence to the higher character of a poet: and well he might, without any mock modesty, disavow it. At that early period of his life and writings, he had nothing to ground the claim upon, except the publication of a few satires, and the farther promise of talent in that particular vein.

But hear what Mr Dacier says, as reported by Dr Francis.

"54. *Ergo* | *Non satis est puris versum perscribere verbis.*

Mr Dacier thinks, that Horace would not have been so modest with regard to his Satires, and so fearful of prostituting the name of poet, if he had not secured his own right to it by his Odes."

Hear next Mr Sanadon. (Vol. ɪɪ. p. 169.)

"38. *Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetis,*
Excerpam numero.

Horace s'étoit déja assuré par ses odes le nom de Poète, ainsi il ne risque rièn à se dégrader pour ses satires. Sa modestie n'en est que plus grande, et cette vertu ne sauroit être petite dans un poète, pourvû qu'elle soit bien sincere." No exposure can make blunders like these more ridiculous: they cannot be aggravated by any comment. Pêre *Hardouin*, on the contrary,

who amongst many paradoxes maintained this, Horatii *Poetæ nihil superesse genuinum, præter Epistolas et Sermones,* draws a very different conclusion out of the verses before us.

> ——— *neque enim concludere versum*
> *Dixeris esse satis: neque, si quis scribat, uti nos,*
> *Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.*

From this passage, *Hardouin* very ingeniously and justly concludes, *Horatium se nullas odas scripsisse profiteri:* nothing in itself more true AT THAT TIME. But the good Father too hastily assumed, that the Odes if written by Horace at all, had been written as their collocation to him indicated, at some period prior to that of the Satires. *Hardouin* would have been disarmed of at least one argument, perhaps in his opinion a very strong one; if he had ever viewed the books of Horace in the order of their original publication. (vid. KLOTZII Lectiones Venusinæ. pp. 15. 39, 40. 1770.)

(2). If there be any truth in Bentley's calculations, the 2d book of these Satires was collectively published not later than the year B. C. 32. If there be any faith in the *Fasti Hellenici,* the restoration of the Roman Eagles from Parthia did not take place earlier than the year B. C. 20.

Horace (2 S. I. 10.—15.) when thus urged by his learned friend Trebatius,

Aut si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus.

declines the task with much elegance and address, on the ground of inability to describe the scenes of heroic warfare.

——— cupidum, pater optime, vires
Deficiunt; neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fractâ pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.

The Parthians and Gauls, from having been the principal objects of dread to the Roman armies, are the nations selected to furnish, each of them, a very tremendous image of battle; with a tacit reference perhaps to the exploits of Marius at a distant period and of Ventidius on a later occasion, B. C. 39.

What is the remark of Baxter on this passage?

"15. Bene *labentis equo:* nam Parthorum pugna fere erat equestris. Apposuit autem ista, quo gratificaretur Augusto, ob recepta signa Marco Crasso adempta."

Anachronism and confusion like this might be expected from Baxter. One may wonder that the cautious and accurate Gesner should interpose no correction of it. But neither is *he* found always faithful to his qualified declaration of agreement with Bentley.

Hoc certe confirmare possum, me, dum recenseo singulas Eclogas, diligenter attendisse, si quid esset Bentleianis temporum rationibus adversum, nec depre-

hendisse quidquam, quod momentum aliquod ad eam evertendam haberet; licet quibusdam Eclogis non improbabili ratione forte tempus etiam aliud, recentius præsertim, possit adscribi.

THE clearness of view which arises from placing the Satires before the Epodes, and the Epodes before the Odes, cannot be denied. The advantage to be derived from Bentley's arrangement in placing the 4th book of Odes after the 1st book of Epistles, may not perhaps be quite so evident. One example or two will serve to show the importance of that distribution.

There is an intellectual as well as a linear perspective. And some space for time and thought must be allowed to intervene: or in the case of great moral and political changes taking place, without the aid of that interval very often all the probabilities of expectation will be shocked. Thus, if seven or eight years are considered to elapse betwixt the average date of the 3d book of Odes and the publication of the 4th; even in the omens of *moral* improvement displayed in the latter we shall see nothing extravagant, in those of *political* alteration we shall see the highest credibility.

(1). In the VIth Ode of the 3d book, Horace traces the vice and immorality which he there laments, to the predominance of luxury and avarice, which no Cen-

sorian regulations could control: and in the XXIVth Ode, impressed with the very same feeling (vv. 35. 6.) he exclaims.

——— Quid *leges* sine *moribus*
Vanæ proficiunt?

But in the vth Ode of the 4th book (addressed to Augustus) he piously exults in the blessings of a new era; and by the very phrase (v. 22.) adopted there, he recalls in contrast that vicious state of social life which now seemed to be past or to be passing away.

Mos et *lex* maculosum edomuit nefas.

Then again, in the XVth Ode of the same book, with what energy does he hail the return of the virtues under the reign of a reforming Prince!

Tua, Cæsar ætas—
——et ordinem
Rectum evaganti fræna licentiæ
Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes.

(2). Herculis ritu modo dictus, O Plebs,
Morte venalem petiisse laurum
Cæsar, Hispanâ repetit penates
Victor ab orâ. 3 C. XIV.

Sanadon condemns at once the opening line of this Ode; and betrays exactly what Dr Parr would call the *coxcomb*, in the following remark.

O Plebs.] On ne peut disconvenir que ce vers n'est pas le meilleur de la piéce. Cette chute est assom-

mante, et je ne pardonne point à nôtre Poète d'avoir si mal débuté.

The fact is, that Sanadon saw nothing here beyond the surface. Augustus, *tribunus plebis,* et *plebi gratior quam optimatibus,* had been very dangerously ill in Spain: that rumour of course *plebem maxime terruit:* the commons were trembling for the loss of their protector: the nobility caught at the chance of regaining their old ascendancy in the state.

Or take it from the Argumentum of the Ode, as it stands in Gesner's edition. Bello Cantabrico maximus erat *novorum tumultuum* a partibus *Optimatium* metus, ob diuturnam *Augusti* Tarracone decumbentis *valetudinem.* Illo igitur jam domum reverso, publicas ferias Palatio universæque PLEBI Horatius indicit.

Several conspiracies[1] formed against the life of that Prince are recounted by Suetonius in D. Oct. Cæs. Augusto, §. XIX. But the most affecting story of the kind is that related by Seneca, of Cinna's desperate design...*non occidere, sed immolare: nam sacrificantem placuerat adoriri.* The recorded exclamation of Augustus carries a point with it, which renders all comment unnecessary. *Ego sum* NOBILIBUS *adolescentibus expositum caput, in quod mucrones acuant!* Seneca de Clementiâ, I. 9.

Turn now to the 4th book of Odes: imagine the lapse of a few eventful years; and then, in the ab-

[1] For "the conspiracy and death of *Murena,*" &c. &c. vide *Fast. Hellen.* B. C. 22.

sence of all alarm, mark the lofty tone of pride and security.

ii. 50. Non semel dicemus, Io triumphe! | *Civitas omnis.*
v. 1—8. Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus *Patrum*
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ:
Instar veris enim voltus ubi tuus
Adfulsit *populo;* gratior it dies,
Et soles melius nitent.
xiv. 1—5. Quæ cura *Patrum,* quæve *Quiritium,*
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastos
Æternet? O quâ Sol &c.

To understand the writings of Horace with complete satisfaction in those parts which at all involve his personal history, the knowledge of his actual residences will be found similarly useful, if not equally necessary, as the correct distribution of his books in their original order. His localities, indeed, when rightly ascertained, are so directly connected with the Chronology and just arrangement of his works; that even Bentley's masterly calculation may derive support from a careful developement of the scenes of his residence, hitherto partially or erroneously stated.

For the sake of clearness in what follows, though it be in part anticipating, let the principal places in which I believe Horace to have resided after his return from Philippi, be here at once laid before the reader.

At an early period, then, he had beyond all dispute a *house* in *Rome*, which during his life time he kept: by the liberality of Mæcenas not long after, he was possessed of a RUS and *villula* in the *Sabine* valley: and charmed with the scenery of Tibur which on his way from Rome into the Sabine country he often halted to admire, he finally became master of a *cottage* with a *garden* to it in the precincts of *Tibur* or as it is now called *Tivoli.*

And here at setting out, let me avow that I feel no scruple in imputing the FIRST great source of confusion and error to that unlucky expression in the Life attributed to Suetonius. Vixit plurimum in secessu RURIS sui *Sabini* aut *Tiburtini:* domusque ejus ostenditur circa Tiburni luculum. And the phrase itself, *Sabini aut Tiburtini*, had its origin, there can be no doubt, in the Iambic Scazons of Catullus *Ad Fundum.* XL.

O Funde noster, seu *Sabine*, seu *Tiburs*,
Nam te esse *Tiburtem* autumant, quibus non est
Cordi Catullum lædere; at quibus cordi est,
Quovis *Sabinum* pignore esse contendunt.

The author whoever he was, of that Life, apparently quite ignorant of the Sabine valley, never seems to

have supposed, that Horace had any rural residence except at Tivoli, or any property and estate except in that place or just across the Sabine border.

But allowing Suetonius himself to have been the author, yet even he lived and wrote a full century after the death of Horace. And to a spot in Horace's own time so very little known and frequented as the vale of *Digentia* (now called *Licenza*,) unless Suetonius had gone from curiosity and on purpose, it was very improbable in the common course of things that he should ever pay a visit at all; situated as that spot was in the mountains, fifteen miles above Tivoli, and four miles out of the line of the via Valeria. In the course too of a hundred years or more, the inhabitants of a place circumstanced like Tivoli, might very easily lose all account of the Poet's estate and habitation lying so far out of their way; of his residence on their own spot the tradition, if founded in truth, was little likely for a very long time to be forgotten. The words therefore, *domusque ejus ostenditur circa Tiburni luculum*, whenever written, show expressly, that the people of Tivoli continued to claim the honour of having had Horace as a sojourner and to point out with pride the very house in which he lived. It is true, that the site of the Poet's dwelling cannot *now* be determined with anything more than probable conjecture: but what has that difficulty at this day to do with the distinct tradition of the second or third century? Ages upon ages of change and revolution

since then have made sad havock with the palaces as with the cottages of Tivoli.

The SECOND great source of dispute and difficulty is of a more recent date and rises in a contrary direction to the *former*. The Life imputed to Suetonius seemed to fix the RUS with the *domus* of Horace at Tivoli or in its immediate neighbourhood. When therefore the *Avvocato D. Domenico de Sanctis*[1] first and after him the *Abbe Capmartin de Chaupy*[2] had succeeded in demonstrating once for all that the RUS and the *villa* lay in the Sabine vale of Licenza; our obligation to the rival discoverers would have been complete, and all would have ended delightfully well, if they had been content to stop there. But led astray by their favourite conceit of *unicity*,

Satis beatus unicis Sabinis. 2 C. xviii. 14.

(which in the Poet's meaning carried only unicity of RUS or *Estate*,) they proceeded to demolish every vestige of property, or of habitation involving property, any where else; of course therefore house and garden at Tivoli entirely disappear.

But without such a residence granted to the Poet, there will soon be occasion to show, that we shall be

[1] *Dissertazione della Villa di Orazio Flacco, in Ravenna,* 1784. is perhaps the latest edition. It first appeared at Rome in 1761, and a second time in 1768.

[2] *Decouverte de la Maison de Campagne d'Horace*, 3 Vol. A Rome 1767, 1769.

constantly at fault in the localities of his poetry; from the 1st Ode of the 1st book,

——Me *gelidum nemus*,
Nympharumque leves cum Satyris chori,
Secernunt populo.

to the IIId Ode of the 4th,

Sed quæ TIBUR *aquæ* fertile præfluunt,
Et spissæ *nemorum* comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.

In the meanwhile, as it is far more gratifying to the ingenuous enquirer, to acknowlege himself anticipated, than to wrangle for prior title or to assert originality, in ascertaining the truth; I bring forward with pride a third authority on this Tivoline question, decisively in agreement with every previous judgement and notion of my own. The learned *Signori Abbati Cabral, e del Ré*[1], in their *Ricerche delle Ville* &c. *della Città e del Territorio di Tivoli*. Roma. 1779. Cap. iii. par. I. §. 5. and in their *Nuove Ricerche*, pag. 94. maintain the existence there of a Villa of Horace, but consisting only *in un tenue rural soggiorno, in un Casino entro un Orto.*

A modest rural abode, a Cottage within a garden, there, is precisely, after his house at Rome and his Villa in the Sabine country, the one place needful to complete the Poet's list of accommodations; equally

[1] Vid. Domenico de Sanctis. u. s. p. 33. and in *Risposta all' Appendice dei Signori Abb. Cabral, e del Ré*, p. 3.

needful, let me add, to render his writings, especially the Odes, intelligible and consistent to an inquisitive reader.

My own mind unquestionably was first set a thinking on the subject of his Tivoline residence by that noble emendation of Nicholas Hardinge; which comes down to us recommended by Markland, approved by Bentley, and applauded by Parr.

——Eripe te moræ;
Ut *semper-udum* Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum et
Telegoni juga parricidæ. 3 C. xxix. 5—8.

That emendation itself I first saw in Markland's *Explicationes veterum aliquot auctorum* (p. 258 = 267) subjoined to his edition of the *Supplices Mulieres:* but having since read the suggested change in a Letter from Nicholas Hardinge to a friend of his then making the tour of Italy, I prefer to record it here in the very words of that *Vir capitalis ingenii,* as he is justly styled by Markland in the passage referred to.

"Ne semper udum, &c. I suspect to be a false reading in all the Editions and MSS."

"For as Horace invites Mæcenas from *Rome* to his *Tibur,* it seems inconceivable that he should press him to make haste, *lest* he should be always taking a view of *Tibur.* How much properer would it have been to recommend his departure from *Rome* that he might enjoy the scenes of *Tibur!* I therefore change NE to UT. N. H."

To a great variety of disquisitions, more or less intelligent and entertaining on this text and on the topics naturally connected with it, the references below given[1] will direct the reader; if any of the books happen to be within his reach.

Having thus secured the compliment due to an Etonian and King's man for starting the question so vitally important to the Lyric bard of Tivoli, I shall not however proceed on credit taken for his emendation being true: I shall rather appeal for corroboration of its truth to the internal evidence which the 1st 2d and 3d books of Odes, the 1st book of Epistles, and the 4th book of Odes in that order, all contribute to yield, not only of Horace's often visiting Tivoli, but of his residing there very much during a great part of his latter days.

I. ——— me *gelidum nemus*
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo. 1 C. i. 30—32.

II. Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et *præceps Anio*, ac *Tiburni lucus*, et *uda*
Mobilibus pomaria *rivis*. 1 C. vii. 10—14.

[1] Nichols's Illustrations of the Literary History of the xviiith century. Vol. i. p. 654. pp. 720—736. | Poems, Latin, Greek and English by N. Hardinge, pp. 222—236. | Classical Journal. No. xxxii. pp. 383—387. J. T. | Gentleman's Magazine, April 1818. pp. 291, 2. J. T.

III. *Tibur* Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiæque. 2 C. vi. 5—8.

IV. Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Præneste, seu *Tibur* supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ. 3 C. iv. 21—24.

V. Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
Sed *vacuum Tibur* placet; aut imbelle Tarentum.
1 E. vii. 44. 5.

VI. Romæ *Tibur* amem ventosus, *Tibure* Romam.
1 E. viii. 12.

(just as at an earlier period of life, he accused himself of oscillating betwixt his RUS and *Rome*.

Romæ rus optas, absentem *rusticus urbem*
Tollis ad astra levis. 2 S. vii. 28. 9.)

VII. ——— ego apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa *nemus uvidique*
Tiburis ripas, operosa parvus
Carmina fingo. 4 C. ii. 27—32.

VIII. Sed quæ *Tibur aquæ* fertile præfluunt,
Et *spissæ nemorum comæ*,
Fingent Æolio carmine nobilem. 4 C. iii. 10—12.

Surely, an accumulation of proofs like these, leaves no ground for any reasonable doubt. The woods and the waters, the cool groves of Tivoli, fashioned and inspired the soul of the Poet; while the amenity of its scenes with the retired quietness of the town, attached his heart

to the place. He had a *hortus* there and a *domus* within it (4 C. XI. 2. 6.), and his *mundæ cœnæ, parvo sub lare* (3 C. XXIX. 14—16.), were calculated to smooth the brow of the statesman Mæcenas. To his ramblings amid that romantic scenery, when first a resident at Tivoli, we are indebted for Horace's assuming a poetical character entirely new, in the transition to the *Romanæ fidicen lyræ* (4 C. III. 23.) from the writer of *Satires* and *Epodes* only.

Two out of the eight passages, here adduced, on which I rely for the establishment of Horace as a sojourner at Tivoli, may in that view justify a more particular notice.

His invitation (No. III.) to Septimius has been well illustrated by the late Mr George Hardinge. (Nichols. Literary History. u. s. p. 732.)

"Horace begins by telling him that he knows his friend would accompany *him* to the remotest and wildest part of the world:

> Septimi, *Gades* aditure mecum, et
> *Cantabrum* indoctum juga ferre nostra, et
> Barbaras *Syrtes*, ubi *Maura* semper
> Æstuat unda.

"Of course *he* should be equally desirous to accompany his friend: but he means to decline it, and he is to give the reason for it, which is, that he wishes for no *Tarentum*, unless DRIVEN from TIBUR. The Ode in any other sense would be unintelligible, and

the wish for *Tibur* absurd, especially with a reference to his *old age*, which had not then arrived," &c. &c.

That Alcaic Stanza (No. IV.) forms quite a *locus classicus* in the personal history of Horace.

Vester Camœnæ, vester in *arduos*
Tollor *Sabinos;* seu mihi *frigidum*
Præneste, seu *Tibur* supinum,
Seu *liquidæ* placuere *Baiæ.*

For such were his FOUR peculiar places out of Rome, of usual residence or occasional resort. The *first* was his *Sabine* villa and estate in the vale of Licenza; after *Chaupy* and *Domenico de Sanctis,* described and verified (as it should have been sooner told) by Mr *Bradstreet,* in the "Sabine Farm," 1810. The *second* spot refreshed him by its coolness in the dog days, sometimes: in one summer, it bequeathed to our instruction that delightful Epistle (1 E. II.),

Trojani belli scriptorem, maxime Lolli, &c.

To the *fourth,* his resort on the Campanian shore, he betook himself, often perhaps, for its fine mild air in winter.

Quod si bruma nives Albanis illinet agris,
Ad *mare* descendet vates tuus, et sibi parcet.
1 E. VII. 10. 11.

The *third* scene, long and early admired, from being frequently visited, became at last one of his two favorite and regular places of residence out of Rome. For there is not the shadow of evidence, to rank on the same level with *Tivoli* as an habitation either *Præneste*

the mere *æstivæ deliciæ* of our Poet, or *Baiæ* resorted to for its warm climate and its baths; least of all the distant *Tarentum*, deeply beloved, much talked of, but very seldom visited.

Let me not be considered as dwelling too long on this investigation of the Poet's principal localities. Or should it be asked, in what way those points when determined, can give aid towards the illustration of Horace, the following examples with the deductions arising out of them may serve at present for a reply.

(1.) For the entire separation of Horace's residence in the Sabine valley, not only from his house at Rome, but from his humble mansion at Tivoli, we are very much indebted to the information conveyed in his XIVth Epistle.

As the picture of country life in all its simplicity and innocence which the 2d Epode (*Beatus ille, &c.*) presents, was in its *general* character drawn from Horace's personal knowledge and observation in the vale of Licenza; so we may with the greater zest enjoy the *moral repose* in those of his writings which bear the stamp of that valley, as the subject at once and the scene of composition.

Now that Epistle (the XIVth) to his *Villicus*, besides much that it tells us not otherwise known of Horace in RURE *suo* and of his employments there, most fortunately tells us also, from what pests or pleasures that abode of Sabine virtue was free.

vv. 21—26. ——— fornix tibi et uncta popina
Incutiunt Urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et tus ocius uvâ;
Nec vicina subest, vinum præbere taberna
Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis, &c.

In consequence of this discovery, for in its application I believe it so to be, we are enabled directly to mark the scene of several of his writings as limited either to Rome or to Tivoli; and thus we distinguish, very often, with little difficulty, what the great city allowed him to write from what the *vacuum Tibur* suggested or inspired.

Look at the light and elegant ode to Phyllis. 4 C. xi.

vv. 2, 3. Est in horto, | Phylli, nectendis apium coronis, &c.

But he had no *hortus* at Rome; as the same Epistle testifies,

vv. 41, 2. ——— invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et *horti*:

therefore this Ode was not written in that city.

Horace goes on thus:

vv. 34, 5. —— condisce modos, amandâ | Voce quos reddas.

But here is the *meretrix tibicina*, or a lady hardly of purer quality: therefore it was not written in the valley.

Of course Tivoli was the scene of this gay celebration of Mæcenas's birth-day.

(2.) Let us proceed to place in the true light that beautiful Ode with its rational piety, *Cælo supinas, &c.* 3 C. xxiii. The *Rustica Phidyle*, there addressed, is

considered as having been *haud dubie Villica in fundo Horatii Sabino;* and even the grave and cautious Gesner says, *Lepida certe Dacerii et Sanadoni suspicio, Horatium astute dissimulatâ Epicurei personâ sic voluisse impedire, ne in villâ suâ nimii sumtus fierent in sacrificia.*

Now if the reader of that Ode will but look to v. 5, he will discern among the blessings which Phidyle might expect:

> Nec *pestilentem* sentiet *Africum*
> *Fœcunda vitis.*

Let him turn then to the Epistle (XIV.) *ad Villicum suum,* and there he will read at v. 23,

> Angulus iste feret tus et piper ocius uvâ.

The Sabine valley then produced no grapes at that time. And as to the *Sirocco,* elsewhere called the *Plumbeus Auster* of Autumn (2 S. VI. 16—19.), so far from being annoyed with it there, Horace fled *in montem et in arces ex urbe* on purpose to avoid it: very often for two months, apparently, or more: *Sextilem totum.* (1 E. VII. 2.) *Septembribus horis* (XVI. 16.)

In one word then, what is the plain inference from all this? Phidyle was a farmer's wife in the neighbourhood of Tivoli.

But we have not yet done with this Ode. From Tivoli or the high grounds near it, Phidyle might probably see *Algidum* or *Alba* (vv. 9—11.) In the Sabine valley, the Villica of Horace (if such a

person there was) most assuredly could see nothing of the kind; and was far too remote to *hear* anything of places like those. There would have been a violation of all nature and probability in addressing such an Ode, even *nomine tenus*, to a person so circumstanced.

Then too, (v. 16.), from whence was the *myrtle* to come? from the same genial soil which yielded the *rose*, the *ivy*, the *apium* and the *vine;* from the *mite solum Tiburis* (1 C. XVIII. 2.), to be sure.

(3.) On similar internal evidence to that contained in the two Odes, 4 C. XI, and 3 C. XXIII. I should date in *Tivoli* the invitation to *Quinctius Hirpinus*, 2 C. XI. *Quid bellicosus Cantaber, &c.* Examine if you please the following particulars:

21, 22. Quis *devium scortum* eliciet domo
Lyden? *eburnâ* dic age cum *lyrâ*, &c.

18—20. ——— Quis puer ocius
Restinguet ardentis *Falerni*
Pocula prætereunte *lymphâ?*

13, 14. Cur non sub altâ vel *platano* vel hâc
Pinu jacentes sic temere, &c.

and let the *hâc pinu* be especially remarked.

On the authority of Mr Hobhouse (in his note 71 to Canto IV of Childe Harold) and from his own lively report we learn, "that the *Pine* is now as it was in the days of Virgil, a garden tree; and that there is not" at present, "a Pine in the whole valley" of

Licenza. I venture to add, that not one verse of Horace decisively records one *Pine* in that valley; and it is barely possible, that in the course of the few years which elapsed betwixt the 2d book of Satires and the 2d or 3d book of Odes, any Pine tree of Horace's own planting there should have been *imminens villæ* (3 C. XXII. 5.) or as in the Ode before us, like Virgil's *plane tree*, (Geo. IV. 146.) *ministrans potantibus umbras.*

For *Quinctius Hirpinus* in particular, it is quite clear, that he had never visited (what friend of Horace ever did visit?) the vale of Licenza: or we should not have now possessed that Epistle (the XVIth) with the Poet's description of his *delight* (hæ latebræ *dulces*) in the Sabine valley and of the romantic *beauty* (*amænæ*) which adorned it.

(4.) Horace had a way of his own, an *oblique* way of mentioning sources of anxiety or objects of ambitious desire in other men, from which he considered himself fortunately free.

Thus in a passage of the 1st Epode, to Mæcenas, *Ibis Liburnis inter alta navium,* &c. in which he so tenderly begs as his companion to share the dangers of the ensuing *war* (called *Actian* from its issue); he declares his heart to be influenced by honest affection alone, by no speculation of splendid reward.

vv. 23—30. Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ;

Non ut juvencis illigata pluribus
  Aratra nitantur meis,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
  Lucana mutet pascua;
Nec ut superni villa candens Tusculi
  Circæa tangat mœnia.

It will hardly be believed, that instead of seeing in these lines a disavowal of all wealth and splendor, some critics have found in the two last the fancied enlargement of a magnificent villa at Tusculum which Horace already possessed there! *Chaupy*, Vol. II. pp. 262, 3. with great acuteness sets this matter in it's true light.

Let us take another instance.

Horace in a moody and wayward humour, real or affected, 1 E. VIII. *Celso gaudere*, &c. instructs the Muse thus to answer if Celsus Albinovanus should enquire about him:

——dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte nec suaviter; haud quia grando
Contuderit *vites*, *oleamve* momorderit æstus,
Nec quia *longinquis armentum* ægrotet in agris;
Sed quia mente minus validus, &c. &c.

That is, denying *olive yards* and *vineyards* to be the cause of his fretfulness, he in fact disclaims the ownership of either: and he disclaims also any possession of what even in the privileged hour of dedication he had declined to ask from Apollo Palatinus.

Non æstuosæ grata *Calabriæ*
Armenta. 1 C. xxxi. 5, 6.

The vale of *Licenza*, let it be remarked, appears at that time to have grown neither *vines* nor *olives*. Even now, though the difference of culture, as Mr *Bradstreet* assures us (pp. 25, 27.) has introduced a great number of *olives*, &c. the *grapes* do not succeed so kindly, as the *hardier fruit* trees, and still produce but a rough kind of wine.

After this indirect determination of the extent of Horace's wealth, it may not be amiss to render the statement in some measure complete by noticing the lines, ambiguous certainly, which commence the Epistle (XVI) to *Quinctius Hirpinus*.

> Ne perconteris, fundus meus, optime Quinti,
> *Arvo* pascat herum, an *baccis* opulentet *olivæ*,
> *Pomisne*, an *pratis*, an amictâ *vitibus ulmo;*
> Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
> *Continui montes;* nisi dissocientur *opacâ*
> *Valle:* sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
> Lævum decedens curru fugiente vaporet.
> Temperiem laudes: quid, si rubicunda benigne
> *Corna* vepres et *pruna* ferunt? si *quercus* et *ilex*
> Multâ *fruge* pecus, multâ dominum juvat *umbrâ?*
> Dicas adductum propius *frondere* Tarentum.

From this passage, Mr *Chaupy*, (Vol. I. pp. 335.) in defiance of *Sanadon* and the common interpreters, avowedly so, maintains that Horace's estate was *richly* productive of *olives*, *grapes*, and other *fine fruits* also. Now, in good truth, if from these lines (liable enough, perhaps, if taken alone, to be misunderstood) we had to gain our only intelligence on the subject, the *con-*

tinui montes with the *opacâ valle* in that high elevation might indeed be pleaded against the probable culture of the *vine:* and still it could not palpably be made out, that the *cornfield*, the *meadow*, and the *wood* with its *wild fruits*, really constituted the whole income of our Poet's estate. But from the definite object on which the great pains were taken, the improvement and extension of his *arable* land,

1 E. xiv. 3, 4. Certemus, *spinas* animone ego fortius, an tu
Evellas agro: &c.

——— 39. Rident vicini *glebas* et *saxa moventem.*
——— 26–28. ———————et tamen urgues
Jampridem *non tacta ligonibus arva, bovemque*
Disjunctum curas, et strictis frondibus exples.

From a detail of facts like these, we may well conclude, that the Poet's answer to Quintius might have briefly stood thus.

ARVO *pascit herum.*

For though it is true, that the *meadow* would on all accounts possess its natural value,

——— 29, 30. Addit opus pigro *rivus,* si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere *prato.*

unquestionably, however, the ground in *tillage* formed the most profitable source of revenue and nearly the whole of it.

3 C. xvi. 29–32. *Puræ rivus aquæ, silvaque* jugerum
Paucorum, et SEGETIS certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.

Let thus much then suffice to show the clear and indisputable connection betwixt the localities of Horace and the right understanding of many other most important points in his writings or in his character.

DISSERTATION,

&c.

Part II.

A sketch of the principal facts and circumstances in the early life of Horace, especially where that tends to illustrate the formation of his character as afterwards seen in his writings, shall next be attempted.

The father of Horace, after having gained his freedom in the family from which that distinguished name was derived to his son, was doubtless for many years afterwards in the laborious and profitable office (1 S. vi. 86.) of a *Coactor* at sales by auction; and had gathered together a considerable property by success in that employment.

At this period of the Roman Commonwealth, the condition of the *Libertini* was fast rising to that importance on account of its wealth, which afterwards exposed it to so much neither merited nor reasonable indignation from the *Ingenui*, whose poverty was em-

bittered by their pride. Whoever now reads in *Tully* (Offices. L. I. C. 42.) *Jam de artificiis et quæstibus, qui liberales habendi, qui sordidi sint, &c.* will in a moment discern, that so many lucrative and not necessarily disgraceful employments, given up entirely to men of servile origin, must have lowered and lessened the class of old citizens without raising a class of new to occupy their rank and their influence in the state: the vacuum in fact was very imperfectly and very unhappily filled up.

Among the *Libertini* upon record it might be difficult to point out any one person entitled to a higher degree of respect than Horace the elder. And in the year B.C. 66. (when the Mithridatic war was committed to Pompey by the Manilian law) we may probably enough fix that worthy man's establishment and marriage in the neighbourhood of Venusia upon the *Lar* et *Fundus* (2 E. II. 52.) in which he had invested the whole of his honest acquisitions.

On that estate then, not far from the town of Venusia, apparently very near to the river Aufidus,

4 C. ix. 2. Longe sonantem natus ad Aufidum,

VIto Idus Decembres. Dec. 8. B.C. 65, the great Roman Poet, Quintus Horatius Flaccus, was born; who more than once in his writings, while he distinctly marks the place of his birth, records it as inauspicious for any chance of poetic fame to the native of a spot so rude and obscure.

3 C. xxx. 10—14. Dicar, quâ violens obstrepit Aufidus,
———————— ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos.

4 C. ix. 1—4. Ne forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.

In B.C. 63. (the year famous for the Consulship of Tully and the Plot of Catiline) there came to Rome where he taught, "majore famâ quam emolumento!" a very celebrated Schoolmaster; *Orbilius Pupillus Beneventanus*, better known as the *Plagosus Orbilius* (2 E. I. 70–1.) under whose chastising hand Horace, on being carried from his native place to that city, was destined first to smart and to learn.

No idea is here entertained of hitting the exact year for that extraordinary incident which marked the childhood of Horace: but some aid may be given to memory, if B.C. 60. be assumed for it, the year of the first triumvirate, that betwixt Pompey, Crassus and Cæsar.

"In sooth," almost from his cradle, young Horace "was no vulgar boy;" if we may credit his own story, with the interpretation of it by the neighbours attached to circumstances of so surprising and delightful a nature.

In the spring therefore B.C. 60. (in the spring, for it was *novâ fronde*) when Horace was a few months beyond his fourth year complete, that danger and

deliverance befel him in his adventurous wanderings, which no pen should describe but his own.

3 C. iv. 9–20. Me fabulosæ Volture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque somno,
Fronde novâ puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti;
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacrâ
Lauroque, collatâque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.

How beautifully after this follows, how triumphantly indeed!

Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; &c. &c.

It may be a more difficult attempt to assign the probable year, in which the elder Horace, dissatisfied with the country school of Flavius, determined to remove with his son to Rome, for the benefit of the highest instruction which could there be obtained. That son, on the retrospect of this interesting period, when he asserts his own exemption as well from low profligacy as from the *sordes* of avarice; gives this account of whatever was innocent or amiable in the whole of his character.

1 S. vi. 71–76. Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere; magni

Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra:
Sed puerum est ausus Romam portare, &c.

Horace at the time of their migration, I think, could hardly be less than *twelve* years old. That age will agree well enough with the term, *mihi parvo*, which chronicles the stripes of Orbilius (2 E. 1—70.): and an earlier date, I fear, will hardly allow sufficient age for many points of observation on life and manners, picked up by the boy Horace before quitting the neighbourhood of Venusia. I speak advisedly, when I say, that there appears no proof or vestige of his ever having lived in that country again: a hasty visit, perhaps, in some year soon after the battle of Philippi, seems the only feasible supposition, which his own history of his life and writings will possibly admit.

Before he left the banks of the Aufidus, let us see what remarks had occurred to his mind: the following instances are not void of interest.

1 S. ix. 29, 30. ———— instat fatum mihi triste, *Sabella*
Quod puero cecinit motâ divina anus urnâ, &c.

2 S. iii. 168, 9. Servius Oppidius *Canusî* duo prædia, dives
Antiquo censu, gnatis divîsse duobus, &c.

Ep. ii. 41, 2. Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor *Appuli*.

3 C. vi. 37–44. Sed rusticorum mascula militum
Proles, *Sabellis* docta ligonibus
Versare glebas, et severæ
Matris ad arbitrium recisos

Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

1 E. xvi. 49–51. Sum bonus et frugi: renuit negitatque *Sabellus.*
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum milüus hamum.

But above all things else, let Horace's notice of that paragon of an honest man *Ofellus*, be recorded for the honor of both parties.

2 S. ii. 112–114. Quo magis his credas; *puer hunc ego parvus Ofellum*
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis, &c. &c.

The character of the rural population of Italy cannot be too reverently traced, with a view to show by what virtues (humanly speaking) Rome became mistress of the world:

4 C. xv. 12–16. Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque et imperî
Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.

At some time then B. C. 53. (a year famous for the calamity of *Crassus* in the East) or B. C. 52. (a year remarkable for the death of *Clodius* and the oration *pro Milone*), in Horace's twelfth or thirteenth year of age we may probably fix his migration to Rome.

From that date, till he took the *Toga Virilis*, may be reckoned the first period of his literary and his moral education. Under *Orbilius* he appears to have been early instructed in the antique poems of *Livius Andronicus*.

2 E. i. 70, 1. ——— memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare.

His learning of the Greek language would follow next, and his pride in becoming acquainted with the Iliad,

2 E. ii. 41, 2. Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles:

an acquaintance which at a much later period, we know, he cultivated with renewed edification and delight.

1 E. ii. 1, 2. Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi, &c.

But besides all this, the extent of those liberal instructions which at any cost his father obtained for him, the handsome style of appearance which placed him on a level with the first gentleman's son in Rome, and then the paternal prudence which at once secured for him the accomplishments of mind with purity of morals, shall now with the best effect be exhibited in his own language, that of the most grateful of sons.

1 S. vi. 76–89. Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes,
In magno ut populo, si qui vidisset; avitâ

Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer; neque ego essem questus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me pæniteat sanum patris hujus, eoque, &c.

We have next to contemplate Horace in a new light, as trained under his father's eye to become the future Censor and Satirist of that avaricious and luxurious, that voluptuous and yet superstitious age. In his very earliest efforts as an Author, when he apologises for the freedom exercised on the follies and vices of those around him, he gives all the credit of that cherished inclination, very distinctly, to the wise lessons of his admirable parent; and that too after disclaiming any toleration for personal malignity in the very strongest terms. The whole of that Satire, *Eupolis atque Cratinus, &c.* (1 S. IV.), though in composition somewhat careless and desultory, must be carefully studied by any Scholar, who wishes to comprehend the character of Horace's mind in that its moment of greatest fire and effervescence. (*Pectoris in dulci juventâ fervor.* 1 C. XVI. 22—24.)

It is important also to show by what influence of his father's instruction, at a yet earlier stage, young Horace, from being warned to avoid such or such an example of profligacy, was afterwards led to make it

the object (*illudens chartis*) of his keen and playful satire also.

1 S. iv. 103—109. ———— liberius si
Dixero quid, si forte jocosius; hoc mihi juris
Cum veniâ dabis. insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mî ipse parasset;
Nonne vides, Albî ut male vivat filius? &c. &c.

In this career of unexampled advantages (what son of a Roman Senator could enjoy more?), it becomes a nice question to fix how long he retained the enjoyment of such a father's guidance and love. The latest allusion to that parent's precepts may rather seem to indicate, that he did not live till his son became invested with the Toga Virilis and with the discretion attached to it.

1 S. iv. 116—121. ———— mî satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum *custodis* eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum. simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat *puerum* dictis: &c.

From this very last mention (no later hint of time any where occurs) of Horace's being under his father's eye, one may safely conclude, that the good old man must have died before the son entered on his seventeenth year. Let that in the absence of all certainty be conceded as a probable calculation.

In B. C. 48. then, the young Horace assumed the *Toga Virilis*, and became his own master with succession to his father's estate. This year too may well be remembered, from its giving date to the battle of *Pharsalia*.

A LONG interval now occurs from B. C. 48. to the battle of *Philippi* in 42. for which the materials extant are exceedingly scanty; from the 17th to the 23d year of Horace's age.

In the passage already quoted

2 E. ii. 41, 2. Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles:

he gives no intimation whatever of the time which elapsed, but says at once. v. 43.

Adjecere bonæ paullo plus artis Athenæ:
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter sylvas Academi quærere verum.

Of these lines it may not be impertinent to suggest, that while the study of *moral* truth was included in the third, the science of *Geometry* was meant to be described in the second. That science was then pursued as a fit exercise and discipline for the intellectual faculties, independently of any benefit from the knowledge which it yields; and the admirable Quintilian in his day refers with great respect to that as an established opinion, before he delivers a professional judgement of his own on its usefulness otherwise.

In Geometriâ partem fatentur esse utilem teneris ætatibus; agitari namque animos, et acui ingenia, ac celeritatem percipiendi venire inde concedunt: sed prodesse eam, non ut cæteras artes, cum perceptæ sint, sed cum discatur, existimant. Lib. I. Cap. IX.

If Horace tells us little of himself while a resident in Athens, he gives a yet shorter account of the cause which removed him from a spot apparently so much entitled to his veneration: but he wrote this at a late period of his life.

v. 46. Dura sed emovere loco me tempora grato.

Whenever he began to reside at Athens, probably B. C. 47. his attainments there in Grecian literature must have been very considerable, from the early allusions made in the Satires alone. 1 S. IV. 1. 2 S. III. 11, 12: where besides *Archilochus*, we have *Eupolis*, *Cratinus* and *Aristophanes*, mentioned, as well as *Plato* and *Menander*. During his stay in that city, it would doubtless gratify his natural taste for retirement, as the *Vacuum* Tibur (1 E. VII. 45.) afterwards did in more settled indulgence.

2 E. ii. 81, 2. Ingenium, sibi quod *vacuas* desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, &c. &c.

Horace might in B. C. 45. have formed acquaintance with the son of Cicero, somewhat his senior, who was sent to Athens in the April of that year: but not a vestige exists of any such fact. The *Messala* and *Bibulus*, so splendidly grouped in the list of his friends,

1 S. x. 81—6, &c. (a Locus Classicus in the biography of Horace) we may fairly presume to have been there and well known to him; for Tully tells us, that two young men of those very names, very soon after his son went, were going to that celebrated seat of learning[1].

Of all the *Sodales* of Horace, however, not one seems to have been more dearly beloved by him, and in all probability on a friendship commenced as we may say *when at College together*, than *Pompeius Varus*. That Ode, *O sæpe mecum* (2 C. VII.), which after so many years of long separation records the joyful hour of their meeting again, is imbued with all the spirit of the kind-hearted man and the convivial bard. As an authentic record also (in part) of Horace's own history, it is invaluable; ranking indeed with those principal sources of authentic intelligence, *Nunc ad me redeo.* 1 S. VI. 45—131. and *Romæ nutriri.* 2 E. II. 41—52.

With a verse in that Epistle it may be worth the while to compare two lines of the Ode, as no bad example of Horace tracked in his own snow.

vv. 15, 16. Te rursus in *bellum* resorbens
Unda fretis *tulit æstuosis*.

v. 47. Civilisque rudem *belli tulit æstus* in arma, &c.

The bad conscience or the diseased mind, the *Atra Cura*, of our Poet may be similarly traced, and not without interest, through the different stages of its

[1] Middleton's Life of Cicero. Vol. II. p. 364. ed. 1742.

progress. 2 S. VII. 114, 5.—2 C. XVI. 21, 2.—3 C. I. 39, 40.—4 C. XI. 35, 6. That splendid imagination reached its acme in the third of those passages.

vv. 37—40. ——— Sed timor et minæ
Scandunt eodem, quo dominus: neque
Decedit æratâ triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.

ABOUT this period of the life of Horace, from his first residence in Athens to the battle of Philippi inclusive, the following notice of different places which he appears to have visited, will be quite sufficient for any illustration of his character or writings to be derived from that source.

1 C. vii. 10—14. Me neque tam patiens *Lacedæmon,*
Nec tam *Larissæ* percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.

1 S. vii. 4, 5. Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas.

———23, 4. ——— laudat Brutum, laudatque cohortem,
Solem *Asiæ* Brutum appellat.

In a manner quite incidental and oblique we gain another fact of locality, from the Epistle (XI.) to Bullatius. Horace after several questions put to his whimsical and odd tempered friend then on the coast of Asia, at last thus asks him:

v. 6. An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?

This question apparently was meant to hit the very point of his friend's absurdity in acting as he did.

Horace then supposes Bullatius thus to reply to him, as equally with himself knowing the spot alluded to,

vv. 7—10. Scis, *Lebedus* quid sit: Gabiis desertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terrâ spectare furentem.

But here again, Horace most acutely and sensibly rejoins.

vv. 11, 12. Sed neque qui Capuâ Romam petit imbre lutoque
Aspersus, volet in cauponâ vivere; nec qui, &c. &c.

The dialogue of the Epistle thus analysed may be taken to exemplify a great peculiarity in the manner of Horace; I mean, in the delicate, sudden, and slightly marked transitions, of which his readers have justly to complain. The hasty and involved style of the Satires on this ground alone affords frequent matter of obscurity and doubt: while in the high-finished and perspicuous composition (generally so) of the Epistles, difficulty from that cause very seldom occurs.

If there be any truth in these principles of criticism, no scholar with any judgement or taste to discriminate could possibly imagine, for instance, that

2 S. viii. 95. Canidia adflasset, pejor serpentibus atris,

and 1 E. i. 1. Primâ dicte mihi, summâ dicende Camœnâ,

were ever written *in continuity*, as they have stood hitherto edited. The great and striking difference in the whole tone and style of composition betwixt the Satire and the Epistle loudly forbids such an idea. Horace in the interval between those two books, had evidently become both an older man and a sounder as well as a more elegant writer.

To return to Athens: early in B. C. 43. on the arrival of Brutus, then raising an army to oppose the second triumvirate, "all the young nobility and gentry of Rome[1]" whom he found in that seat of education, most readily joined his standard. The son of the great Cicero, we know, became a *Legatus* under him: young Horace served in the rank of *military tribune*.

1 S. vi. 48. Quod mihi pareret legio Romana tribuno.

The great battle of Philippi took place, towards the end of the year B. C. 42. And Horace shared in the common ruin of the unfortunate Republicans. The proscription, perhaps, did not reach him: in the confiscation he certainly was involved. Of the worse consequences of that battle to himself he speaks thus:

2 E. ii. 49—51. Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, *inopemque paterni*
Et *laris* et *fundi*, &c. &c.

while in respect of his escape afterwards from ill fortune, (besides his general language of thankfulness,

[1] Hooke. B. x. Ch. XIII.

2 C. vii. 13, 14. Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:)

we may without much hesitation assume, that when returning home by sea, in the winter B. C. 42 | 41. he encountered that peculiar danger off Cape Palinurus, which he so gratefully classes with his other deliverances.

3 C. iv. 25—28. Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbor,
Nec *Siculâ Palinurus undâ.*

In the spring then B. C. 41. Horace is once more at Rome. Out of the scattered hints which remain, the following brief narrative may with a fair claim to credibility be drawn up. The words *victis partibus veniâ impetratâ* of *Suetonius* in *Vitâ Horatii* express no more than what Horace's actual return to Rome would in itself imply. But as the estate in the neighbourhood of Venusia was certainly gone, the next fact asserted, *Scriptum quæstorium comparavit,* may require some ingenuity to conjecture, how he could buy for himself a patent place as clerk in the Treasury; which of course must have been the lower way of getting admission into that respectable office. That such purchases were made, and as early as B. C. 70. appears to be an unquestionable fact, from Cicero, *In Verrem.* L. III. §§. 78, 9, &c. Of so much as is quoted of that Oration by the acute and diligent Ernesti, in his *Clavis Ciceroniana,* under the word *Scriba,* the following extract may suffice.

Scribæ, qui digni sunt illo ordine, patres familias, viri boni atque honesti—ad eos me revoca. Noli hos colligere, qui *nummulis corrogatis* de nepotum donis, ac de scenicorum corollariis, cum decuriam emerunt, ex primo ordine explosorum, in *secundum ordinem civitatis* se venisse dicunt. Mirabimur turpes aliquos ibi esse, quo cuivis licet pretio pervenire?

The whole passage in the original is singularly curious, especially under the head of *collybus* and *cerarium*; as showing the extent of knavery which then could be practised in the provincial governments of Rome.

But in the apparent wreck of all his fortunes, it may be asked, how was Horace enabled to buy this *Munus Scribæ*, this *decuriam? nummulis corrogatis*, it may be answered: but from whence the *corrogatio?* Perhaps, from good-natured friends still at Rome, even in those days of confusion: perhaps, it has sometimes struck my mind, from persons in the neighbourhood of Venusia, where on old accounts in his long absence unsettled, money might yet be due to him for arrears of rent.

At all events, however, one can hardly resist the conclusion, that Horace did buy a kind of patent place as clerk in the Treasury. The words of Suetonius, *scriptum quæstorium comparavit*, are quite express and distinct. The allusion in the well known passage, where his presence was required at a general meeting,

2 S. vi. 36, 7. De *re communi scribæ* magnâ atque novâ te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti:

is inexplicable on any other hypothesis: the old commentator in Cruquius asserts it without scruple. And if one may suppose, that the duties of the place could be performed by deputy with *occasional attendance* of the principal, nothing can be more natural than so to interpret two lines in the Epistle (XIV) to his Villicus,

vv. 16, 17. Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt *invisa negotia* Romam.

Nor is it impertinent to remark, that if the profits of the situation bore any proportion to the increase of the public revenue after the year B. C. 41. Horace must have found his original purchase a very lucky one, in the twenty years or more, during which he seems to have retained it.

Whatever were Horace's means of living during the period which elapsed before he was enriched by Mæcenas with the Sabine estate; from his own description of the style in which he lived at Rome,

1 S. vi. 114–118. ———inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Cæna ministratur pueris tribus: et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex:

we may well believe, that a very small income was adequate to so frugal an expenditure. His usual diet, indeed, was little altered by his increase of fortune, itself not very large in those times.

When he had got the Sabine estate, the value of which we are partly enabled to estimate by the *eight slaves* upon it,

2 S. vii. 117–118. ———ocius hinc te
Ni rapis, accedes *opera* agro *nona* Sabino.

he is thus addressed by that clever rogue, Davus,

ibid. 29, 30. ———si nusquam es forte vocatus
Ad cænam, laudas *securum olus.*

Some fifteen years afterwards, in the Epistle to Torquatus, 1 E. v. 1, 2. his invitation very candidly promises the plainest fare; though as we are told at the conclusion, there would be a small party to meet him.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modicâ cænare times *olus omne* patellâ, &c.

THE *first* introduction of Horace to the acquaintance and favor of Mæcenas, that most memorable of all events in his life, may be placed in B. C. 41.

1 S. vi. 54, 5. ———optimus olim
Virgilius, post hunc *Varius,* dixere, quid essem.

And perhaps rather late in that year: for some time must be allowed to elapse after his return from Philippi, before Virgil and Varius could well acquire a sufficient knowledge of his genius and his worth, to which they were strangers before.

But for his *second* visit to Mæcenas, with the latitude of a round number (v. 61. revocas *nono* post mense) we may assign an earlier date to it in B. C. 40. than a strict computation would admit.

From the year B. C. 40. when Horace could for the first time retort on those who had envied his rise, the proud fact itself with the moral praise implied in it,

1 S. vi. 47. Nunc quia sum tibi, Mæcenas, convictor:

down to the year in which his patron gave him that estate in the Sabine hills; the personal history of Horace must be traced in the first book of Satires. The composition of that book evidently belongs to the years fixed by Bentley, and probably enough to a year or two lower down.

Two Satires alone in the number of those ten seem to require any particular notice, from political connection with the times to which, by the subjects of them, the reader's mind is naturally carried.

The journey to Brundusium (Sat. v.) when determined to the right year in the spring[1] of B. C. 38. will receive the only farther illustration which it can admit or require, from the contemporary annals of the

[1] "I incline with Wesseling and Heyne to refer the journey of Horace to the intended conference at Brundusium described by Appian, Civ. v. 78. And you will observe that this date, the spring of U. C. 716, B. C. 38, for the poet's journey, will bring that vth Satire of the 1st Book within the dates of Bentley." H. F. Clinton. MS communication.

Commonwealth, or from Mr Cramer's Description of Ancient Italy. The most beautiful passage in that poem shows how rapid and deep the growth of affection had been betwixt Horace and his two friends, Virgil and Varius: of Plotius we know little but by name.

vv. 39–44. Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius et *Varius* Sinuessæ, *Virgiliusque*
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quîs me sit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.

The viith Satire, *Proscripti Regis Rupilî*, &c. might be supposed (and not without some plausibility) to have been Horace's earliest attempt in Satiric writing. In that view, Mr Sanadon speciously enough assigns for its date a few months before the battle of Philippi, and even discovers an argument in its juvenile carelessness of composition, to favour that date.

The old Scholiast, however, quoted by Baxter, appears to give a different and as I understand it, a very satisfactory account of the matter.

Publius Rupilius cognomine Rex, Prænestinus, commilito fuit Horatii in castris Bruti. Hic ægre ferens quod Horatius Tribunus esset, sæpe ignobilitatem generis illi objiciebat: idcirco nunc eum ex personâ alterius lacerat.

This idea derives additional support and developement from two remarks of the judicious Gesner.

Forte hæc demum post victoriam Cæsarianorum scripta, cum partes Bruti objiceret Horatio recepto,

receptus ipse Rupilius: ut Tubero olim Ligario.—Rem non plane recentem commendari versibus, ipsum exordium declarat.

So considered, this Satire will be found not unhappily subjoined as a kind of Appendix to the VIth, *Non quia Mæcenas*, which bears (vv. 6–45.) *libertino patre natum* for it's burden.

In all the books of Horace, indeed, those of Satires, of Epodes, of Odes, and of Epistles, as the constituent parts now stand arranged in each, I am strongly of opinion, that after a due allowance for much caprice and casualty perhaps, there may still be discovered great ingenuity shown by Horace himself in the close succession by which some pieces are brought together, and not less of skill, judgement, and delicacy in the intentional disjunction of others.

The peculiar consideration here suggested from internal evidence, will support the whole hypothesis of Bentley by a train of argument not perhaps suspected before. To exemplify the nature of that reasoning, let a few clear instances suffice for the present.

Thus then the general similitude of subject in the two Epistles, XVII. to Scæva, and XVIII. to Lollius, though addressed to two characters *totally dissimilar*, doubtless led to their juxtaposition when published.

The Vth Epode on Canidia, is by several others separated from the XVIIth on the same Beldame: evidently to keep the pathetic and the horrible apart in reading from the invective and ironical.

To take another example from the same family: The two Odes (1 C. xvi. xvii.) *O matre pulchrâ*, &c. and *Velox amœnum*, &c. are now generally considered as addressed to one person, the daughter of Canidia, under the Greek name of Tyndaris. Assuming as a fact what is most highly probable, then, in the position of the apology first and of the invitation immediately afterwards, we instantly see the fine address of the Poet. Once disjoin the two odes in arrangement: by what attraction should they find their way back again?

Mr Sanadon, instead of recognising the *criminosi Iambi* (vv. 2, 3.) in the extant Epodes v and xvii, imagines those libellous verses to be lost; and as well in disjoining as in conjoining—on a plan of his own—the different pieces here alluded to, surpasses even his usual reach of extravagance.

It is time to proceed to the iid Book of Satires. As far however as the personal history of Horace is involved in settling the question of his localities, I have already anticipated in that labour the principal remarks which belong to this part of the Dissertation. Nor will the reader be displeased, after so extended and discursive a range, to be told that we are now approaching towards the conclusion of my original design. A few points only remain to bring matters

down to the closing date of the Epodes. And then, the writings of Horace either in the Odes or in the Epistles, when those works are once set in chronological order, may well be allowed to tell the story of his life, which in fact his writings then constitute; illustrated only by a few references to the public annals of Rome.

Let us now take up the second book of Satires. At this stage of Horace's history, when he was just possessed of the Sabine estate, we find him forming grand resolutions as a kind of censor and moralist.

2 S. iii. 9. Atqui vultus erat multa et præclara minantis,

He had retired on the Saturnalia into the country for leisure and for warmth.

v. 10. Si *vacuum tepido* cepisset villula tecto.

The latter charms we know the country possessed.

1 E. x. 15. Est ubi plus tepeant hyemes?

(*vel apricatione, vel igni* from the Cato Major, §. xvi. may be taken for explanation of it.)

On this design, in packing up his books to carry with him from Rome, he did not forget (v. 12,) *Archilochus:* and when we come to the Epodes, we shall discover in the assaults on *Mena* (IV), on *Cassius Severus* (VI), on *Mævius* (X), and on other unlucky objects of his wrath, that in studying under that great master of Iambic bitterness he had learned his trade well.

πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων.

This fact too, in its way, is demonstrative of the Epodes being absurdly collocated in the old order before the Satires: the fruit produced, and then the tree planted!

Of the vith Satire (*Hoc erat in votis*, &c.) good use has been made in the former part of this Dissertation, as bearing on the great object, to illustrate the life and localities of Horace: one only remark shall be drawn from it now.

In the golden treatise De Senectute (§. xiv.) old Cato describes in *general* his convivial enjoyments: *Me vero et magisteria delectant*, &c. He proceeds to transfer the scene into the *country*: quæ quidem in *Sabinis* etiam persequi soleo; conviviumque vicinorum quotidie compleo, quod ad multam noctem, quam maxime possumus, vario sermone producimus.

Yet even Cato's party, in his hour of enthusiasm,

(3 C. xxi. 11, 12. Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero incaluisse virtus.)

could hardly have enjoyed with higher zest

"The feast of reason and the flow of soul;"

than Horace gave and received in that delightful society, which at his own villa (Sabine also) he so cordially entertained.

2 S. vi. 65–75. O noctes cænæque Deûm!——
——prout cuique libido est,
Siccat inæquales calices conviva, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula; seu modicis uvescit lætius: ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,

Nec male necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus; utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati:
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos:
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus.
Cervius hæc inter, &c. &c.

With those neighbours of his, to whose cheerful instruction he contributed while yet a *novus incola* among them, he appears to have been a great favorite from his earliest residence. And many years after he first occupied that estate,

1 E. xiv. 2, 3. ——(olim) habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere Patres,

we find not only every sign of their being reconciled to his superiority, for such it must have been, but the best proofs possible of good sense and good humour on his part and theirs. He amused himself with rustic labour, for which his figure (*pinguis*, 1 E. IV. 15. and *Corporis exigui*, XX. 24.) did not exactly adapt him; and they as naturally laughed at his awkwardness.

vv. 37–39. Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.

In passing to the *Epodes*, very little appears for remark to my purpose which is not already forestalled. We have seen Horace carry the Poems of *Archilochus* with him for study and imitation into the Sabine valley.

And as we know the severe model of correctness in writing which he laid down for himself and enforced upon others, the conclusion is fair, that he had taken most faithful pains with the task, when he afterwards expresses such pride in the execution.

1 E. xix. 21–25. Libera per vacuum posui vestigia princeps,
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus Iambos
Ostendi Latio; numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.

By the bye, Horace has paid himself a compliment here which truth does not warrant. Canidia alone might testify, that when in the Parian vein, Horace wanted neither talent nor bitterness to drive a Lycambes mad.

On the historical bearing of the book of Epodes, nothing can be more satisfactory and singularly distinct than the paragraph here quoted from Mr Clinton's Fasti Hellenici, under the year B. C. 31.

"*Horatii* Epod. 1. was written before the battle of Actium.
Epod. 7. refers to the war as then impending.
Epod. 9. is written immediately after the battle.
Epod. 13. in winter before the end of the civil war.
These incidents confirm the date of Bentley for the Book of Epodes."

THE *Odes* and *Epistles*, it has been truly said, when once placed in the just order of time, may be fairly left to themselves for illustration, as constituting

the poetical at once and personal history of Horace. But then the *localities* of the bard are presumed to be already ascertained and fixed: without that essential proviso, even the *chronological* arrangement of his books would fail to exhibit many proprieties and delicacies, entwined in the local circumstances of the party addressing or the party addressed. Is it then too much to arrogate, that the labour now for the first time bestowed on distinguishing the three several residences of Horace, has laid the ground-work at least for a clearer understanding of many of his writings, than ever engaged the speculation of any commentator before?

In this *restitution* of Horace, at first sight, the greatest revulsion is likely to arise on seeing the third and fourth books of Odes here separated by the first book of Epistles. But then the lapse of several years between the third book of Odes and the fourth has been demonstrated necessary to reconcile the moral and political phenomena in the mean while produced, to anything like a probable course of human events.

Fortunately, too, the publication of the fourth book of Odes, from many striking points in it, seems to have excited a very early attention. The tradition of Suetonius, for instance, that Augustus felt a strong desire for that high tribute of fame which a Poet of such talent might confer, carries with it every reasonable evidence of truth, as to the origin of the Poems alluded to.

Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo Sæculare carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coëgerit propter hoc, tribus Carminum Libris *ex longo intervallo* quartum addere.

Other considerations too may here deserve our regard. The very mixture of articles, in matter certainly baser, if not in execution, compared with so much magnificence in the principal Odes of the IVth book, is enough to indicate something extraordinary. In the few words of Gesner indeed prefixed to that book of Odes, the whole secret is thus briefly told.

Mihi sic videbatur: cum semel placuisset novum librum edere, in eum conjectùm esse quidquid ad manus erat.

A stronger line of remark, it appears to me, yet remains to be traced. No *Prologos* or *Epilogos* attends this collection of Odes, such as we have read in the former books. Gesner, the most judicious of critics on Horace, in the few lines of comment prefixed to the Ode:

3 C. xxx. *Exegi monumentum ære perennius, &c.*

very calmly but very acutely observes, on a declaration so proud and so final;

Videtur Horatius hâc Ode finire omnino voluisse libros carminum. Hinc vetus Scriptor vitæ ait coactum ab Augusto tribus carminum libris *ex longo intervallo* quartum addere.

But how comes it to pass, it may be asked, that in the fourth book of Odes the name of Mæcenas no where is recorded?

Diminution of kindness in the generous patron, or abatement of gratitude in the honest-hearted client, cannot for a moment be imagined. My solution of the difficulty, for such it may seem, shall be stated very briefly.

After the manner in which Horace had celebrated the noble qualities of Mæcenas in his Satires, Epodes and Odes to the 3d book inclusive, could any addition of compliment be expected from the most grateful of men and the most felicitous of writers?

And yet, if the first book of Epistles be justly placed after the third book of Odes, as in our chronology it follows next, a great accession of honorable testimony was yet to come, in the 1st, 7th and 19th Epistles of that most curious and valuable book. As establishing the character of Horace on the basis of sincerity and independence even under the deepest sense of obligation, that one Epistle (VII.) *Quinque dies tibi pollicitus, &c.* which apologizes for his protracted absence in the country, remains a lasting and beautiful monument. Nor in the evidence which it bears to the sterling good sense and high-minded generosity of Mæcenas, is it to be regarded as reflecting less honor, if possible more, on that most excellent man. We are morally sure, that the VIIth Epistle was published by Horace himself in the life time of both. What then, in any

age, should be the estimation of the Poet who could address, and of the patron who could receive—publicly too, let it be added—the frank and affectionate boldness of language like this?

v. 33. 39. Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.
Hâc ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum *liberrima* muto.
Sæpe verecundum laudasti: Rexque Paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.

But to return to the question: how comes it, that in the fourth book of Odes the name of Mæcenas no where occurs?

Whoever has perused with any care the various addresses to Mæcenas in every style of writing down to that splendid Ode:

3 C. xxix. Tyrrhena regum progenies, &c.

will hardly fail, in the grand and impressive exordium:

1 E. 1. Primâ dicte mihi, summa dicende Camœnâ, &c.

to recognise at once the settled purpose of Horace: it was the intended farewell (and meant for the long futurity of fame elsewhere predicted) of the Poet to his patron. We know, that *Quî fit, Mæcenas, &c.* (1 S. I.) stood the first of Horace's edited works; we are here told, that Mæcenas was worthy of all celebration in the last. This last then of the collected Epistles, last not in collocation, but in time, carries with it many strong indications, especially in v. 10.

Nunc itaque et versus et cætera ludicra pono:

of its having been devoted by Horace as the ultimate offering of his muse. And in that respect, so far as regarded the patron, the Poet never altered his purpose. Whatever he afterwards wrote, is left to stand separately on its own inscription and title, insulated as it were, and posthumous to the great body of his works: which he certainly had meditated to complete in the two books of Satires, the one of Epodes, the three of Odes, and the one of Epistles.

Mæcenas was Horace's only patron: and the Poet has succeeded in leaving that recorded indelibly.

Even in regard of Augustus, it may sound somewhat extraordinary, and yet it is perfectly true, that in the common meaning of that term he never was the patron of Horace. Except in those words imputed to Suetonius, *unâque et alterâ liberalitate locupletavit*, there exists no evidence of Horace having owed anything to the patronage of the Emperor. Virgil and Varius beyond a doubt, were deeply indebted to that Prince's generosity. And Horace who felt a service done to a friend as a kindness conferred on himself, has in that beautiful address to Augustus *in favorem sui temporis Poëtarum*, made the acknowledgement to the honour of all parties concerned.

2 E. i. 245—7. At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtæ: &c.

Can it be believed, that if Horace had himself owed

any substantial obligation to so munificent a Prince; he would have left no vestige of grateful expression behind him? No such vestige exists in his writings.

Horace's temper, in truth, was that of the most happy contentedness. At an early period the bounty of Mæcenas made him abundantly rich, with an understood readiness at any time to give more, if more should be wanted.

Ep. i. 31, 2. Satis superque me benignitas tua
Ditavit: &c.

2 C. xviii. 11—14. ——— nihil supra
Deos lacesso, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.

3 C. xvi. 37, 8. Importuna tamen pauperies abest:
Nec, si plura velim, tu dare deneges.

But his father had with singular felicity fixed that principle in his son's mind, which regulated his own; *to make what he had, suffice him.* 1 S. IV. 107, 8.

Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti *contentus eo quod mî ipse parasset, &c.*

THE connection, from causes curious and rare, of Mæcenas's name with the town of Tivoli has been auspicious to the developement of Horace's principal locality in that romantic spot. For not only has that admirable Ode, 3 C. XXIX. *Tyrrhena regum, &c.* afforded subject almost for demonstration, that Horace

invited Mæcenas to dine at Tivoli: but that beautiful and from its allusion, pathetic Ode, 1 C. xx. *Vile potabis, &c.* according to an old tradition, recorded by Cruquius, was occasioned by a journey of Mæcenas into Apulia.

Mæcenas iturus in Apuliam, significavit Horatio, ei se ante profectionem convivam esse velle: cui respondet Horatius, se quidem non habere vinum generosum, sed benigno tamen animo ei exhibiturum vinum quod habebat Sabinum. De profectione in Apuliam mentio fit in Divæi codice.

On the supposition of such a journey, is it at all credible, that the prime minister would ask Horace to give him a dinner at Rome before he set out? Is it not far more natural to conceive, that Mæcenas had told his friend to expect him at Tivoli to dinner, as he would pass by the *via Valeria* (Cramer. I. 142. II. 260.) and that Horace on such a hint, really having a cask of Sabine wine there with so delightful a remembrance attached to it,

——— datus in theatro | cum tibi plausus, &c.

wrote in reply the delicate and well turned invitation in that Sapphic Ode?

One more association shall serve to connect the mention of Mæcenas as Horace's friend with that of Tivoli: for the very disputable name of *Mæcenas's Villa* in that place may well be discarded[1]. The

[1] Forsyth. *Excursion in Italy.* p. 272. ed. 1813.

want of direct evidence for it and still more its incompatibility with the total silence of Horace, justify to my mind the rejection of such an idea without scruple and without the formality of an argument.

But for Augustus an unquestionable title may be set up, not only as an admirer of the spot, but as an occasional resident there, most probably however in the later years of his life. Tivoli, it is well known, was sacred to Hercules. Now amongst the favorite retirements of that Emperor, Suetonius, C. 72. reckons the *proxima urbi oppida, Lanuvium, Præneste, Tibur;* in the last mentioned of these towns, *in porticibus Herculis templi* persæpe jus dixit. Behold then the very scene, to which Mæcenas's attention was called, when Horace thought of appealing to the case of a retired veteran most like his own.

1 E. i. 2—6. Spectatum satis, et donatum jam rude quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Vejanius armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus *agro,*
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.

When Horace himself at Tivoli wrote thus, he had Vejanius then actually in retirement there before his eye.

AND now it is high time to bring these extended remarks to the promised conclusion, or at least to show good cause for protraction if necessary.

A chronological table, then, of the principal incidents in the earlier part of Horace's life with the years assigned by Bentley for the composition of his several books, shall here be given; and that not only as a clue to guide the reader through the details of the Dissertation, but also as a help in referring to the columns of Mr Clinton's invaluable Fasti.

It will be necessary, however, to premise, that Bentley's years of the life of Horace, here printed in Roman figures, were by him calculated in a peculiar way. The year of Horace's birth, B. C. 65. though he was born in the last month of it, in Bentley's reckoning stands as the year I of his age, the year after it as II, and so on to the end of Horace's life.

Instead of taking the *natal* year, Mr Clinton makes B. C. 64. the first of his calculation, that is, the *current* year till completed in December.

In the following happy sketch given by Horace of his character and personal history (and it has not been adduced before), how ingeniously does he express the year of his nativity!

1 E. xx. 20—28.

Me libertino natum patre, et in tenui re,
Majores pennas nido extendisse loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas;
Me primis Urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum;
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

No attempt is here pretended to exhibit an exact chronology of Horace's life with a regular parallel to it in the events of Roman history, and in the incidents which mark the biography of contemporary poets. Whoever undertakes that task, shall have my cordial thanks for a service so truly desirable: and now with the Fasti of Mr Clinton as the clear ground work, no great difficulty may be found perhaps in supplying even that desideratum.

In the mean while, however, with a more critical view to the *Tempora Horatiana* of Bentley, it will be exceedingly necessary to keep in mind, that the years which he has determined for the composition of the several books of Horace, in his own naked statement are liable to many cavils, against which he has left neither caution nor defence. We are not told, for instance, that in drawing up that calculation he kept his eye principally or entirely on internal marks of *public* history, that to dates connected with the life or death of *individuals* however distinguished he certainly paid no regard, and in short that all which he engaged to do, was to fix the *earliest* and *latest* allusion of an *historical* kind which could be discovered in the book of Horace then before him. All this (but no more than this) he executed well and faithfully. Let us understand therefore what his intention exactly was: it was a negative rather than a positive determination in the dates which he ascertained.

Thus when he leaves an interval of three years betwixt XXVIII for the *first* book of Satires and XXXI for the *second;* he never could intend to say, that during those three years Horace's pen lay entirely idle: he meant (and he could mean nothing else) that the very *latest* historical intimation which he discovered in the first book did not fall lower down than XXVIII of Horace's age, and that the very *earliest* intimation of any public event contained in the *second* book did not rise higher than XXXI of that calculation.

With this important qualification constantly attached to all the intervals apparent in Bentley's *Tempora Horatiana,* several objections immediately disappear; as others again may be overcome by considerations of a different kind.

1. And first of all, to take a strong instance. When the *death* of *Virgil* is by Mr Clinton assigned to B.C. 19. an acute objector may ask; how, then, could an Ode of invitation to Virgil (4 C. XII.) *Jam veris comites,* &c. possibly be written in any of the years B.C. 17, 15. the very *cancelli* within which Bentley has fixed the composition of the *fourth* book of Odes? My answer is this (and Mr Clinton thinks it just and satisfactory), that Horace after publishing the *third* book of Odes in B.C. 23 or 22. had evidently imagined his lyric labours then concluded: nor had he any design, apparently, till called upon by Augustus several years after, to resume the task of the lyre. But in the interval which ensued, what should hinder him when

writing a playful and in some touches rather a keen address to Virgil, from using once more the lyric stanza? It's insertion afterwards in the *fourth* book of Odes was all natural enough: it would else never have been known to exist. For the old Scholiast tell us on the ode (IV) *Qualem ministrum*, &c. *Hæc est ecloga propter quam totus hic liber compositus est.* And Gesner's sensible remark who had no hypothesis to serve, has been already quoted: *cum semel placuisset novum librum edere, in eum conjectum esse quidquid ad manus esset.*

2. The *death* of *Quintilius Varus Cremonensis*, that incomparable critic and friend,

(A. P. 438. *Quintilio si quid recitares, &c.*)

is lamented by Horace in a tone of the deepest feeling and regret, 1 C. XXIV. Ad Virgilium, *Quis desiderio sit pudor*, &c. The year assigned to that event by St Jerome (F. H. p. 237.) is B.C. 24. Now as Bentley's allowance of time for the *first* and *second* books of Odes runs down as low as B.C. 25. the disagreement in this solitary example might not be valid (or might not be pleaded) against his chronology.

But it is far more candid and ingenuous at once to confess, that where any difficulties, created by the details of *biography*, depend on the authority of St Jerome alone, I am rather reluctant to submit; partly, because the author of the Fasti Hellenici has himself in cases of that kind detected several inaccuracies;

and partly on a more general ground of reasonable doubt. Mistakes in the dates of birth or death, &c. in a distant age, where *private* persons are concerned, may well be expected and excused; because without some *public event* or other to rest upon, such dates must often float loose as it were for want of anchorage.

3. On the other hand, if Bentley's chronology be any where shown to be incompatible with well ascertained *facts* of *history*, there can be nothing left for us but to surrender at discretion.

First of all, however, a very important caveat may well claim to be admitted here.

Historical language is precise, direct and plain, free from all question or ambiguity. The allusive language of *Poetry*, especially where the Poet's eye is at all frenzied with pride and patriotism, beholds the future in the present and transmutes symptoms into successes.

On this hint let me have the indulgence to speak. In the year B.C. 20. and not before, the standards of Crassus were actually restored by the Parthians: that is the declaration of history.

But in the Ode (2 C. IX.) *Non semper imbres*, &c.

vv. 18–22. ——et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris; et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices; &c.

Horace in B.C. 25. at the latest, *seems* to refer to the great and memorable submission from the East as already acquired: and if so, that date of the Ode cannot be true.

But then we know the gall of bitterness in which the Roman people for so many years reflected on the disaster of Crassus: we may imagine the zeal therefore, with which the rumours even of any chance to retrieve it, would be quickly caught up and cherished. Generally speaking, the Roman marched only to conquer; and an expedition meditated or threatened was a conquest achieved.

It is in this light accordingly we understand the prayer of Horace,

1 C. xxxv. 29–32. Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus Oceanoque rubro.

and the *boast* at a later day, but long enough before its accomplishment,

3 C. v. 1–4. Cœlo tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio gravibusque Persis.

History with correct simplicity assures us (F. H. p. 238.) that in B.C. 23. Tiridates being then at Rome, on an embassy arriving from Phraates, Augustus seized the occasion, among other peremptory points, to demand the restitution of the standards: and to the natural

expectation of prompt compliance which such a demand would create, Mr Clinton thinks may be referred the splendid stanza last quoted, where hope is at once converted into certainty.

Only then allow it probable, that in an earlier year than B. C. 23. some loud and sudden report might arise from similar causes at work in that oriental scene (Geo. II. 496. *Infidos agitans discordia fratres*) between the two rival princes,

1 C. xxvi. 5. Quid *Tiridaten* terreat...

2 C. ii. 17. Redditum Cyri solio *Phraaten*...

Allow this probability: and after all, the *nova Augusti tropæa* (never *literally* gained) may have rather been anticipated by the Poet than antedated by his Chronologist.

4. The localities of Horace are closely entwined with the dates of his writings; and without much scruple therefore, the following and final question here may be allowed admission, at the close of others more immediately falling under the head of Chronology.

3 C. xiii. *O Fons Bandusiæ, &c.*

M^r de *Chaupy* in his Decouverte de la Maison de Campagne d'Horace, A Rome. 1769. T. III. p. 364. first announced the discovery of the words...*in Bandusino fonte apud Venusiam,* &c. in a grant from Pope Pascal II. A. D. 1103; and he was not a little proud, after his manner, to demonstrate, that this fountain must have been (and that no other could be) the Fons

Bandusiæ of Horace's Ode. And Mr *Hobhouse* in his *Illustrations* of Lord Byron's *Childe Harold*, 1818. pp. 42, 3. rather delights in adopting so brilliant a detection.

"The Bandusian fountain is not to be looked for in the Sabine valley, but on the Lucano-Apulian border where Horace was born.

"The vicissitude which placed a Priest on the throne of the Cæsars, has ordained that a Bull of Pope Pascal the second should be the decisive document in ascertaining the site of a fountain which inspired an ode of Horace."

About so minute a concern long disquisitions here would be tedious and unnecessary. For in the first place, Mr *Dunlop's* solution (History of Roman Literature. 1828. Vol. III. p. 213.) seems calculated to set the matter at rest very easily.

"The probability is, that Horace had named the clearest and loveliest stream of his Sabine retreat, after that fountain which lay in Apulia, and on the brink of which he had no doubt often sported in infancy."

And secondly, in confirmation of Mr Dunlop's conjecture, I may be forgiven for inserting part of a Letter of my own on this very point of difficulty, familiarly written in the year 1824.

"Let the *Fons Bandusiæ* (now the *Fonte Bello*) of the Sabine valley, flow on with all its honours!

"For as to the Ode of Horace (3 C. XIII.), it tallies admirably with the idea of his christening what had

no name before, after the romantic spring, which had a name, not far from Venusia, and which he had loved when a child."

"From 1 E. XVI. 12.

Fons etiam rivo dare nomen idoneus,

you may perhaps gather that this fountain had no name whatever, till Horace gave it one. The *rivus* lower down was certainly called *Digentia*, now *Licenza*.

1 E. xviii. 104. Me quoties reficit gelidus Digentia rivus, &c.

The *classical verisimilitude* of my conjecture that Horace called his Sabine fountain, from natural love and liking, after the old spring near Venusia, you can hardly deny; if you will but turn to a beautiful part of the *third* Æneid."

302. ——*falsi Simoentis* ad undam.

349. 351. Procedo, et *parvam Trojam, simulataque* magnis
Pergama, et arentem *Xanthi* cognomine *rivum*
Agnosco, *Scææque* amplector limina *Portæ.*

BRIEF CHRONOLOGY

OF THE

LIFE AND WRITINGS OF HORACE.

Before Christ.	Years of Horace.	
65		HORACE born, 8 Dec. near Venusia.
60	5	His adventure when a child.
53 52	12 13	Is carried by his father to Rome for education.
49	16	His father dies.
48	17	Battle of *Pharsalia*.
		He takes the Toga Virilis.
47	18	He goes, as to an University, to Athens.
43	22	He joins the standard of Brutus, as *military tribune*,
42	23	and shares in the defeat at *Philippi*.
41	24	He returns to Rome, buys the office of clerk in the Treasury, becomes acquainted with Virgil and Varius, is by them introduced to Mæcenas, obtains his patronage, and is admitted to his friendship.

The first Class of his Writings.

The first book of Satires.

Years of Horace...XXVI, XXVII, XXVIII. R. B.
= 25, 26, 27. H. F. C.
B. C. 40, 39, 38.

The second book of Satires.

Years of Horace...XXXI, XXXII, XXXIII. R. B.
= 30, 31, 32. H. F. C.
B. C. 35, 34, 33.

Before Christ.	Years of Horace.	
38	27	in the spring Horace enjoys the journey to Brundusium,
36	29	is enriched by Mæcenas with the Sabine estate.
		The book of Epodes.
		Years of Horace...XXXIV, XXXV. R. B.
		= 33, 34. H. F. C.
		B. C. 32, 31.
31	34	Battle of *Actium*, Sept. 2.
		In this year, probably, Horace rents or buys the cottage and garden at Tivoli.
		The second Class of his Writings.
		The first book of Odes.
		Years of Horace...XXXVI, XXXVII, XXXVIII. R. B.
		= 35, 36, 37. H. F. C.
		B. C. 30, 29, 28.
		Second book of Odes.
		Years of Horace...XL, XLI. R. B.
		= 39, 40. H. F. C.
		B. C. 26, 25.
		The Third book of Odes.
		Years of Horace...XLII, XLIII. R. B.
		= 41, 42. H. F. C.
		B. C. 24, 23.
30	35	Death of *Anthony* and *Cleopatra*.
29	36	End of the Civil Wars: the Temple of Janus shut.
27	38	The name of *Augustus* conferred on *Cæsar*.
		The third Class of Horace's Writings.
		The first book of Epistles.
		Years of Horace...XLVI, XLVII. R. B.
		= 45, 46. H. F. C.
		B. C. 20, 19.

Before Christ.	Years of Horace.	
		The Carmen Sæculare,
		and the fourth book of Odes.
		Years of Horace...XLIX, L, LI. R. B.
		= 48, 49, 50. H. F. C.
		B. C. 17, 16, 15.
20	45	The Roman Eagles restored from Parthia.
19	46	The Epistles III, VIII, IX. written, while *Tiberius* is in the East, and not later than this year.
17	48	*Ludi Sæculares*, for the fifth time, celebrated.
		The fourth Class of Horace's Writings.
		The second book of Epistles, containing the two, to Augustus Cæsar, and to Julius Florus; with the Epistle to the Pisos, called *de Arte Poetica*, ANNIS INCERTIS.
8	57	v[to] Kalendas Decembres, on the 27th of November, within a few days of completing his 58th year, Horace dies.

FINIS.

Q. HORATII FLACCI

OPERA.

IN ILLUM LIBRORUM ORDINEM,

QUO SUNT OLIM AB IPSO IN VULGUS EDITA,

SECUNDUM RICARDI BENTLEII SENTENTIAM,

RESTITUIT

JACOBUS TATE.

INDEX.

Q. HORATII FLACCI

SERMONUM

LIBER PRIMUS.

ECLOGA I.

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diversa sequentis?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navem jactantibus Austris,
Militia est potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventis clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
Delassare valent Fabium. ne te morer, audi
Quo rem deducam. si quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc, mutatis discedite partibus. eia,
Quid statis? nolint. atqui licet esse beatis.

Quid causæ est, merito quin illis Juppiter ambas
Iratus buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea (ne sic, ut qui jocularia ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima:
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.)
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvola, nam exemplo est, magni formica laboris
Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quæsitis sapiens: cum te neque fervidus æstus
Demoveat lucro, nec hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat inmensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod, si conminuas, vilem redigatur ad assem:
At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum:
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si
Reticulum panis venalis inter onusto

v. 38. Vulg. PATIENS. 39. NEQUE hiems. 46. Plus QUAM meus.

Forte vehas humero; nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ finis viventi, jugera centum an
Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho; et dicas, Magno de flumine malim
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quantum est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, nec vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
NIL satis est, inquit: quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miseram esse libenter,
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congestis undique saccis
Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus, quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde

v. 55. Vulg. MALLEM. 59. QUANTO.
60. NEQUE vitam. 63. MISERUM.

Quîs humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctisque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit; habes qui
Adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac natis reddat carisque propinquis?
Non uxor salvum te volt, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
Infelix operam perdas; ut si quis asellum
In campo doceat parentem currere frenis?
Denique sit finis quærendi: cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus; et finire laborem
Incipias, parto quod avebas: ne facias quod
Ummidius, qui tam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos, ita sordidus ut se
Non umquam servo melius vestiret, ad usque
Supremum tempus ne se penuria victus
Opprimeret metuebat: at hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
Quid mî igitur suades? ut vivam Mænius aut sic

v. 83. Vulg. Ac reddat natis. 88. At si.
94. Nec facias. 95. Quidam.

Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum
Frontibus adversis conponere? non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Est inter Tanain quiddam socerumque Visellî:
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. nemon' ut avarus
Se probet, ac potius laudet diversa sequentis?
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat? neque se majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc superare laboret?
Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus;
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore, vita
Cedat uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia lippum
Conpilasse putes, verbum non amplius addam.

ECLOGA II.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne
Mæstum ac sollicitum est cantoris morte Tigellî:
Quippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse

v. 120. Vulg. LIPPI.

Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere possit.
Hunc si perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
Sordidus, atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives positis in fenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat; atque
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urguet:
Nomina sectatur, modo sumta veste virili
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Juppiter, exclamat, simul atque audivit? At in se
Pro quæstu sumtum facit hic. Vix credere possis
Quam sibi non sit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat, Quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Malchinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscænum subductis usque facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium est. sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius nullam, nisi olente in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.

v. 25. Vulg. MALTHINUS. 27. GORGONIUS. 30. OLENTI.

Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operæ pretium, procedere recte
Qui mœchos non voltis, ut omni parte laborent;
Utque illis multò corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter sæpe pericla.
Hic se præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæsus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
Accidit, ut cuidam testis caudamque salacem
Demeterent ferro. jure omnes. Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda!
Libertinarum dico: Sallustius in qua
Non minus insanit, quam qui mœchatur. at hic si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse; daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret. verum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat et laudat: Matronam nullam ego tango.
Ut quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mî, inquit, cum uxoribus umquam alienis.
Verum est cum mimis, est cum meretricibus: unde
Fama malum gravius, quam res, trahit, an tibi abunde
Personam satis est, non illud, quicquid ubique

v. 38. Vulg. MŒCHIS. 46. DEMETERET FERRUM. 48. IN QUAS.

Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicumque. quid inter-
Est in matrona, ancilla, peccesne togata?
Villius in Fausta Sullæ gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, pœnas dedit usque superque
Quam satis est; pugnis cæsus, ferroque petitus,
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si, mutonis verbis, mala tanta videnti
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum,
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet, pugnantiaque istis
Dives opis natura suæ! tu si modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Inmiscere. tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier: unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic, inter niveos viridisque lapillos
Sit licet, ô Cerinthe, tuo tenerum est femur, aut crus
Rectius: atque etiam melius persæpe togatæ est.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
Quod venale habet, ostendit; neque si quid honesti est,
Jactat habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur; opertos
Inspiciunt: ne si facies, ut sæpe, decora

v. 63. Vulg. PECCESVE. 81. Sit licet HOC, Cerinthe, TUUM.
82. Deest EST. 84. NEC.

Molli fulta pede est; emtorem ducat hiantem,
Quod pulchræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte. tu corporis optima Lyncei
Contemplare oculis; Hypsæa cæcior, illa
Quæ mala sunt, spectas. O crus, ô brachia! verum
Depugis, nasuta, brevi latere, ac pede longo est.
Matronæ, præter faciem, nil cernere possis;
Cætera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res;
Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ;
Ad talos stola demissa, et circumdata palla
Plurima, quæ invideant pure adparere tibi rem.
Altera nil obstat: Cois tibi pene videre est
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. an tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? Leporem venator ut alta
In nive sectetur, positum sic tangere nolit:
Cantat, et adponit, meus est amor huic similis: nam
Transvolat in medio posita, et fugientia captat.
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque gravis e pectore tolli?
Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quærere plus prodest; et inane abscindere soldo?

v. 88. Vulg. Inducat. 90. Ne cor. opt. Lynceis.
91. Contemplere. 92. Spectes. 106. Sectatur.
110. Pelli. 111. Statuit.

Num, tibi cum faucis urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pavonem rhombumque? tument tibi cum inguina, num, si
Ancilla aut verna est præsto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo venerem, facilemque.
Illam, Post paullo, Sed pluris, Si exierit vir,
Gallis: Hanc, Philodemus ait, sibi, quæ neque magno
Stet pretio; nec cunctetur, cum est jussa venire.
Candida rectaque sit; munda hactenus, ut neque longa,
Nec magis alba velit, quam det natura, videri.
Hæc, ubi supposuit dextro corpus mihi lævum,
Ilia et Egeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat;
Janua frangatur; latret canis; undique magno
Pulsa domus strepitu resonet: ne pallida lecto
Desiliat mulier; miseram se conscia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti hæc deprensa, egomet mî.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut puga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

ECLOGA III.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut numquam inducant animum cantare rogati;
Injussi numquam desistant. Sardus habebat

v. 122. Vulg. Neque. 129. Vepallida. | v. 131. Doti depr.

Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quicquam proficeret: si conlibuisset, ab ovo
Usque ad mala iteraret, Io Bacche, modo summa
Voce, modo hac, resonat quæ chordis quattuor ima:
Nil æquale homini fuit illi: sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem; persæpe velut qui
Junonis sacra ferret: alebat sæpe ducentos,
Sæpe decem servos: modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens; modo, Sit mihi mensa tripes, et
Concha salis puri, et toga quæ defendere frigus
Quamvis crassa queat. decies centena dedisses
Huic parco, paucis contento; quinque diebus
Nil erat in loculis. noctes vigilabat ad ipsum
Mane; diem totum stertebat. nil fuit umquam
Sic impar sibi. nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imo alia, et fortasse minora.
Mænius absentum Novium cum carperet: Heus tu,
Quidam ait, ignoras te, an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Mænius inquit.
Stultus et inprobus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua prævideas oculis male lippus inunctis;
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? at tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paullo: minus aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri possit, eo quod

v. 7. Vulg. Citaret. 11. Habebat.
20. Haud fort. 25. Pervideas oc. mala.

Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus hæret. at est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam: at tibi amicus: at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. denique teipsum
Concute, numqua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc prævertamur, amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Hagnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire. strabonem
Adpellat Pætum pater; et Pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc Varum, distortis cruribus; illum
Balbutit Scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit: frugi dicatur. ineptus
Et jactantior hic paullo est: concinnus amicis
Postulat ut videatur. at est truculentior atque
Plus æquo liber: simplex fortisque habeatur.
Caldior est: acris inter numeretur. opinor,
Hæc res et jungit, junctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum vivit, multum demissus homo ille:
Tardo ac cognomen pingui damus. hic fugit omnis

v. 40. Vulg. Agnæ. 57. Illi. 58. Tardo, cog.

Insidias, nullique malo latus obdit apertum;
Cum genus hoc inter vitæ versemur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina: pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis et est; (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut forte legentem
Aut tacitum inpediat quovis sermone molestus:
Communi sensu plane caret, inquimus. eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urguetur. amicus dulcis, ut æquum est,
Cum mea compenset vitiis bona: pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet. hac lege, in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat; ignoscet verrucis illius. æquum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt stultis hærentia; cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur? ac, res
Ut quæque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servom, patinam qui tollere jussus
Semesos piscis tepidumque ligurrierit jus,
In cruce suffigat; Labeone insanior inter
Sanos dicatur. quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est? paullum deliquit amicus,
Quod nisi concedas, habeare insuavis: acerbus

v. 60. Vulg. VERSETUR. 63. AT est. 65. IMPELLAT.
74. IGNOSCAT. 82. Forte, LABIENO.

Odisti et fugis, ut Rusonem debitor æris;
Qui nisi, cum tristes misero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Conminxit lectum potus, mensave catillum
Evandri manibus tritum dejecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit conmissa fide, sponsumve negarit?
Quîs paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi prope mater et æqui.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat usus:
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenerê: dehinc absistere bello,
Oppida cœperunt munire; et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Caussa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos venerem incertam rapientis more ferarum
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,

v. 86. Vulg. DRUSONEM. 91. Forte, TORTUM.

Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque,
Qui teneros caulis alieni infregerit horti,
Et qui nocturnus sacra Divûm legerit. adsit
Regula, peccatis quæ pœnas inroget æquas:
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula cædas meritum majora subire
Verbera, non vereor: cum dicas esse pares res
Furta latrociniis; et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines. si dives, qui sapiens est,
Et sutor bonus et solus formosus et est rex:
Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat. sapiens crepidas sibi numquam
Nec soleas fecit: sutor tamen est sapiens. Quî?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abjecto instrumento artis clausaque taberna,
Tonsor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri; quos tu ni fuste coërces,
Urgueris turba circum te stante, miserque
Rumperis et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis; neque te quisquam stipator, ineptum
Præter Crispinum, sectabitur; et mihi dulces
Ignoscent, si quid peccâro stultus, amici:

v. 116. Vulg. Fregerit. 117. Divum sacra. 128. Quo?
132. Sutor erat. 133. Est. op., sic rex solus.
134. Nisi. 140. Peccavero.

Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

ECLOGA IV.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque poëtæ,
Atque alii, quorum comœdia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus; multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctæ naris, durus conponere versus:
Nam fuit hoc vitiosus; in hora sæpe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno:
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. ecce
Crispinus nummo me provocat: Accipe, si vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus uter plus scribere possit.
Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentem:
At tu conclusas hircinis follibus auras,
Usque laborantis dum ferrum emolliat ignis,
Ut mavis, imitare. beatus Fannius, ultro

v. 3. Vulg. Aut fur. 14. Minimo. 15. Accipiam tab.
18. Loquentes. 20. Molliat.

Delatis capsis et imagine: cum mea nemo
Scripta legat volgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime juvat; utpote pluris
Culpari dignos. quemvis media elige turba;
Aut ab avaritia; aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti splendor: stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine; ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poëtam.
Fœnum habet in cornu: longe fuge. dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcumque semel chartis inleverit, omnis
Gestiet a furno redeuntis scire lacuque,
Et pueros et anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,
Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis; neque si qui scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, Comœdia necne poëma
Esset, quæsivere: quod, acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni, sermo merus. At pater ardens

v. 25. Vulg. Erue. 26. Ob avaritiam. 33. Poetas.
39. Poetas. 41. Si quis.

Sævit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset;
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, præponens ultima primis;
Non (ut si solvas, POSTQUAM DISCORDIA TETRA
BELLI FERRATOS POSTIS PORTASQUE REFREGIT)
Invenias etiam disjecti membra poëtæ.
Hactenus hæc: alias justum sit necne poëma,
Nunc illud tantum quæram; meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus; contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cælî Birrîque latronum;
Non ego sim Caprii neque Sulcî: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quîs manus insudet volgi Hermogenisque Tigellî:
Nec recitem quicquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes:

v. 68. Vulg. Et puris vivat. 69. BYRRHIQUE.
70. CAPRI. 73. NON RECITO CUIQUAM.

Suave locus voci resonat conclusus. inanis
Hoc juvat, haud illud quærentis, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquit, et hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; conmissa tacere
Qui nequit; hic niger est: hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos;
E quibus unus amet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet aquam: post hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
Infesto nigris: ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? mentio siqua
De Capitolini furtis injecta Petillî
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit; et incolumis lætor quod vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. liberius si

v. 79. Vulg. INQUIS. 87. AVET. 92. GORGONIUS.

Dixero quid, si forte jocosius; hoc mihi juris
Cum venia dabis. insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mî ipse parasset:
Nonne vides, Albî ut male vivat filius, utque
Barus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. a turpi meretricis amore
Cum deterreret: Scetani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa cum venere uti
Possem: Deprensi non bella est fama Trebonî,
Aiebat: sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, caussas reddet tibi: mî satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum. simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: et sive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem, quo facias hoc:
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat; An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcumque ferunt: mediocribus, et quîs

v. 109. Forte, Ut qui panis inops. 112. Sectani.
119. Possim.

Ignoscas vitiis, teneor. fortassis et istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi: Rectius hoc est:
Hoc faciens vivam melius: sic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Conpressis agito labris. ubi quid datur otî,
Inludo chartis. hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum: cui si concedere noles,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Judæi, cogemus in hanc concedere turbam.

ECLOGA V.

EGRESSUM magna me accepit Aricia Roma
Hospitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longe doctissimus: inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat teterrima, ventri
Indico bellum, cenantis haud animo æquo
Exspectans comites. jam nox inducere terris
Umbras, et cælo diffundere signa parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ

v. 140. Vulg. NOLIS. 141. VENIAT. 7. DETERRIMA.

Ingerere. Huc adpelle: trecentos inseris: ohe
Jam satis est. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranæque palustres
Avertunt somnos. absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem fessus dormire viator
Incipit; ac missæ pastum retinacula mulæ
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumbosque saligno
Fuste dolat. quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimur, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus; atque subimus
Inpositum saxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas, optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati; aversos soliti conponere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Inlinere. interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo; Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Lusco prætore libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, et latum clavom, prunæque batillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
Murena præbente domum, Capitone culinam.

v. 15. Vulg. Absentem cantat. 20. Cum nil.
24. Lavimus.

Postera lux oritur multo gratissima: namque
Plotius et Varius Sinuessæ, Virgiliusque
Occurrunt; animæ, qualis neque candidiores
Terra tulit, neque quîs me sit devinctior alter.
O qui conplexus, et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jocundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit, et parochi, quæ debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliusque:
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa,
Quæ super est Caudî cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam Messîque Cicirri,
Musa, velim memores: et quo patre natus uterque
Contulerit lites. Messî clarum genus Osci:
Sarmenti domina exstat. ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus; Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
Messius, Accipio: caput et movet. O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres; cum
Sic mutilus miniteris? at illi fœda cicatrix
Setosam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrus ad hæc: Donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat: scriba quod esset,

52. Vulg. CICERRI. 60. MINITARIS. 65. CICERRUS.

Nihilo deterius dominæ jus esse. rogabat
Denique, cur umquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tamque pusillo.
Prorsus jocunde cenam producimus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes
Pene, macros, arsit, turdos dum versat in igni.
Nam vaga per veterem dilabso flamma culinam
Volcano, summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cenam, servosque timentis
Tum rapere, atque omnis restinguere velle videres.
Incipit ex illo montis Appulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Numquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici
Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum veneri: tum inmundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est,
Signis perfacile est. venit vilissima rerum
Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator:
Nam Canusî lapidosus; aquæ non ditior urna.
[Qui locus a forti Diomede est conditus olim.]
Flentibus hic Varius discedit mæstus amicis.

v. 67. Vulg. Deter: nihilo. 70. Produximus.
72. Pe. ars. mac. dum tur. v. in igne. 93. Hinc.

Inde Rubos fessi pervenimus; utpote longum
Carpentes iter, et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, via pejor, ad usque
Barî mœnia piscosi. dein Gnatia lymphis
Iratis exstructa dedit risusque jocosque:
Dum flamma sine tura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. credat Judæus Apella,
Non ego. namque Deos didici securum agere ævum;
Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
Tristis ex alto cæli demittere tecto.
Brundisium longæ finis chartæque viæque.

ECLOGA VI.

Non, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruscos
Incoluit finis, nemo generosior est te;
Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent;
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum.
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus: persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tullî atque ignobile regnum,
Multos sæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos:
Contra, Lævinum, Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis

v. 97. Vulg. Dehinc. 4. Imperitarint. 13. Fuit.

Non umquam pretio pluris licuisse, notante
Judice, quo nosti, populo: qui stultus honores
Sæpe dat indignis, et famæ servit ineptus;
Qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
Vos facere, a volgo longe longeque remotos?
Namque esto: populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo: Censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru
Non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavom, fierique tribuno?
Invidia adcrevit, privato quæ minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium inpediit crus
Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
Audit continuo; Quis homo hic, aut quo patre natus?
Ut si qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus; eat quacumque, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, civis, Urbem sibi curæ,
Imperium fore, et Italiam, et delubra Deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnis mortalis curare et quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionysî filius, audes
Dejicere e saxo civis, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno:

v. 15. Vulg. Quem nosti. 18. Nos. longe lateque. 24. Tulli. 29. Hic est? 31. Et cup.

Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus,
Et Messalla videris? at hic, si plostra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia sum tibi, Mæcenas, convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præsertim cautum dignos adsumere, prava
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me possunt, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim tibi me fors obtulit. optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram; singultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: respondes (ut tuus est mos)
Pauca: abeo: et revocas nono post mense, jubesque
Esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)

v. 47. Vulg. Quia, Mæcenas, tibi SIM. 53. POSSUM
54. MIHI TE.

Si neque avaritiam, neque sordis, aut mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi; purus et insons,
(Ut me collaudem) si et vivo carus amicis;
Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere; magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artis, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. vestem servosque sequentis,
In magno ut populo, si qui vidisset; avita
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnis
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer: neque ego essem questus. ad hæc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me poeniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. longe mea discrepat istis
Et vox et ratio. nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscumque parentes

v. 68. Vulg. Ac mala. 79. Si quis. 87. Ob hoc nunc.

Optaret sibi quisque: meis contentus, honestos
Fascibus et sellis nollem mihi sumere; demens
Judicio volgi, sanus fortasse tuo: quod
Nollem onus, haud umquam solitus, portare molestum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
Exirem; plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel si libet usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo sordis mihi, quas tibi, Tilli,
Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, præclare senator,
Millibus atque aliis vivo. quacumque libido est,
Incedo solus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum: adsisto divinis: inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum.
Cena ministratur pueris tribus: et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum; non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui se
Voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam jaceo: post hanc vagor, aut ego lecto,
Aut scripto quod me tacitum juvet. unguor olivo,

v. 107. Vulg. TULLI.

Non quo fraudatis inmundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.
Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. hæc est
Vita solutorum misera ambitione gravique.
His me consolor, victurum suavius, ac si
Quæstor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

ECLOGA VII.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam litis cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. postquam nihil inter utrumque
Convenit: hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. duo si discordia verset inertis;

v. 126. Vulg. FUGIO RABIOSI TEMPORA SIGNI. 131. FUISSENT.
15. VEXET.

Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco: discedat pigrior, ultro
Muneribus missis. Bruto prætore tenente
Ditem Asiam, Rupilî et Persî par pugnat, uti non
Conpositi melius cum Bitho Bacchius. in jus
Acres procurrunt; magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem:
Solem Asiæ Brutum adpellat, stellasque salubris
Adpellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Invisum agricolis sidus, venisse: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Prænestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia; durus
Vindemiator, et invictus, cui sæpe viator
Cessisset magna conpellans voce cuculum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges consuesti tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum est.

ECLOGA VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coërcet,

v. 20. Vulg. Compositus. 28. Multumque. 34. Consueris.

Obscænoque ruber porrectus ab inguine palus:
Ast inportunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulcrum,
Pantolabo scurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus, atque
Aggere in aprico spatiari; qua modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.
Cum mihi non tantum furesque feræque suetæ
Hunc vexare locum curæ sunt atque labori,
Quantum carminibus quæ versant atque venenis
Humanos animos. has nullo perdere possum
Nec prohibere modo; simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentis.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem. pallor utrasque
Fecerat horrendas aspectu. scalpere terram
Unguibus, et pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis conpesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat, servilibus ut quæ

v. 15. Vulg. Quo. 32. Utque.

Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, sævam
Altera Tisiphonen. serpentis atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius, et fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana resonârint triste et acutum?
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
Largior arserit ignis? et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum?
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus. at illæ currere in Urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

ECLOGA IX.

IBAM ut forte via Sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
Adcurrit quidam notus mihi nomine tantum;
Arreptaque manu, Quid agis, dulcissime rerum?
Suaviter, ut nunc est, inquam; et cupio omnia quæ vis.
Cum adsectaretur; Numquid vis? occupo. at ille,

v. 38. Vulg. VENIANT. 41. RESONARENT. 1. IBAM FORTE.

Noris nos, inquit: docti sumus. Hic ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Misere discedere quærens,
Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero. cum sudor ad imos
Manaret talos; O te, Bolane, cerebri
Felicem, aiebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret; vicos, urbem laudaret; ut illi
Nil respondebam: Misere cupis, inquit, abire,
Jamdudum video: sed nil agis; usque tenebo:
Prosequar hinc, quo nunc iter est tibi. Nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. incipit ille:
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me scribere pluris
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Est tibi mater,
Cognati, quîs te salvo est opus? Haud mihi quisquam:
Omnis conposui. Felices! nunc ego resto.
Confice: namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit mota divina anus urna:
HUNC neque dira venena, nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando consumet cumque: loquacis,
Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit ætas.

v. 11. Vulg. BOLLANE. 16. PERSEQUAR. 30. DIVINA MOTA.

Ventum erat ad Vestæ, quarta jam parte diei
Præterita: et casu tunc respondere vadatus
Debebat; quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paullum hic ades. Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura:
Et propero, quo scis. Dubius sum, quid faciam, inquit;
Tene relinquam, an rem. Me sodes. Non faciam, ille:
Et præcedere cœpit. ego, ut contendere durum
Cum victore, sequor. Mæcenas quomodo tecum,
Hinc repetit, paucorum hominum, et mentis bene sanæ?
Nemo dexterius fortuna est usus: haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere: dispeream, ni
Submôsses omnis. Non isto vivitur illic,
Quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis: nil mî officit, inquam,
Ditior hic, aut est quia doctior: est locus uni-
Cuique suus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo, quæ tua virtus,
Expugnabis: et est qui vinci possit; eoque
Difficilis aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quæram;
Occurram in triviis; deducam. nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum

v. 36. Vulg. Vadato. 42. Durum est.
48. Vivimus. 50. Unquam.

Qui pulchre nosset. consistimus. Unde venis? et
Quo tendis? rogat, et respondet. vellere cœpi,
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene; sed meliore
Tempore dicam: hodie tricesima sabbata. Vis tu
Curtis Judæis oppedere? nulla mihi, inquam,
Relligio est. At mî: sum paullo infirmior, unus
Multorum: ignosces: alias loquar. Hunccine solem
Tam nigrum surrexe mihi? fugit inprobus, ac me
Sub cultro linquit. casu venit obvius illi
Adversarius, et, Quo tu, turpissime? magna
Inclamat voce, et, Licet antestari? ego vero
Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrimque,
Undique concursus. sic me servavit Apollo.

ECLOGA X.

NEMPE inconposito dixi pede currere versus
Lucilî. quis tam Lucilî fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cætera:
Et Laberî mimos, ut pulchra poëmata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris: et est quædam tamen hic quoque vi

v. 69. Vulg. VIN' TU. 76. EXCLAMAT.

Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Inpediat verbis lassas onerantibus auris:
Et sermone opus est modo tristi, sæpe jocoso;
Defendente vicem modo rhetoris atque poëtæ;
Interdum urbani parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus Comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes umquam legit, neque simius iste,
Nil præter Calvom et doctus cantare Catullum.
At magnum fecit quod verbis Græca Latinis
Miscuit. O seri studiorum! quîne putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si conmixta Falerni est.
Cum versus facias: teipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit caussa Petillî?
Scilicet oblitus patriæque patrisque Latini,
Cum Pedius caussas exsudet Poplicola atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atqui ego cum Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos; vetuit tali me voce Quirinus
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
IN silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis inplere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque

v. 27. Vulg. LATINE. 32. ME. TALI.

Defingit Rheni luteum caput; hæc ego ludo,
Quæ neque in Æde sonent, certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit pede ter percusso: forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio adnuerunt gaudentes rure Camenæ.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti cum multa laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?
Non ridet versus Ennî gravitate minores?
Cum de se loquitur, non ut majore reprensis.
Quid vetat et nosmet Lucilî scripta legentis
Quærere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntis
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis
(Hoc tantum) contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem cenatus? Etrusci
Quale fuit Cassî rapido ferventius amni
Ingenium; capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,

v. 38. Vulg. NEC. 49. MULTA CUM.

Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba: sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,
Detereret sibi multa: recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: et in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, vivos et roderet unguis.
Sæpe stilum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego: nam satis est equitem mihi plaudere: ut audax,
Contemtis aliis, explosa Arbuscula dixit.
Men' moveat, cimex Pantilius, aut cruciet, quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigellî?
Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliusque,
Valgius, et probet hæc Octavius, optimus atque
Fuscus; et hæc utinam Viscorum laudet uterque:
Ambitione relegata, te dicere possum,
Pollio; te, Messalla, tuo cum fratre; simulque
Vos, Bibule, et Servi; simul his te, candide Furni;
Conpluris alios, doctos ego quos et amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, sunt qualiacumque,
Adridere velim; doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

v. 78. Vulg. CRUCIER. 86. BIBULI. 88. SINT.

Q. HORATII FLACCI

SERMONUM

LIBER SECUNDUS.

ECLOGA I.

Sunt quibus in Satira videar nimis acer, et ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quicquid
Conposui, pars esse putat, similisque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto;
Inriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te capit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntis cuspide Gallos,
Aut labentis equo describit volnera Parthi.
Attamen et justum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,

v. 10. Vulg. Rapit. 15. Describat.

Cum res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem:
Cui male si palpere, recalcitret undique tutus.
Quanto rectius hoc, quam tristi lædere versu
Pantolabum scurram, Nomentanumve nepotem?
Cum sibi quisque timet; quamquam est intactus, et odit.
Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba,
Lucilî ritu, nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male cesserat, usquam
Decurrens alio, neque si bene: quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis;
Sive quod Appula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? ô pater et rex
Juppiter, ut pereat positum robigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me conmorit, (melius non tangere, clamo)

v. 20. Vulg. Reçalcitrat. 22. Nomentanumque. 31. Gesserat.

Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam;
Canidia Albucî, quibus est inimica, venenum;
Grande malum Turius, si quid se judice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat; utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dente lupus, cornù taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops; Romæ, seu, fors ita jusserit, exsul;
Quisquis erit vitæ, scribam, color. O puer, ut sis
Vitalis metuo; et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis conponere carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis; num Lælius, et qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello,
Famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
Primores populi arripuit populumque tributim;
Scilicet uni æquus virtuti atque ejus amicis.
Quin ubi se a volgo et scena in secreta remorant
Virtus Scipiadæ et mitis sapientia Lælî;
Nugari cum illo, et discincti ludere, donec

v. 49. Vulg. Si quis. Certet. 65. Aut qui.

Decoquereretur olus, soliti. quicquid sum ego, quamvis
Infra Lucilî censum ingeniumque; tamen me
Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
Invidia; et fragili quærens inlidere dentem,
Offendet solido: nisi quid tu, docte Trebati,
Dissentis. Equidem nihil hinc diffingere possum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negotî
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
Judiciumque. Esto: si quis mala. sed bona si quis
Judice condiderit laudatus Cæsare? si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipse?
Solventur risu tabulæ: tu missus abibis.

ECLOGA II.

Quæ virtus et quanta, boni, sit vivere parvo,
(Nec meus hic sermo est; sed quæ præcepit Ofellus
Rusticus, abnormis Sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances mensasque nitentis;
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Adclinis falsis animus meliora recusat:
Verum hic inpransi mecum disquirite. Cur hoc,
Dicam, si potero. male verum examinat omnis
Corruptus judex. leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito; vel (si Romana fatigat

v. 79. Vulg. HIC DIFFINDERE. 84. LAUDATUR.
85. LATRAVERIT. 2. QUEM.

Militia adsuetum græcari) seu pila velox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Cum labor expulerit fastidia; siccus, inanis
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno,
Ne biberis, diluta. foris est promus, et atrum
Defendens piscis hiemat mare: cum sale panis
Latrantem stomachum bene leniet. unde putas, aut
Quî partum? non in caro nidore voluptas
Summa, sed in teipso est. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitiis albumque neque ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina juvare lagoïs.
Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum; quia veneat auro
Rara avis, et picta pandat spectacula cauda
Tamquam ad rem attineat quicquam. num vesceris ista,
Quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nihil, hac magis illa;
Inparibus formis deceptum te patet. esto.
Unde datum sentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontisne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
Mullum; in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species, video. quo pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus raro stomachus volgaria temnit.

v. 14. Vulg. EXTUDERIT. 21. NEC.

Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos
Præsentes, Austri, coquite horum obsonia. quamquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum; cum rapula plenus
Atque acidas mavolt inulas. necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
Gallonî præconis erat acipensere mensa
Infamis. quid? tum rhombos minus æquora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
Donec vos auctor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos suavis edixerit assos;
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice. nam frustra vitium vitaveris illud;
Si te alio pravus detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennis oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natalis, aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur, et horum
Utrum imitabitur? hac urguet lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qua non offendat sordibus, atque
In neutram partem cultûs miser. hic neque servis,

v. 48. Vulg. ÆQUOR ALEBAT. 56. PRAVUM. 65. QUI NON OFFENDIT.

Albucî senis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit; nec sic ut simplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Adferat. in primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius escæ
Quæ simplex olim tibi sederit. at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides, ut pallidus omnis
Cena desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque adfligit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam;
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus: ubique
Accedent anni, et tractari mollius ætas
Inbecilla volet. tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus præsumis, mollitiem? seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus.
Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia nasus
Illis nullus erat; sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset.
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem

v. 79. Vulg. AFFIGIT.

Occupet humanam? grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum; cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Divitias habeo tribus amplas regibus. Ergo,
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deûm? cur, inprobe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte semper eunt res.
O magnus posthac inimicis risus! uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? hic qui
Pluribus assuerit mentem corpusque superbum;
An qui contentus parvo metuensque futuri,
In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quicquam, præter olus fumosæ cum pede pernæ.
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus; bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque hœdo: tum pensilis uva secundas

v. 95. Vulg. Occupat. 99. Inquis, Trasius.
106. Recte tibi. semper erunt. 118. Ac m. cum.

Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat cupa potare magistra.
Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractæ seria frontis.
Sæviat atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc inminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit. nos expulit ille;
Illum aut nequities aut vafri inscitia juris,
Postremum expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus erat: nulli proprius; sed cedit in usum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

ECLOGA III.

Si raro scribes, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas: quid fiet? at ipsis
Saturnalibus huc fugisti sobrius. ergo
Dic aliquid dignum promissis. incipe. nil est.
Culpantur frustra calami, inmeritusque laborat
Iratis natus paries Dîs atque poëtis.

v. 123. Vulg. Culpa. 124. Ut culmo. 132. Postremo. 134. Erit. cedet. 1. Sic raro scribis. 4. Ab ipsis.

Atqui voltus erat multa et præclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
Eupolin Archilocho? comites educere tantos?
Invidiam placare paras, virtute relicta?
Contemnêre, miser. vitanda est inproba Siren
Desidia; aut quicquid vita meliore parasti
Ponendum æquo animo. Dî te, Damasippe, Deæque
Verum ob consilium donent tonsore. sed unde
Tam bene me nosti? Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est; aliena negotia curo,
Excussus propriis. olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus ære;
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset:
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram: unde frequentia Mercuriale
Inposuere mihi cognomen compita. Novi;
Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus; ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisve dolore:
Ut lethargicus hic cum fit pugil, et medicum urguet.
Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O bone, ne te
Frustrere: insanis et tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.

v. 12. Vulg. Archilochum. 27. Et morbi miror. 29. Capitisque.

Nam, male re gesta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen; dexter stetit, et, Cave faxis
Te quicquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
Solo; nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, et quemcumque inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. nunc accipe quare
Desipiant omnes, æque ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. velut silvis, ubi passim
Palantis error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
Error, sed variis inludit partibus: hoc te
Crede modo insanum; nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. est genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis; ut ignis,
Ut rupis fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varium et nihilo sapientius, ignis
Per medios fluviosque ruentis. clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis pater, uxor,
Hic fossa est ingens, hic rupes maxima; serva:
Non magis audierit, quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit; Catienis mille ducentis,
Mater, te adpello, clamantibus. huic ego volgus
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:

v. 39. Vulg. Urget. 60. Fusius. 62. Vulgum.

Integer est mentis Damasippi creditor? esto:
Accipe, quod numquam reddas mihi, si tibi dicam;
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors
Rejecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicutæ
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis;
Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani, contra bene sani est;
Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perillî
Dictantis, quod tu numquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo conponere, quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore;
Quisquis luxuria, tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet: huc propius me,
Dum doceo insanire omnis, vos ordine adite.
Danda est ellebori multo pars maxima avaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Heredes Staberî summam incidêre sepulcro;
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum arbitrio Arrî, et
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte; hoc volui: ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidisse. Quid ergo
Sensit, cum summam patrimonî insculpere saxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius: ut, si

v. 74. Vulg. Insani est, c. b. sani. 86. ET *deest.*

Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipse videretur sibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulchris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus. Sapiensne? Etiam et rex,
Et quicquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid simile isti
Græcus Aristippus? qui servos projicere aurum
In media jussit Libya; quia tardius irent
Propter onus segnes. uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emtas conportet in unum,
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli;
Si scalpra et formas non sutor; nautica vela
Aversus mercaturis: delirus et amens
Undique dicatur merito. quî discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
Conpositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Projectus vigilet cum longo fuste; neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum;
Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde-
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur; eo quod

v. 108. Vulg. QUID. 112. PORRECTUS.

Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Dîs inimice senex, custodis? ne tibi desit:
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum,
Unguere si caulis oleo meliore, caputque
Cœperis inpexa fœdum porrigine? quare,
Si quidvis satis est, perjuras, surripis, aufers
Undique? tun' sanus? populum si cædere saxis
Incipias, servosve tuo quos ære pararis;
Insanum te omnes pueri, clamentque puellæ.
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? quid ni? neque enim hoc facis Argis,
Nec ferro ut demens genetricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parente?
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin, ex quo est habitus male tutæ mentis Orestes,
Nil sane fecit quod tu reprehendere possis:
Non Pyladen ferro violare, aususve sororem est
Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus; ut heres
Jam circum loculos et clavis lætus ovansque
Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis

v. 129. Vulg. Tuos.
132. Quid enim? neque tu hoc.
133. Occidit.
139. Est deest.

Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere pluris
Ad numerandum: hominem sic erigit. addit et illud;
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? Agedum, sume hoc ptisanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamve rapinis?
Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;
Continuo sanus? minime. Cur, Stoice? Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato.
Hic æger. recte est igitur, surgetque? negabit:
Quod latus, aut renes morbo tentantur acuto.
Non est perjurus, neque sordidus. inmolet æquis
Hic porcum Laribus. verum ambitiosus et audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, balatróne
Dones quicquid habes, an numquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusî duo prædia, dives
Antiquo censu, gnatis divîsse duobus
Fertur, et hoc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare, et perdere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:

v. 154. Vulg. Accedat. 156. Octo assibus. 157. Pereamque.
163. Tententur. 166. Barathrone.
170. Hæc. 172. Ludere.

Extimui, ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penatis,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id,
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Præterea, ne vos titillet gloria, jure-
Jurando obstringam ambo: uter ædilis, fueritve
Vestrum prætor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in circo spatiere, et aëneus ut stes;
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum volpes imitata leonem.
Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex sum: nil ultra quære plebeius: et æquam
Rem imperito. at si cui videor non justus; inulto
Dicere, quod sentit, permitto. Maxime regum,
Dî tibi dent capta classem deducere Troja.
Ergo consulere, et mox respondere licebit?
Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putrescit, totiens servatis clarus Achivis:
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclutum Ulixen
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisque mola caput, inprobe, salsa;

v. 183. Vulg. AUT ÆNEUS. 188. QUÆRO.
190. QUÆ. 191. REDUCERE.

Rectum animi servas? quorsum insanus, quid enim Ajax
Fecit? cum stravit ferro pecus; abstinuit vim
Uxore et gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulixen.
Verum ego, ut hærentis adverso litore navis
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
Qui species alias, veri scelerisque tumultu
Permixtas, capiet, conmotus habebitur: atque
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax, cum inmeritos occidit, desipit, agnos:
Tu, prudens scelus ob titulos cum admittis inanes,
Stas animo? et purum est, vitio tibi cum tumidum est cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam;
Huic vestem, ut gnatæ, paret ancillas, paret aurum;
Rufam aut Posillam adpellat, fortique marito
Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Prætor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si qui gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,

v. 211. Vulg. Ajax imm. DUM occ. 212. CUM p. s. ob t. adm.
216. PUSAM AUT PUSILLAM.

Unguentarius, ac Tusci turba inpia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant. qui cum venere frequentes,
Verba facit leno: Quicquid mihi, quicquid et horum
Cuique domi est, id crede tuum; et vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contra juvenis responderit æquus.
Tu nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cenem ego: tu piscis hiberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum possideam. aufer;
Sume; tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.
Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies solidum absorberet) aceto
Diluit insignem baccam: quî sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
Luscinias soliti inpenso prandere coëmtas:
Quorsum abeant? sanin' creta, an carbone notati?
Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par inpar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum; amentia verset.
Si puerilius his ratio esse evincet amare;
Nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciasne quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,

v. 230. Vulg. QUID TUM. 234. IN nive. 238. CURRAT.
240. EXSORBERET. 246. SANI. NOTANDI.

Fasciolas, cubital, focalia? potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,
Postquam est inpransi correptus voce magistri.
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, Catelle; negat: si non des, optet. amator
Exclusus quî distat? agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus; et hæret
Invisis foribus: Ne nunc, cum me vocat ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit; revocat: redeam? non, si obsecret. ecce
Servus non paullo sapientior: O here, quæ res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non volt. in amore hæc sunt mala: bellum,
Pax rursum. hæc si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et cæca fluitantia sorte laboret
Reddere certa sibi; nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percûsti forte; penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Ædificante casas quî sanior? adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio scrutare. modo, inquam,
Hellade percussa, Marius cum præcipitat se,
Cerritus fuit? an conmotæ crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more inponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat, et, Unum

v. 259. Vulg. OPTAT. 262. NEC VOCET.

(Quid tam magnum? addens) unum me surpite morti,
Dîs etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis. mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. hoc quoque volgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Menenî.
JUPPITER, ingentis qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri mensis jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit; illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne conpellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet; atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris;
Quam me stultitiam (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego num videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum manibus cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum: tantum hoc edissere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primum
Ædificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis: et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis

v. 301. Vulg. QUA me STULTITIA. 303. DEMENS cum.

Spiritum et incessum: quî ridiculus minus illo?
An quodcumque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tantum dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Belua cognatos eliserit. illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
Major dimidio. Num tantum? cum magis atque
Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. hæc a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. Jam desine. Cultum
Majorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas insane minori.

ECLOGA IV.

UNDE, et quo Catius? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis præceptis; qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, cum te sic tempore lævo
Interpellarim: sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Sive est naturæ hoc, sive artis, mirus utroque.

v. 313. Vulg. TANTO diss. 317. Num TANDEM, SE INFLANS, SIC.
318. TANTO. 2. VINCUNT.

Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenuis, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen; simul et, Romanus an hospes.
Ipsa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut succi melioris, et ut magis alma rotundis,
Ponere: namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris,
Dulcior: inriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes;
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam musto mersare Falerno:
Hoc teneram faciet. pratensibus optima fungis
Natura est: aliis male creditur. ille salubris
Æstates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose: quoniam vacuis conmittere venis
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur alvus;
Mitulus et viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba; sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes inplent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini:
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi cenarum quivis temere arroget artem,

v. 10. Vulg. AN Rom. 13. ALBA. 19. MISTO.

Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara piscis averrere mensa,
Ignarum quibus est jus aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber, et iligna nutritus glande, rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edulis.
Fecundæ leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quæ natura et foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam:
Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret;
Quali perfundat piscis securus olivo.
Massica si cælo subpones vina sereno;
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea: nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat in morsus refici: quin omnia mavolt,
Quæcumque inmundis fervent adlata popinis.

v. 37. Vulg. AVERTERE. 41. CURVAT. 44. FECUNDI.
51. SUPPONAS. 61. MALIT.

Est operæ precium duplicis pernoscere juris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo.
At pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca:
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo:
Nam facie præstant. Venucula convenit ollis:
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus et allec,
Primus et invenior piper album cum sale nigro
Incretum puris circumposuisse catillis.
Inmane est vitium, dare millia terna macello,
Angustoque vagos piscis urguere catino.
Magna movet stomacho fastidia; seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit:
Sive gravis veteri crateræ limus adhæsit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum inlota toralia vestis;
Oblitum, quanto curam sumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprehendi justius illis,
Quæ nisi divitibus nequeant contingere mensis?
Docte Cati, per amicitiam Divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento.

v. 65. Vulg. QUOD pingui misc. 66. PUTRUIT.
78. MOVENT. 87. NEQUEUNT.

Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta;
Non tamen interpres tantundem juveris. adde
Voltum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontis ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

ECLOGA V.

Hoc quoque, Tiresia, præter narrata, petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. quid rides? Jamne, dolose,
Non satis est Ithacam revehi, patriosque penatis
Aspicere? O nulli quicquam mentite, vides, ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus. atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Quando pauperiem missis ambagibus horres;
Accipe, qua ratione queas ditescere. turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino sene. dulcia poma,
Et quoscumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives:
Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Utne tegam spurco Damæ latus? haud ita Trojæ

v. 90. Vulg. Referas memori. 3. Doloso.

Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. tu protenus, unde
Divitias ærisque ruam, dic, augur, acervos.
Dixi equidem, et dico. captes astutus ubique
Testamenta senum: neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem præroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem inlusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim;
Vivet uter locuples sine natis, inprobus, ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne; domi si natus erit, fecundave conjunx.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum:
Jus anceps novi: causas defendere possum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum cassa nuce pauperet: hæc mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus. ire domum, atque
Pelliculam curare jube: fi cognitor: ipse
Persta, atque obdura; seu rubra Canicula findet
Infantis statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpis.
Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures adnabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara sublatus aletur; ne manifestum
Cælibis obsequium nudet te, leniter in spem

Adrepe officiosus, ut et scribare secundus
Heres; et, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias. perraro hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento:
Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
Cera velit versu: solus, multisne coheres,
Veloci percurre oculo. plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
Num furis, an prudens ludis me, obscura canendo?
O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Nasicæ, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, præter plorare, suisque.
Illud ad hæc jubeo: mulier si forte dolosa,
Libertusve senem delirum temperet; illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
Adjuvat hoc quoque: sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput. scribet mala carmina vecors?
Laudato. scortator erit? cave te roget: ultro
Penelopam facilis potiori trade. Putasne,

Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
Venit enim (indignum) donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinæ.
Sic tibi Penelopa frugi est: quæ, si semel uno
De sene gustarit tecum partita lucellum,
Ut canis a corio numquam absterrebitur uncto.
Me sene quod dicam factum est. anus inproba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet, elabi si posset mortua; credo,
Quod nimium institerat viventi. cautus adito:
Neu desis operæ, neve inmoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendes garrulus ultro.
Non etiam sileas. Davus sis comicus; atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba
Oppositis humeris: aurem substringe loquaci.
Inportunus amat laudari? donec Ohe jam!
Ad cælum manibus sublatis dixerit, urgue; et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cum te servitio longo curaque levarit;
Et certum vigilans, Quartæ esto partis Ulixes,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde: et, si paullum potes inlacrimare, est
Gaudia prodentem voltum celare. sepulcrum

v. 79. Vulg. Venit enim MAGNUM. 90. OFFENDET. 100. QUARTÆ SIT-

Permissum arbitrio, sine sordibus exstrue. funus
Egregie factum laudet vicinia. si quis
Forte coheredum senior male tussiet; huic tu
Dic, ex parte tua seu fundi, sive domus sit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. sed me
Imperiosa trahit Proserpina; vive, valeque.

ECLOGA VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paullum silvæ super his foret. auctius atque
Dî melius fecere. bene est. nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror stultus nihil horum, O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quæ mihi monstret! ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule: si, quod adest, gratum juvat: hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias, et cetera præter
Ingenium; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montis et in arcem ex Urbe removi,
Quid prius inlustrem Satiris Musaque pedestri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auster,

v. 4. Vulg. NIHIL. 10. Fors QUA.

Autumnusque gravis, Libitinæ quæstus acerbæ.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Instituunt (sic Dîs placitum) tu carminis esto
Principium: Romæ sponsorem me rapis: Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urgue:
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mî obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba, et facienda injuria tardis.
Quid tibi vis, insane, et quam rem agis? inprobus urguet
Iratis precibus. tu pulses omne quod obstat,
Ad Mæcenatem memori si mente recurras.
Hoc juvat, et melli est; non mentiar. at simul atras
Ventum est Esquilias; aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Inprimat his cura Mæcenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere suorum
In numero: dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens; et cui concredere nugas
Hoc genus, Hora quota est? Threx est Gallina Syro par:
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.

v. 28. Vulg. Turba, fac. 29. Quid vis, insane, et QUAS RES agis.

Per totum hoc tempus, subjectior in diem et horam
Invidiæ noster. ludos spectaverit una:
Luserit in campo: Fortunæ filius, omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicumque obvius est, me consulit; O bone, (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet)
Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris derisor! At omnes Dî exagitent me,
Si quicquam. Quid? militibus promissa Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?
Jurantem me scire nihil miratur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silentî.
Perditur hæc inter misero lux; non sine votis,
O rus, quando ego te aspiciam? quandóque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis,
Ducere sollicitæ jocunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes, cenæque Deûm! quibus ipse meique
Ante Larem proprium vescor, vernasque procacis
Pasco libatis dapibus: cum, ut cuique libido est,
Siccat inæqualis calices conviva, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula; seu modicis uvescit lætius. ergo
Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
Nec male necne Lepos saltet: sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus; utrumne

v. 48. Vulg. SPECTAVERAT. 49. LUSERAT.
57. MIRANTUR. 67. PROUT.

Divitiis homines, an sint virtute beati:
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos:
Et quæ sit natura boni, summumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. si quis nam laudat Arellî
Sollicitas ignarus opes; sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis; ut tamen artum
Solveret hospitiis animum. quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frustra dedit, cupiens varia fastidia cena
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terrestria quando
Mortalis animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga. quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus jocundis vive beatus:
Vive memor, quam sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere; domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. jamque tenebat
Nox medium cæli spatium; cum ponit uterque

v. 78. Vulg. Nam si quis. 83. Illi. 92. Vin' tu.

In locuplete domo vestigia: rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos;
Multaque de magna superessent fercula cena,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes: necnon verniliter ipsis
Fungitur officiis, prælibans omne quod adfert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam: cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave: magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

ECLOGA VII.

JAMDUDUM ausculto; et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi: quod sit satis, hoc est,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urguet
Propositum: pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. sæpe notatus

v. 108. Vulg. VERNALITER. 109. PRÆLAMBENS.

Cum tribus annellis, modo læva Priscus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas:
Ædibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste:
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere: Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquam illi justa cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto constantior idem
In vitiis, tanto levius miser, ac prior ille
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorsum hæc tam putida tendant,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas
Fortunam et mores antiquæ plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses:
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
Aut quia non firmus rectum defendis, et hæres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas: absentem rusticus Urbem
Tollis ad astra levis. si nusquam es forte vocatus
Ad cenam, laudas securum olus; ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. jusserit ad se
Mæcenas serum sub lumina prima venire
Convivam; Nemon' oleum fert ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.
Mulvius et scurræ, tibi non referenda precati,

v. 34. Vulg. Feret.

Discedunt. etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: nasum nidore supinor:
Inbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere, velut melior? verbisque decoris
Obvolvas vitium? quid, si me stultior ipso
Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer
Me voltu terrere: manum stomachumque teneto,
Dum, quæ Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjunx aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit; sub clara nuda lucerna
Quæcumque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior aut formæ melioris meiat eodem.
Tu, cum projectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna;
Non es quod simulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri virgis ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? estne marito
Matronæ peccantis in ambo justa potestas?
In corruptorem vel justior. illa tamen se
Non habitu, mutatve loco, peccatve superne;
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.

Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
Evâsti? metues, credo, doctusque cavebis:
Quæres, quando iterum paveas, iterumque perire
Possis: ô totiens servus! quæ belua ruptis,
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum mœchus, ais. neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Prætereo sapiens argentea. tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter vindicta quaterque
Inposita haud umquam misera formidine privet?
Adde super, dictis quod non levius valeat: nam
Sive vicarius est, qui servo paret, uti mos
Vester ait; seu conservus: tibi quid sum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser; atque
Duceris, ut nervis alienis mobile signum.
Quisnam igitur liber? Sapiens: sibi qui imperiosus;
Quem neque pauperies, neque mors, nec vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis; et in seipso totus; teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper fortuna. potesne
Ex his, ut proprium, quid noscere? quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat. eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber sum, dic age. non quis:
Urguet enim dominus mentem non lenis, et acris

v. 68. Vulg. Credo, metues. 78. Supradictis. 82. Lignum.

Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella;
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvî Rutubæque
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? nequam et cessator Davus: at ipse
Subtilis veterum judex, et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?
Tergo plector enim: quî tu inpunitior illa,
Quæ parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ;
Inlusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat strigili? qui prædia vendit,
Nil servile gulæ parens habet? adde, quod idem
Non horam tecum esse potes, non otia recte
Ponere; teque ipsum vitas fugitivus et erro,
Jam vino quærens, jam somno fallere curam:
Frustra: nam comes atra premit, sequiterque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? Unde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

v. 106. Vulg. Cum obsonia.

ECLOGA VIII.

UT Nasidieni juvit te cena beati?
Nam mihi convivam quærenti, dictus here illic
De medio potare die. Sic, ut mihi numquam
In vita fuerit melius. Dic (si grave non est)
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat cenæ pater; acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, allec, fæcula Coa.
His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
Posset cenantis offendere; ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Cæcuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Mæcenas, sive Falernum
Te magis adpositis delectat; habemus utrumque.
Divitias miseras! sed quîs cenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
Summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra
(Si memini) Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras:
Nomentanus erat super ipsum: Porcius infra,
Ridiculus totas simul absorbere placentas:
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito. nam cetera turba,

Nos inquam, cenamus avis, conchylia, piscis,
Longe dissimilem noto celantia succum:
Ut vel continuo patuit, cum passeris assi, et
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni;
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit majores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acris
Potores: vel quod maledicunt liberius; vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Adfertur squillas inter muræna natantis
In patina porrecta. sub hoc herus, Hæc gravida, inqu
Capta est; deterior post partum carne futura.
His mixtum jus est; oleo, quod prima Venafri
Pressit cella; garo de succis piscis Hiberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam:
Erucas viridis, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; inlotos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quam testa marina remittit.
Interea suspensa gravis aulæa ruinas

v. 29. Vulg. Passeris, ATQUE. 30. PORREXERIT.

In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius inmaturus obisset, flere. quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
Te Deus? ut semper gaudes inludere rebus
Humanis! Varius mappa conpescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
HÆC est conditio vivendi, aiebat: eoque
Responsura tuo numquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum; ne panis adustus,
Ne male conditum jus adponatur; ut omnes
Præcincti recte pueri comtique ministrent?
Adde hos præterea casus; aulæa ruant si,
Ut modo; si patinam pede labsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adversæ nudare solent, celare secundæ.
Nasidienus ad hæc: Tibi Dî, quæcumque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
Et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
Redde, age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo:

Nasidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre,
Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albi,
Et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbis;
Suavis res, si non causas narraret earum, et
Naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus; veluti si
Canidia adflasset, pejor serpentibus atris.

v. 94. Vulg. VELUT ILLIS. 95. AFRIS.

Q. HORATII FLACCI

EPODON LIBER.

I.

AD MÆCENATEM.

IBIS Liburnis inter alta navium;
  Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
  Subire, Mæcenas, tuo?
Quid nos, quibus te vita si superstite
  Jocunda; si contra, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium,
  Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
  Qua ferre non mollis viros?
Feremus: et te vel per Alpium juga
  Inhospitalem et Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum
  Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo
  Inbellis ac firmus parum?
Comes minore sim futurus in metu

v. 5. Vulg. Vita SIT.   17. SUM.

Qui major absentis habet:
Ut adsidens inplumibus pullis avis
Serpentium adlabsus timet
Magis relictis; non uti sit auxilî
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut juvencis inligata pluribus
Aratra nitantur mea;
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis:
Neque ut supini villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit: haud paravero,
Quod aut avarus ut Chremes terra premam;
Discinctus aut perdam ut nepos.

II.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fenore?
Neque excitatur classico miles truci,

v. 21. Vulg. Non ut adsit. 26. Meis. 28. Pascua
29. Nec ut superni. 5. Nec.

Nec horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos;
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat errantis greges;
Inutilisve falce ramos amputans,
Feliciores inserit;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
Aut tondet infirmas ovis.
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
Certantem et uvam purpuræ,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane tutor finium!
Libet jacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine:
Labuntur altis interim ripis aquæ;
Queruntur in silvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
Imbris nivesque conparat,
Aut trudit acris hinc et hinc multa cane
Apros in obstantis plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,

v. 13. Vulg. INUTILESQUE. 18. ARVIS.

Turdis edacibus dolos;
Pavidumve leporem, et advenam laqueo gruem,
Jocunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
Domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli;
Sacrum vetustis exstruat lignis focum,
Lassi sub adventum viri;
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas adparet;
Non me Lucrina juverint conchylia,
Magisve rhombus aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare.
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jocundior, quam lecta de pinguissimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
Malvæ salubres corpori,
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas ovis

v. 35. Vulg. PAVIDUMQUE.

Videre properantis domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
Collo trahentis languido;
Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentis Lares!
Hæc ubi locutus fenerator Alfius,
Jam jam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

III.

AD MÆCENATEM.

PARENTIS olim si quis inpia manu
Senile guttur fregerit;
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni sævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit, an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnis candidum
Medea mirata est ducem,
Ignota tauris inligaturum juga
Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.

v. 69. Vulg. RELEGIT.

Nec tantus unquam siderum insedit vapor
  Siticulosæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.
At si quid unquam tale concupiveris,
  Jocose Mæcenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
  Extrema et in sponda cubet.

IV.

AD MÆNAM POMPEII LIBERTUM.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
  Tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus,
  Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te viam
  Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
  Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus
  Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
  Et Appiam mannis terit?
Sedilibusque magnus in primis eques,

v. 8. Vulg. Bis TER uln.

Othone contemto, sedet?
Quid attinet tot ora navium gravi
Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum?
Hoc, hoc tribuno militum.

V.

IN CANIDIAM VENEFICAM.

At ô Deorum quicquid in cælo regit
Terras et humanum genus,
Quid iste fert tumultus? et quid omnium
Voltus in unum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per inprobaturum hæc Jovem:
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro belua?
Ut hæc tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Inpube corpus, quale posset inpia
Mollire Thracum pectora:
Canidia brevibus inplicata viperis
Crinis et incomtum caput,
Jubet sepulcris caprificos erutas,
Jubet cupressus funebris,

v. 11. Vulg. Trementi.

Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens Avernalis aquas,
Horret capillis ut marinus asperis
Echinus, aut Laurens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatæ dapis
Inemori spectaculo;
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
Exesa uti medulla, et aridum jecur
Amoris esset poculum;
Interminato cum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ sidera excantata voce Thessala
Lunamque cælo deripit.

v. 28. Vulg. CURRENS aper. 33. TERVE. 37. EXSUCTA.

Hic inresectum sæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana, quæ silentium regis,
Arcana cum fiunt sacra;
Nunc, nunc adeste: nunc in hostilis domos
Iram atque numen vertite:
Formidolosis dum latent silvis feræ,
Dulci sopore languidæ:
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent?
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam;
Cum palla, tabo munus inbutum, novam
Incendio nuptam abstulit.
Atqui nec herba nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Aha! solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)

v. 71. Vulg. AH, AH.

Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus:
Majus parabo: majus infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque cælum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic mei flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer jam non ut ante mollibus
Lenire verbis inpias;
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
VENENA, magnum fas nefasque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor;
Petamque voltus umbra curvis unguibus;
Quæ vis Deorum est Manium:
Et inquietis adsidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
Contundet obscænas anus.
Post insepulta membra different lupi
Et Esquilinæ alites.
Neque hoc parentis heu mihi superstites
Effugerit spectaculum.

v. 81. Vulg. MEO.

VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Quid inmerentis hospites vexas, canis,
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanis, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
Nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata nivis,
Quæcumque præcedet fera.
Tu cum timenda voce conplesti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua:
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?

Non ut superbas invidæ Carthaginis
Romanus arcis ureret;
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus;
Numquam nisi in dispar feris.
Furorne cæcos, an rapit vis acrior,
An culpa? responsum date.
Tacent: et albus ora pallor inficit;
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut inmerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Rogare longo putidam te sæculo,
Vires quid enervet meas?
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,

v. 12. Vulg. Unquam. 13. Cæcus. 15. Ora pallor albus.

Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata: funus atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec sit marita quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter sericos
Jacere pulvillos amant?
Inliterati num minus nervi rigent?
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore adlaborandum est tibi.

IX.

AD MÆCENATEM.

Quando ô repostum Cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam?
Sonante mixtis tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum:
Ut nuper; actus cum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.

v. 1. Vulg. Quando repost. 5. Mixtum.

Romanus (eheu posteri negabitis)
Emancipatus feminæ
Fert vallum et arma miles, et spadonibus
Servire rugosis potest:
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conopium.
Ad hoc frementis verterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæsarem:
Hostiliumque navium portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.
Io Triumphe; tu moraris aureos
Currus, et intactas boves.
Io Triumphe; nec Jugurthino parem
Bello reportasti ducem;
Neque Africanum, cui super Carthaginem
Virtus sepulcrum condidit.
Terra marique victus hostis Punico
Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrtis Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores adfer huc, puer, scyphos;
Aut Chia vina aut Lesbia,
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæsaris rerum juvat
Dulci Lyæo solvere.

v. 17. Vulg. Ad HUNC. 25. AFRICANO. 34. ET Chia.

X.

IN MÆVIUM.

MALA soluta navis exit alite
  Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementis ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur æquore
  Quam Graia victorum manus;
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
  In inpiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
  Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
  Preces et aversum ad Jovem;
Ionius udo cum remugiens sinus
  Noto carinam ruperit.
Opima quod si præda curvo litore
  Projecta mergos juveris;
Libidinosus inmolabitur caper,
  Et agna Tempestatibus.

v. 22. Vulg. PORRECTA.

XI.

AD PETTIUM.

Petti, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos, amore percussum gravi;
Amore, qui me præter omnis expetit
Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui! conviviorum ut pœnitet,
In quis amantem et languor et silentium
Arguit, et latere petitus imo spiritus!
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium, querebar adplorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet inparibus certare submotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram,
Jussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu mihi postis et heu
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitie amor Lycisci me tenet:

v. 2. Vulg. Perculsum. 8. Et pœn. 24. Mollitia.

Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, et quam malus undique membris
Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
Tenta cubilia tectaque rumpit.
Vel mea cum sævis agitat fastidia verbis:
Inachia langues minus ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. pereat male, quæ te
Lesbia quærenti taurum monstravit inertem:
Cum mihi Cous adesset Amyntas;
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.

v. 2. Vulg. Cur mihi. 7. Quis sudor. 9. Nec.

Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
  Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æqualis inter conviva, magis quem
  Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acris
  Agna lupos, capreæque leones.

XIII.

AD AMICUM.

HORRIDA tempestas cælum contraxit; et imbres
  Nivesque deducunt Jovem: nunc mare, nunc silüæ
Threïcio Aquilone sonant. rapiamus, amice,
  Occasionem de die: dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
  Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: Deus hæc fortasse benigna
  Reducet in sedem vice. nunc et Achæmenio
Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
  Levare duris pectora sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;
  INVICTE, mortalis Dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
  Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois:
Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
  Rupere; nec mater domum cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
  Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis.

v. 3. Vulg. AMICI. 8. ACHÆMENIA. 10. DIRIS.

XIV.

AD MÆCENATEM.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
  Oblivionem sensibus,
Pocula Letheos ut si ducentia somnos
  Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando:
  Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
  Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teïum,
Qui persæpe cava testudine flevit amorem
  Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser: quod si non pulchrior ignis
  Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua. me libertina, neque uno
  Contenta, Phryne macerat.

XV.

AD NEÆRAM.

Nox erat, et cælo fulgebat luna sereno
  Inter minora sidera;
Cum tu magnorum numen læsura Deorum
  In verba jurabas mea,

Arctius atque edera procera adstringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
Turbarit hibernum mare,
Intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum:
O dolitura mea multum virtute, Neæra.
Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctis;
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensi cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
Et tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo;
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaque vincas Nirea;
Eheu translatos alio mærebis amores:
Ast ego vicissim risero.

XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

Altera jam teritur bellis civilibus ætas;
Suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,

v. 8. Vulg. Turbaret. 9. Agitaret. 15. Offensæ. 17. At.

Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisve rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusve abominatus Hannibal;
Inpia perdemus devoti sanguinis ætas:
Ferisque rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres insistet victor, et Urbem
Eques sonante verberabit ungula:
Quæque carent ventis et solibus ossa Quirini
(Nefas videre) dissipabit insolens.
Forte quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus?
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit exsecrata civitas
Agros atque lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis:
Ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas:
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigris subsidere cervis,
Adulteretur et columba miluo;

v. 6. Vulg. Novisque. 8. Parentibusque.

Credula nec ravos timeant armenta leones;
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc et quæ poterunt reditus abscindere dulcis,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca præter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus arva beata;
Petamus arva, divites et insulas:
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et inputata floret usque vinea;
Germinat et numquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante cælitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus;
Neque inpudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Ulixeï.

v. 33. Vulg. FLAVOS.

Nulla nocent pecori contagia: nullius astri
  Gregem æstuosa torret inpotentia.
Juppiter illa piæ secrevit litora genti;
  Ut inquinavit ære tempus aureum,
Ære dehinc ferro duravit secula: quorum
  Piis secunda, vate me, datur fuga.

XVII.

HORATIUS: CANIDIA.

JAM jam efficaci do manus scientiæ;
Supplex et oro regna per Proserpinæ,
Per et Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo devocare sidera;
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Luxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem;
Postquam relictis mœnibus rex procidit
Heu pervicacis ad pedes Achilleï.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixeï,
Volente Circa, membra: tunc mens et sonus

v. 11. Vulg. UNXERE. 17. CIRCE.

Relabsus, atque notus in voltus honor.
Dedi satis superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit juventas; et verecundus color
Reliquit ora, pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum a labore me reclinat otium.
Urguet diem nox, et dies noctem: neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire nænia.
Quid amplius vis? ô mare, ô terra, ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. tua, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Calet venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide pœnas luam;
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencis, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vicem,
Fraterque magni Castoris, victi prece,

v. 18. Vulg. RELATUS. 22. OSSA. 30. Mare, ET terra
33. VIRENS. TU. 35. CALES. 39. JUVENCOS.
42. VICE.

Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Neque in sepulcris pauperum prudens anus
Novendialis dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et puræ manus;
Tuusque venter Pactumeius; et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exsilis puerpera.
Canid. Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Volgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini pontifex venefici
Inpune ut Urbem nomine inpleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent:
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidi pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo conlocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire turribus,

v. 50. Vulg. PARTUMEIUS. 60. PRODERIT. 62. SI tard.
64. DOLORIBUS. 65. INFIDUS.

Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque terra cedet insolentiæ.
An quæ movere cereas imaginés,
(Ut ipse nosti curiosus) et polo
Deripere lunam vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare pocula;
Plorem artis in te nil agentis. exitum?

v. 72. Vulg. Innectes. 78. et 79. Possum. 80. Poculum.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

I.

AD MÆCENATEM.

Mæcenas atavis edite regibus,
O et præsidium et dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehere ad Deos:
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus
Numquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi

v. 6. Vulg. Evehit.

Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit; nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, et lituo tubæ
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata. manet sub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis inmemor;
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretis Marsus aper plagas.
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dîs miscent superis; me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me Lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

II.

AD AUGUSTUM.

JAM satis terris nivis atque diræ
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit Urbem:

Terruit gentis, grave ne rediret
Sæculum Pyrrhæ nova monstra questæ:
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montis;
Piscium et summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis;
Et superjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Jove non probante, u-
xorius amnis.
Audiet civis acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partis scelus expiandi
Juppiter? tandem venias, precamur,
Nube candentis humeros amictus
Augur Apollo:
Sive tu mavis, Erycina ridens,

Quam Jocus circumvolat et Cupido:
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis auctor,
Heu nimis longo satiate ludo;
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer et Marsi peditis cruentum
Voltus in hostem.
Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:
Serus in cælum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat: hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

III.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis præter Iapyga;
Navis, quæ tibi creditum

v. 39. Vulg. Mauri.

Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Conmisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Hadriæ
Major, tollere seu ponere volt freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui rectis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turbidum, et
Infamis scopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabilis
Terras, si tamen inpiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti,
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.

v. 18. Vulg. SICCIS. 19. TURGIDUM. 22. DISSOCIABILI.

Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus ardui est.
Cælum ipsum petimus stultitia, neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

IV.

AD SESTIUM.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favonî:
Trahuntque siccas machinæ carinas.
Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus, inminente Luna:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum gravis Cyclopum
Volcanus ardens visit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput inpedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc et in umbrosis Fauno decet inmolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit hædo.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turris. ô beate Sesti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque Manes,

v. 37. Vulg. Arduum. 8. Urit.

Et domus exilis Plutonia: quo simul meâris,
Nec regna vini sortiere talis;
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

V.

AD PYRRHAM.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? heu quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens;
Qui nunc te fruitur credulus aurea,
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis. miseri, quibus
Intentata nites. me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

VI.

AD AGRIPPAM.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Mæonii carminis alite,
Qua rem cumque ferox, navibus aut equis,
    Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixeï,
    Nec sævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Inbellisque lyræ Musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris et tuas
    Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
    Tydiden superis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Strictis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
    Non præter solitum leves.

v. 3. Vulg. Quam rem. 18. Sectis.

VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignis, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est intactæ Palladis arces
Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicet equis Argos ditesque Mycenas.
Me neque tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila cælo
Sæpe Notus, neque parturit imbris
Perpetuo: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo

v. 5. Vulg. Palladis URBEM. 7. DECERPTÆ FRONDI. 9. DICIT.
10. NEC tam. 13. ET Tib. 17. PERPETUOS.

Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristis adfatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus. ô socii comitesque,
Nil desperandum, Teucro duce, et auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

VIII.

AD LYDIAM.

Lydia, dic per omnis
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis.
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?

v. 6. Vulg. Equitet. 7. Temperet.

Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojæ
Funera; ne virilis
Cultus in cædem et Lycias proriperet catervas?

IX.

AD THALIARCHUM.

VIDES, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Silvæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cætera: qui simul
Stravere ventos æquore fervido
Deprœliantis, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere; et
Quem fors dierum cumque dabit, lucro
Adpone: nec dulcis amores
Sperne puer, neque tu choreas.
Donec virenti canities abest
Morosa; nunc et campus, et areæ,
Lenesque sub noctem susurri
Conposita repetantur hora:

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

X.

AD MERCURIUM.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decoræ
More palæstræ:
Te canam, magni Jovis et Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem;
Callidum, quicquid placuit, jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignis, et iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus, et imis.

XI.

AD LEUCONOEN.

Tu ne quæsieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati;
Seu pluris hiemes, seu tribuit Juppiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII.

AD AUGUSTUM.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocosa
    Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris
Aut super Pindo; gelidove in Hæmo,
Unde vocalem temere insecutæ
    Orphea silvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum labsus celerisque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
    Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis Parentis

Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis.
Unde nil majus generatur ipso;
Nec viget quicquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores,
Prœliis audax. neque te silebo,
Liber, et sævis inimica virgo
Beluis; nec te, metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam et Alciden; puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax (sic Dî voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum et Scauros, animæque magnæ
Prodigum, Pœno superante, Paullum
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.

v. 15. Vulg. ET ter. 20. Honores. Prœliis audax—Liber.
31. QUOD SIC vol. 38. PRODIGUM PAULUM, SUP. PŒNO.

Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
  Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli: micat inter omnis
Julium sidus, velut inter ignes
  Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
  Cæsare regnes.
Ille seu Parthos Latio inminentis
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos orientis oræ
  Seras et Indos;
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
  Fulmina lucis.

XIII.

AD LYDIAM.

CUM tu, Lydia, Telephi
  Cervicem roseam, lactea Telephi
Laudas brachia, væ, meum
  Fervens difficili bile tumet jecur.

v. 2. Vulg. CEREA.

Tunc nec mens mihi, nec color
   Certa sede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens
   Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
   Turparunt humeros inmodicæ mero
Rixæ; sive puer furens
   Inpressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
   Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
   Quinta parte sui nectaris inbuit.
Felices ter et amplius,
   Quos inrupta tenet copula; nec malis
Divolsus querimoniis
   Suprema citius solvet amor die.

XIV.

O NAVIS, referent in mare te novi
Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
   Portum. nonne vides, ut
      Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant: ac sine funibus
   Vix durare carinæ
      Possint imperiosius

v. 6. Vulg. MANENT.

Æquor? non tibi sunt integra lintea;
Non Dî, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile:
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentis
Vites æquora Cycladas.

XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROJÆ.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenen perfidus hospitam;
Ingrato celeris obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas et ægida
Currusque et rabiem parat.

Nequicquam Veneris præsidio ferox
Pectes cæsariem, grataque feminis
Inbelli cithara carmina divides:
Nequicquam thalamo gravis
Hastas et calami spicula Cnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem: tamen, heu serus, adulteros
Crinis pulvere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Urguent inpavidi te Salaminius
Teucerque, et Sthenelus sciens
Pugnæ; sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior pátre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis inmemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achilleï.
Post certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

XVI.

PALINODIA.

O MATRE pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum
Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Hadriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Si geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Juppiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho adposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere; et altis urbibus ultimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus, inprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Conpesce mentem. me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeris iambos

v. 8. Vulg. Sic gem.

Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

XVII.

AD TYNDARIDEM.

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
Inpune totum per nemus arbutos
Quærunt latentis et thyma deviæ
Olentis uxores mariti:
Nec viridis metuunt colubras,
Nec Martialis hæduleæ lupos;
Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea
Et musa cordi est. hic tibi Copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculæ
Vitabis æstus, et fide Teïa

v. 5. Vulg. Tutum. 9. Hœdiliа. 14. Hinc tibi.

Dices laborantis in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia: nec metues protervum
Suspecta Cyrum; ne male dispari
Incontinentis injiciat manus,
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, inmeritamque vestem.

XVIII.

AD VARUM.

NULLAM, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
Ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Euius;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. sæva tene cum Berecyntio

v. 7. Vulg. AT ne.

Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

XIX.

DE GLYCERA.

Mater sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
Et voltus nimium lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

XX.

AD MÆCENATEM.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi; datus in theatro
Cum tibi plausus,
Clare Mæcenas eques, ut paterni
Fluminis ripæ, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, et prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam teneræ dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis, et nemorum comam,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,

v. 5. Vulg. Care. v. 5. Coma.

Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo et principe Cæsare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Integer vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra;
Sive per Syrtis iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditus,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit æsculetis;

Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulæ malusque
Juppiter urguet:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

XXIII.

AD CHLOEN.

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et silüæ metu.
Nam, seu mobilibus vepris inhorruit
Ad ventum foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gætulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

v. 5. Vulg. VERIS. 6. ADVENTUS.

XXIV.

AD VIRGILIUM.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? praecipe lugubris
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urguet? cui Pudor, et Justitiæ soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu non ita creditum,
Poscis Quintilium Deos.
Quod si Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro conpulerit Mercurius gregi.
Durum: sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

XXV.

AD LYDIAM.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt: amatque
Janua limen,
Quæ prius multum facilis movebat
Cardines. audis minus et minus jam,
ME TUO longam pereunte noctem,
Lydia, dormis?
Invicem mœchos anus arrogantis
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento.
Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,
Læta quod pubes edera virente
Gaudeat, pulla magis atque myrto;
Aridas frondis hiemis sodali
Dedicet Euro.

v. 7. Vulg. LONGAS NOCTES. 17. VIRENTI. 20. HEBRO.

XXVI.

DE ÆLIO LAMIA.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridaten terreat unice
Securus. ô quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimpleï dulcis: nil sine te mei
Possunt honores. hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

XXVII.

AD SODALES.

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces
Inmane quantum discrepat. inpium

v. 9. Vulg. Pimplea. 10. Prosunt.

Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Volnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. quæ te cumque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miser,
Quanta laboras in Charybdi!
Digne puer meliore flamma.
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

XXVIII.

TE maris et terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest,
Aërias tentasse domos animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro.
Occidit et Pelopis genitor conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,

Et Jovis arcanis Minos admissus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atræ;
Judice te, non sordidus auctor
Naturæ verique. sed omnis una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum mare nautis:
Mixta senum ac juvenum densentur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus et capiti inhumato
Particulam dare. sic, quodcumque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite; multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis inmeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem conmittere? fors et
Debita jura vicesque superbæ
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa; licebit
Injecto ter pulvere curras.

v. 18. Vulg. AVIDIS.

XXIX.

AD ICCIUM.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilisque Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;
Cum tu coëmtos undique nobilis
Libros Panæti, Socraticam et domum
Mutare loricis Hiberis,
Pollicitus meliora, tendis?

XXX.

AD VENEREM.

O Venus regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.

v. 4. Vulg. Horribilique.

Fervidus tecum puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

XXXI.

AD APOLLINEM.

QUID dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimæ
Sardiniæ segetes feracis;
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calenam falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives ut aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dîs carus ipsis: quippe ter et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Inpune. me pascant olivæ,
Me cichorea, levesque malvæ.
Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones; ac, precor, integra
Cum mente nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

v. 9. Vulg. CALENA. 10. Dives ET aur. 15. PASCUNT.

XXXII.

AD LYRAM.

Poscimus, si quid vacui sub antro
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et pluris, age dic Latinum,
Barbite, carmen:
Lesbio primum modulate civi;
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Litore navem,
Liberum et Musas Veneremque et illi
Semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, ô laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albi, ne doleas plus nimio memor
Inmitis Glyceræ, neu miserabilis
Decantes elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide;

v. 1. Vulg. Poscimur. Sub Umbra.

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet inpares
Formas atque animos sub juga aënea
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriæ
Curvantis Calabros sinus.

XXXIV.

Parcus Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro; nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relectos. namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantis
Egit equos volucremque currum:
Quo bruta tellus et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. valet ima summis

v. 5. Vulg. Relictos.

Mutare et insigne attenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

AD FORTUNAM.

O diva, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni:
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam; neu populus frequens
Ad arma cessantis, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabalis et cuneos manu
Gestans aëna; nec severus

v. 13. Vulg. Insignem.

Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes, et albo rara Fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentis
Veste domos inimica linquis.
At volgus infidum, et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus Oceanoque rubro.
Eheu, cicatricum et sceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô utinam nova
Incude defingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

XXXVI.

Et ture et fidibus juvat
Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima.

v. 30. Forte, ultimos, Oro, Britannos. 39. Diffingas.

Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Bassum Threïcia vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putris
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis ederis ambitiosior.

XXXVII.

AD SODALES.

NUNC est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis: dum Capitolio
Regina dementis ruinas,
Funus et imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet inpotens
  Sperare, fortunaque dulci
    Ebria. sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
  Redegit in veros timores
    Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Mollis columbas, aut leporem citus
  Venator in campis nivalis
    Hæmoniæ) daret ut catenis
Fatale monstrum: quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
  Expavit ensem, nec latentis
    Classe cita reparavit oras.
Ausa et jacentem visere regiam
Voltu sereno, fortis et asperas
  Tractare serpentis, ut atrum
    Corpore conbiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis scilicet invidens
  Privata deduci superbo
    Non humilis mulier triumpho.

v. 10. Forte, OPPROBRIORUM, quidl. 24. Forte, PEN

XXXVIII.

AD PUERUM.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
    Sera moretur.
Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus cura: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
    Vite bibentem.

v. 6. Vulg. CURO.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N U M

LIBER SECUNDUS.

I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique caussas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, gravisque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis tincta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, et incedis per ignis
Subpositos cineri doloso.
Paullum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mæstis præsidium reis,
Et consulenti Pollio curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

v. 5. Vulg. Uncta.

Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis auris: jam litui strepunt:
Jam fulgor armorum fugacis
Terret equos, equitumque voltus.
Videre magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno et Deorum quisquis amicior
Afris, inulta cesserat inpotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris inpia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne relictis, Musa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ:
Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

v. 21. Vulg. AUDIRE.

II.

AD CRISPUM SALLUSTIUM.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris; inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops;
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit virtus; populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus: regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentis oculo inretorto
Spectat acervos.

v. 2. Vulg. Abditæ.

III.

AD DELLIUM.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus ac bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia; moriture Delli,
Seu mæstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.
Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo;
Huc vina, et unguenta, et nimium brevis
Flores amœnæ ferre jube rosæ:
Dum res, et ætas, et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur heres.
Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

v. 2. Vulg. In bon.

Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura, et nos in æternum
Exsilium inpositura cumbæ.

IV.

AD XANTHIAM.

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu; prius insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem:
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta;
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus, et Penatis
Mæret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.

v. 18. Vulg. Delectam.

Brachia, et voltum, teretisque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

V.

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia conparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus:
Circa virentis est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. tolle cupidinem
Inmitis uvæ: jam tibi lividos
Distinguet Autumnus racemos,
Purpureo varius colore.
Jam te sequetur (currit enim ferox
Ætas; et illi, quos tibi demserit,
Adponet annos) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum:
Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges:

v. 24. Forte, Condere lust.

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagacis falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque voltu.

VI.

AD SEPTIMIUM.

SEPTIMI Gadis aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et
Barbaras Syrtis, ubi Maura semper
Æstuat unda;
Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ:
Sit modus lasso maris et viarum
Militiæque.
Unde si Parcæ prohibent iniquæ;
Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.
Ille terrarum mihi præter omnis
Angulus ridet: ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidasque præbet
Juppiter brumas, et apricus Aulon

v. 18. Vulg. AMICUS.

Fertilis Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

VII.

AD POMPEIUM.

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque cælo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentis
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces,
Turpe, solum tetigere mento.
Sed me per hostis Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.

v. 19. Vulg. Fertili.

Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

VIII.

AD BARINEN.

Ulla si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui;
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum cælo, gelidaque Divos
Morte carentis.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido,
Semper ardentis acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quod pubes tibi crescit omnis.
Servitus crescit nova: nec priores
Inpiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci; miseræque, nuper
Virgines, nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

IX.

AD VALGIUM.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Mensis per omnis; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urgues flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.

At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnis Antilochum senex
Annos; nec inpubem parentes
Troïlon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris: et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

X.

AD LICINIUM.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit tutus, caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montis.

v. 12. Vulg. Fulmina.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus. informis hiemes reducit
    Juppiter; idem
Submovet: non, si male nunc, et olim
Sic erit: quondam citharæ tacentem
Suscitat musam, neque semper arcum
    Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
    Turgida vela.

XI.

AD QUINTIUM.

QUID bellicosus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet Hadria
  Divisus objecto, remittas
    Quærere; nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca. fugit retro
Levis juventas et decor, arida
  Pellente lascivos amores
    Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
  Voltu. quid æternis minorem
    Consiliis animum fatigas?

v. 18. Vulg. CITHARA. 9. HONOS.

Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti? dissipat Euius
Curas edacis. quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna dic age cum lyra
Maturet, incomtam Lacænæ
More comam religata nodo.

XII.

AD MÆCENATEM.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum; domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minacium.

v. 23. Vulg. INCOMTUM. 24. NODUM. 2. DIRUM.

Me dulcis dominæ Musa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentis oculos, et bene mutuis
  Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
  Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
  Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem; aut facili sævitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi;
  Interdum rapere occupat.

XIII.

Illum, ô, nefasto te posuit die
Quicumque primum, et sacrilega manu
  Produxit, arbos, in nepotum
    Perniciem, opprobriumque pagi;
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
  Sparsisse nocturno cruore
    Hospitis: ille venena Colcha,

v. 28. Vulg. Occupet. 1. Ille et nef. 8. Colchica.

Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit; agro qui statuit meo
  Te triste lignum, te caducum
    In domini caput inmerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas. navita Bosporum
  Pœnus perhorrescit, neque ultra
    Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
  Robur: sed inprovisa leti
    Vis rapuit rapietque gentis.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
  Sedesque discretas piorum, et
    Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus;
Et te sonantem plenius aureo,
  Alcæe, plectro dura navis,
    Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbræ dicere: sed magis
  Pugnas et exactos tyrannos
    Densum humeris bibit aure volgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras belua centiceps
  Auris, et intorti capillis
    Eumenidum recreantur angues?

v. 17. Forte, REDUCEM fugam.

Quin et Prometheus, et Pelopis parens
Dulci laborem decipitur sono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

XIV.

AD POSTUMUM.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Adferet, indomitæque morti:
Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi
Conpescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enaviganda; sive reges,
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriæ;
Frustra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.

v. 38. Vulg. LABORUM. 18. COCYTUS.

Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet heres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinguet pavimentum superbo,
Pontificum potiore cenis.

XV.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cælebs
Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. non ita Romuli
Præscriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes, et Deorum
Templa novo decorare saxo.

XVI.

AD GROSPHUM.

Otium Divos rogat in patente
Prensus Ægæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantis.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec levis somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentis
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?

v. 1. Vulg. Patenti.

Scandit æratas vitiosa navis
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritum Graiæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere volgus.

XVII.

AD MÆCENATEM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

v. 26. Forte, Leni.

Ah, te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec si resurgat centimanus Gyges,
Divellet umquam: sic potenti
Justitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpios aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ:
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Jovis inpio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque fati
Tardavit alas; cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus inlabsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

v. 14. Vulg. GIGAS, vel GYAS.

XVIII.

Non ebur, neque aureum
  Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
  Premunt columnas ultima recisas
Africa: neque Attali
  Ignotus heres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestæ purpuras clientæ,
At fides, et ingenî
  Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit: nihil supra
  Deos lacesso, nec potentem amicum
Largiora flagito,
  Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
  Novæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus, et sepulcri
Inmemor, struis domos:
  Marisque Baiis obstrepentis urgues
Submovere litora,
  Parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
  Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
  Salis avarus? pellitur paternos

In sinu ferens Deos
Et uxor et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci sede destinata
Aula divitem manet
Herum. quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit, auro captus. hic superbum
Tantalum atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

XIX.

IN BACCHUM.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentis, et auris
Capripedum Satyrorum acutas.
Euœ! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. euœ! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso.
Fas pervicacis sit mihi Thyiadas,

v. 9. Vulg. EST mihi THYADAS.

Vinique fontem, lactis et uberes
  Cantare rivos, atque truncis
    Labsa cavis iterare mella:
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Pentheï
  Disjecta non leni ruina,
    Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnis, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in jugis
  Nodo coërces viperino
    Bistonidum sine fraude crinis.
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet inpia,
  Rhœtum retorsisti leonis
    Unguibus, horribilique mala:
Quamquam, choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
  Pugnæ ferebaris, sed idem
    Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
  Caudam; et recedentis trilingui
    Ore pedes tetigitque crura.

v. 23. Vulg. Rhœcum.

XX.

AD MÆCENATEM.

Non usitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbis relinquam. non ego, Pauperum
Sanguis parentum, non ego quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperæ
Pelles; et album mutor in alitem
Superne; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo ocior Icaro,
Visam gementis litora Bospori,
Syrtisque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et, qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, et ultimi
Noscent Geloni: me peritus
Discet Hiber, Rhodanique potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes, et querimoniæ:
Conpesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

I.

Odi profanum volgus, et arceo.
Favete linguis: carmina non prius
  Audita Musarum sacerdos
    Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
  Clari Giganteo triumpho,
    Cuncta supercilio moventis.
Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
  Descendat in campum petitor;
    Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: æqua lege necessitas
  Sortitur insignis et imos;
    Omne capax movet urna nomen.
Destrictus ensis cui super inpia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
  Dulcem elaborabunt saporem;
    Non avium citharæque cantus

Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humilis domos
Fastidit umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed timor et minæ
Scandunt eodem quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, et
Post equitem sedet atra cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumve costum;
Cur invidendis postibus, et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

v. 44. Vulg. ACHÆMENIUMQUE.

II.

Angustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat; et Parthos ferocis
Vexet eques metuendus hasta;
Vitamque sub divo, et trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo
Suspiret, Eheu, ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem; quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem consequitur virum:
Nec parcit inbellis juventæ
Poplitibus, timidove tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit securis
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens inmeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cœtusque vulgaris, et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio

v. 14. Vulg. Persequitur. 16. Timidoque.

Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Volgarit arcanæ, sub îsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaselon. sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Pœna claudo.

III.

JUSTUM, et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non voltus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Hadriæ,
Nec fulminantis magna manus Jovis:
Si fractus inlabatur orbis,
Inpavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, et vagus Hercules
Enisus arcis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;

v. 28. Vulg. FRAGILEMQUE. 29. PHASELUM.
6. JOVIS MANUS. 10. INNIXUS.

Gratum elocuta consiliantibus
Junone Divis: ILION, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem; ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ,
Cum populo et duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes: nec Priami domus
Perjura pugnacis Achivos
Hectoreis opibus refringit.
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. protinus et graves
Iras et invisum nepotem,
Troïa quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus; qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos feræ
Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.

v. 32. Vulg. TROICA.

Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum inrepertum, et sic melius situm
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis; visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico; ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.
Ter si resurgat murus aëneus,
Auctore Phœbo; ter pereat meis
Excisus Argivis: ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hoc jocosæ conveniet lyræ:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

IV.

AD CALLIOPEN.

Descende cælo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire, et videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt, et auræ.
Me fabulosæ Volture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti:
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque, conlataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camenæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.

Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcumque mecum vos eritis; libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentis arenas
Litoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes reddidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis almæ. scimus ut inpios
Titanas inmanemque turmam
Fulmine sustulerit corusco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum; et umbras regnaque tristia,
Divosque, mortalisque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympo.

v. 38. Vulg. Abdidit. 44. Caduco. 46. Et urbes.

Sed quid Typhoeus et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus evolsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Juno, et
Numquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crinis solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: îdem odere vires
Omne nefas animo moventis.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris Terra dolet suis:
Mæretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum: nec peredit
Inpositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

v. 55. Vulg. Rhœcus. 69. Gigas vel Gyas.

V.

CÆLO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
(Proh curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in arvis
Sub rege Medo Marsus et Appulus,
Anciliorum et nominis et togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Fœdis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret inmiserabilis
Captiva pubes. SIGNA ego Punicis
Adfixa delubris, et arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.

v. 8. Vulg. ARMIS. 10. Anciliorum, nominis.

Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se dedidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners; timuitque mortem
Hinc, unde vitam sumeret aptius;
Pacem et duello miscuit: ô pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse voltum:
Donec labantis consilio Patres
Firmaret auctor numquam alias dato;
Interque mærentis amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantis propinquos,
Et populum reditus morantem

v. 33. Vulg. Credidit. 37. Hic—inscius.

Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

VI.

AD ROMANOS.

DELICTA majorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Ædesque labentis Deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Moneses, et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus et Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fecunda culpæ sæcula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos:
Hoc fonte derivata clades
Inque patres populumque fluxit.

v. 20. Vulg. IN PATRIAM pop.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus:
Jam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina: nequè eligit,
Cui donet inpermissa raptim
Gaudia luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico;
Pyrrhumque, et ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severæ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustis; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non inminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

VII.

AD ASTERIEN.

QUID fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis juvenem fide
Gygen? ille notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ,
Suspirare Chloen, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falsis inpulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentis
Fallax historias movet;
Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit, adhuc integer. at tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave.

v. 20. Forte, PELLAX. 20. MONET.

Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo:
Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

VIII.

AD MÆCENATEM.

Martiis cælebs quid agam Calendis,
Quid velint flores et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulcis epulas, et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.

Mitte civilis super Urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestis sibi luctuosus
    Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
    Cedere campis.
Neglegens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere:
Dona præsentis cape lætus horæ, et
    Linque severa.

IX.

AD LYDIAM.

DONEC gratus eram tibi,
  Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat;
  Persarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non aliam magis
  Arsisti, neque erat Lydia post Chloën;
Multi Lydia nominis
  Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Thressa Chloë regit,
  Dulcis docta modos, et citharæ sciens:

v. 19. Vulg. INFESTUS SIBI LUCTUOSIS. 27. RAPE. 5. ALIA.

Pro qua non metuam mori,
  Si parcent animæ fata superstiti.
Lyd. Me torret face mutua
  Thurini Calais filius Ornyti:
Pro quo bis patiar mori,
  Si parcent puero fata superstiti.
Hor. Quid si prisca redit Venus,
  Diductosque jugo cogit aëneo?
Si flava excutitur Chloë,
  Rejectæque patet janua Lydiæ?
Lyd. Quamquam sidere pulchrior
  Ille est; tu levior cortice, et inprobo
Iracundior Hadria:
  Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

X.

AD LYCEN.

Extremum Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen asperas
Projectum ante fores objicere incolis
  Plorares Aquilonibus.
Audis quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat?
Sentis et positas ut glaciet nives
  Duro numine Juppiter?

v. 14. Vulg. Ornithi. 3. Porrectum.
7. Remugiat Ventis. 8. Puro.

Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cælestis patiens latus.

XI.

AD MERCURIUM.

Mercuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis;
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Adplicet auris:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim metuitque tangi,

v. 10. Ne c. retro f. e. rota.

Nuptiarum expers et adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigris comitesque silvas
Ducere, et rivos celeris morari.
Cessit inmanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixïon, Tityosque voltu
Risit invito: stetit urna paullum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Inpiæ, (nam quid potuere majus?)
Inpiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virg
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, u

v. 18. Forte, Caput, EXEATQUE.

Nuptiarum expers et adhuc protervo
    Cruda marito.
Tu potes tigris comitesque silvas
Ducere, et rivos celeris morari.
Cessit inmanis tibi blandienti
    Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet
    Ore trilingui.
Quin et Ixion, Tityosque voltu
Risit invito: stetit urna paullum
Sicca, dum grato Danai puellas
    Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
    Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Inpiæ, (nam quid potuere majus?)
Inpiæ sponsos potuere duro
    Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
    Nobilis ævum:
SURGE, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde

v. 18. Forte, Caput, EXEATQUE.

Non times, detur: socerum et scelestas
Falle sorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos (eheu) lacerant: ego illis
Mollior nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet nox et Venus: i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

XII.

AD NEOBULEN.

MISERARUM est, nec amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari metuentis
Patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales, tibi telas
Operosæque Minervæ studium aufert, Neobule,
Liparei nitor Hebri;
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus:

v. 43, Vulg. NEC intra. 1. NEQUE.

Lenit albescens animos capillus
Litium et rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventa,
Consule Planco.

XV.

AD CHLORIN.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

v. 10. Vulg. Thyas.

XVI.

AD MÆCENATEM.

INCLUSAM Danaën turris aënea,
Robustæque fores et vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium virginis abditæ
Custodem pavidum Juppiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens,
Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio. diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit æmulos
Reges muneribus. munera navium
Sævos inlaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab Dîs plura feret. nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
Partis linquere gestio:

v. 13. Vulg. EXCIDIO. 22. A DIS.

Contemtæ dominus splendidior rei,
Quam si quicquid arat inpiger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, silvaque jugerum
Paucorum, et segetis certa fides meæ,
Fulgente imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;
Inportuna tamen pauperies abest:
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyatteï
Campis continuem. multa petentibus
Desunt multa. bene est, cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.

XVII.

AD ÆLIUM LAMIAM.

ÆLI, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos; et nepotum
Per memores genus omne fastos

v. 26. Vulg. NON PIGER. 31. FULGENTEM. 41. ALYATTICI.

Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Litoribus tenúisse Lirim
Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis, et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet; aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. dum potis, aridum
Conpone lignum: cras genium mero
Curabis, et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

XVIII.

AD FAUNUM.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos finis et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hædus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ; vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:

v. 5. Vulg. DUCIS. 13. POTES.

Festus in pratis vacat otioso
    Cum bove pagus:
Inter audacis lupus errat agnos:
Spargit agrestis tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
    Ter pede terram.

XIX.

AD TELEPHUM.

Quantum distet ab Inacho
    Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
    Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
    Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota
    Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
    Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ: tribus aut novem
    Miscentor cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat inpares,
    Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tris prohibet supra
    Rixarum metuens tangere Gratia,

v. 12. Vulg. Miscentur.

Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentis ego dexteras
Odi: sparge rosas: audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina, seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
Puro te similem, Telephe, vespero,
Tempestiva petit Rhode:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

XX.

AD PYRRHUM.

NON vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paullo fugies inaudax
Prœlia raptor:
Cum per obstantis juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major, an illi.
Interim, dum tu celeris sagittas
Promis, hæc dentis acuit timendos,
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam

v. 27. Vulg. Petit CHLOE.

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

XXI.

AD AMPHORAM.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem pia, testa, somnum:
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die;
Descende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te neglegit horridus.
Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero incaluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas et arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te nec iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

v. 10. Vulg. NEGLIGET. 12. CALUISSE. 19. NEQUE.

Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

XXII.

IN DIANAM.

MONTIUM custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantis utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Inminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

XXIII.

AD PHIDYLEN.

CÆLO supinas si tuleris manus,
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si ture placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Robiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis,
Victima pontificum securim
Cervice tinguet: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore deos, fragilique myrto.
Inmunis aram si tetigit manus;
Non sumtuosa blandior hostia
Mollivit aversos Penatis,
Farre pio, et saliente mica.

XXIV.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, et mare Apulicum:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Necessitas
Clavos; non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getæ;
Inmetata quibus jugera liberas

v. 12. Vulg. SECURES. 19. MOLLIBIT.

Fruges et Cererem ferunt;
  Nec cultura placet longior annua:
Defunctumque laboribus
  Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
  Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
  Conjunx, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
  Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas:
  Et peccare nefas, aut pretium est mori.
O quis, quis volet inpias
  Cædes, et rabiem tollere civicam?
Si quæret pater urbium
  Subscribi statuis; indomitam audeat
Refrenare licentiam,
  Clarus postgenitis: quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
  Vanæ proficiunt; si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durατæque gelu nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi

v. 25. Vulg. O QUISQUIS. 39. SOLO nives.

Vincunt æquora navitæ.
Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis et facere et pati,
Virtutisque viam deserere arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas et lapides aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus. scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa, et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Firmandæ studiis. nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea:
Cum perjura patris fides
Consortem socium fallat et hospites,
Indignoque pecuniam
Heredi properet. scilicet inprobæ
Crescunt divitiæ: tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

v. 44. Vulg. DESERIT. 49. MATERI
54. FORMANDÆ. 60. HOSPITE

XXV.

AD BACCHUM.

Quo me, Bacche, rapis tui
   Plenum? quæ nemora, aut quos agor in specus,
Velox mente nova? quibus
   Antris egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
   Stellis inserere, et concilio Jovis?
Dicam insigne, recens, adhuc
   Indictum ore alio. non secus in jugis
Edonis stupet Euias,
   Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
   Lustratam Rhodopen; ac mihi devio
Rivos et vacuum nemus
   Mirari libet. ô Naïadum potens,
Baccharumque valentium
   Proceras manibus vertere fraxinos.
Nil parvum, aut humili modo,
   Nil mortale loquar. dulce periculum est,
O Lenæe, sequi Deum
   Cingentem viridi tempora pampino.

v. 9. Vulg. EXSOMNIS. 12. UT mihi. 13. RIPAS.

XXVI.

AD VENEREM.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectis, et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quæ beatam Diva tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

XXVII.

AD GALATEAM.

INPIOS parræ recinentis omen
Ducat, et prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque volpes.
Rumpit et serpens iter institutum,
Si per obliquom similis sagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Providus auspex,

v. 5. Vulg. RUMPAT.

Antequam stantis repetat paludes
Imbrium divina avis inminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.

Sis licet felix ubicumque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.

Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? ego quid sit ater
Hadriæ, novi, sinus; et quid albus
Peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementis
Verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus; at scatentem
Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit et undas.

Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, PATER ô relictum
Filiæ nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!

v. 15. Vulg. VETET. 26. ET scat.

Unde, quo veni? levis una mors est
Virginum culpæ. vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitio carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentis
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Inpudens liqui patrios penatis:
Inpudens Orcum moror. ô Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones.
Antequam turpis macies decentis
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigris.
Vilis Europe, pater urguet absens,
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum.
Sive te rupes, et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum

v. 39. Vulg. VITIIS. 48. TAURI. 60. LÆDERE.

Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu:
Mox, ubi lusit satis, ABSTINETO,
Dixit, irarum calidæque rixæ;
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

XXVIII.

AD LYDEN.

FESTO quid potius die
Neptuni facias? prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum;
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, et viridis Nereïdum comas:

v. 71. Forte, JAM tibi. 2. FACIAM.

Tu curva recines lyra
Latonam, et celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgentisque tenet Cycladas, et Paphum
Junctis visit oloribus,
Dicetur; merita Nox quoque nænia.

XXIX.

AD MÆCENATEM.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est. eripe te moræ:
Ne semper udum Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni juga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cenæ, sine aulæis et ostro,
Sollicitam explicuere frontem.

v. 14. Vulg. Paphon.

Vel sole puro: non tamen inritum,
Quodcunque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem. si celeris quatit
Pennas; resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, et votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tum me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura ferat, geminusque Pollux.

XXX.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo inpotens
Possit diruere, aut innumerabilis

v. 62. Vulg. Tunc. 64. Feret.

Annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam. usque ego postera
Crescam laude recens; dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. sume superbiam
Quæsitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MÆCENATEM.

PRIMA dicte mihi, summa dicende camena,
Spectatum satis, et donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro;
Ne populum extrema totiens exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem;
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc s
Condo, et conpono, quæ mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
Virtutis veræ custos, rigidusque satelles:

Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica; diesque
Lenta videtur opus debentibus: ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculos quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungui:
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia, miseroque cupidine pectus?
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus est, vitium fugere; et sapientia prima,
Stultitia caruisse. vides, quæ maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Inpiger extremos curris mercator ad Indos,

v. 21. Vulg. LONGA vid. 28. OCULO. 32. QUODAM.

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignis:
Ne cures ea, quæ stulte miraris et optas,
Discere, et audire, et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmæ?
Vilius est auro argentum, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum est;
Virtus post nummos: hæc Janus summus ab imo
Prodocet; hæc recinunt juvenes dictata senesque,
Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque:
Sed quadringentis sex septem millia desint;
Plebs eris. at pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aëneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, Rem facias; rem,
Si possis, recte; si non, quocumque modo rem;
Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupî:
An qui, fortunæ te responsare superbæ
Liberum et erectum, præsens hortatur et aptat?
Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar îsdem;
Nec sequar aut fugiam, quæ diligit ipse vel odit:

v. 52. Vulg. Vilius arg. est auro. 55. PERDOCET. 57. ET ling.
58. SI quad—DESUNT. *Et præcedit Versum* 57. 62. EST *deest*.

Olim quod volpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam; Quia me vestigia terrent,
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Belua multorum est capitum. nam quid sequar, aut quem?
Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res fenore. verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:
Iidem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives; lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri: cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium; cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. lectus genialis in aula est?
Nil ait esse prius, melius nil cælibe vita:
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam voltus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? viden', ut mutat cenacula, lectos,
Balnea, tonsores; conducto navigio æque
Nauseat, ac locuples quem ducit priva triremis?
Si curatus inæquali tonsore capillos
Occurro; rides. si forte subucula pexæ
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet inpar;
Rides. quid, mea cum pugnat sententia secum;
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
Æstuat, et vitæ disconvenit ordine toto;

v. 76. Vulg. Es. 91. RIDE. mutat.
94. CURTATUS. 95. OCCURRI.

Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas sollemnia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te suspicientis amici.
Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

Trojani belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid n
Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum, et populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere caussam:
Quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor conponere litis
Inter Peliden festinat et inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque:

v. 105. Vulg. Respicientis. 4. Plenius. 10. Quid Paris.

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine, et ira,
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursum, quid virtus, et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulixen:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbis
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum inmersabilis undis.
Sirenum voces, et Circæ pocula nosti:
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset;
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors:
Vixisset canis inmundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharæ cessantem ducere Somnum.
Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
Ut teipsum serves, non expergisceris? atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: et ni
Posces ante diem librum cum lumine; si non
Intendes animum studiis et rebus honestis;
Invidia vel amore vigil torquebere. nam cur,
Quæ lædunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet, sapere aude:

v. 17. Vulg. RURSUS. 31. CESSATUM duc. CURAM.
32. HOMINES. 38. OCULOS.

Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus expectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor; et incultæ pacantur vomere silvæ.
Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non æris acervus et auri
Ægroto domini deduxit corpore febris,
Non animo curas. valeat possessor oportet,
Si conportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit; juvat illum sic domus et res,
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagrum,
Auriculas citharæ collecta sorde dolentis.
Sincerum est nisi vas; quodcumque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est. animum rege. qui, nisi paret,
Imperat; hunc frenis, hunc tu conpesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire, viam qua monstret eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba puer; nunc te melioribus offer.

v. 52. Vulg. PODAGRAM. 65. IRE VIAM, QUAM MONSTRAT.

Quo semel est inbuta recens, servabit odorem
Testa diu. quod si cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus;
An freta vicinas inter currentia terras;
An pingues Asiæ campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos:
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desævit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo:
Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?

v. 4. Vulg. TURRES. 6. HAC.

Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est et turpiter hirtum.
Seu linguam caussis acuis; seu civica jura
Respondere paras; seu condis amabile carmen:
Prima feres ederæ victricis præmia. quod si
Frigida curarum fomenta relinquere posses;
Quo te cælestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli;
Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, Si tibi curæ est,
Quantæ conveniat, Munatius; an male sarta
Gratia nequicquam coit, et rescinditur; ac vos
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
Indomita cervice feros? ubicumque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassî Parmensis opuscula vincat?
An tacitum silvas inter reptare salubris,
Curantem quicquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.

v. 22. Vulg. Nec turp. 30. Sit tibi curæ. 32. At vos.

Quid voveat dulci nutricula majus alumno?
Qui sapere, et fari possit quæ sentiat; et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et domus, et victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica cenare times olus omne patella;
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustris
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Si melius quid habes, arcesse; vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte levis spes, et certamina divitiarum,
Et Moschi caussam. cras nato Cæsare festus
Dat veniam somnumque dies. inpune licebit
Æstivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque severus

v. 9. Vulg. QUAM sap. 11. ET MUNDUS VICTUS.
1. ARCHAICIS. 12. FORTUNA.

Adsidet insano. potare et spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit:
Spes jubet esse ratas: ad prœlia trudit inertem:
Sollicitis animis onus eximit: addocet artis.
Fecundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget naris; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par,
Jungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
Et, nisi cena prior potiorque puella, Sabinum,
Detinet, adsumam. locus est et pluribus umbris:
Sed nimis arta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis
Atria servantem postico falle clientem.

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

NIL admirari, prope res est una, Numici,
Solaque quæ possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Inbuti spectent. quid censes, munera terræ?

v. 26. Vulg. BRUTUM tibi SEPTIMIUMQUE.

Quid, maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra, quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
Inprovisa simul species exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem:
Si, quicquid vidit melius pejusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui;
Ultra quam satis est, virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus, æraque et artis
Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, et (indignum; quod sit pejoribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas:
Defodiet condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippæ, et via te conspexerit Appî;
Ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare; fortis omissis
Hoc age deliciis. virtutem verba putes, et
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:

v. 22. Vulg. MUCIUS, INDIGNUM. 31. PUTAS, UT.

Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam, regina Pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Quî possum tot? ait: tamen et quæram, et quot habeb
Mittam. post paullo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omnis.
Exilis domus est; ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. ergo,
Si Res sola potest facere et servare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species, et gratia præstat;
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cui libet is fascis dabit; eripietque curule
Cui volet inportunus ebur: Frater, Pater, adde:
Ut cuique est ætas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cenat, bene vivit; lucet: eamus
Quo ducit gula: piscemur, venemur, ut olim
Gargilius: qui mane plagas, venabula, servos
Differtum transire Forum Campumque jubebat;
Unus ut e multis populo spectante referret
Emtum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,

v. 51. Vulg. FODIAT. 53. CUILIBET HIC. 59. Forum POPULUM

Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cera
Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulixei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jocundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale. si quid novisti rectius istis;
Candidus inperti: si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MÆCENATEM.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui,
Si me vivere vis sanum recteque valentem;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam: dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febris, et testamenta resignat.
Quod si bruma nives Albanis inlinet agris;
Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget: te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes.
Jam satis est. At tu quantumvis tolle. Benigne.
Non invisa feres pueris munuscula parvis.

Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus et stultus donat quæ spernit et odit:
Hæc seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus?
Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis?
Dignum præstabo me, etiam pro laude merentis.
Quod si me noles usquam discedere; reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cinaræ mærere protervæ.
Forte per angustam tenuis nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque, rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc;
Macra cavum repetes artum, quem macra subisti.
Hac ego si conpellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudasti: Rexque, Paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulixei;
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, nec multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut inbelle Tarentum.

v. 22. Vulg. Paratum. 29. Vulpecula. 41. Ithacæ.

Strenuus et fortis, caussisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter unguis.
Demetri, (puer hic non læve jussa Philippi
Accipiebat) abi, quære, et refer; unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Volteium nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine natum,
Et properare loco et cessare, et quærere et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus et lare curto,
Et ludis et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso, quodcumque refers. dic
Ad cenam veniat. non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. quid multa? Benigne,
Respondet. Neget ille mihi? Negat inprobus, et te
Neglegit, aut horret. Volteium mane Philippus,
Vilia vendentem tunicato scruta popello,
Occupat, et salvere jubet prior. ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. Sic ignovisse putato
Me tibi, si cenas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad cenam est; dicenda, tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur. hic ubi sæpe

v. 56. Vulg. Notum. 58. Certo. 63. Negat.

Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens, et jam certus conviva; jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Inpositus mannis, arvum cælumque Sabinum
Non cessat laudare. videt, ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus undique quærit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit; persuadet, uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera: præparat ulmos:
Inmoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellæ;
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad ædis.
Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus;
Durus, ait, Voltei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol me miserum, patrone, vocares;
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque Deosque Penatis
Obsecro, et obtestor; vitæ me redde priori.
Qui semel aspexit, quantum dimissa petitis
Præstent; mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est

v. 96. Vulg. Simul.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

CELSO gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata, refer, comiti scribæque Neronis.
Si quæret, quid agam; dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
Contuderit vitis, oleamve momorderit æstus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in agris:
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet ægrum:
Fidis offendar medicis, irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere veterno:
Quæ nocuere sequar, fugiam quæ profore credam:
Romæ Tibur amem, ventosus, Tibure Romam.
Post hæc, ut valeat; quo pacto rem gerat et se;
Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte: primum gaudere, subinde
Præceptum auriculis hoc instillare memento;
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intellegit unus,
Quanti me facias. nam cum rogat, et prece cogit
Scilicet, ut tibi se laudare et tradere coner,

v. 5. Vulg. OLEAMQUE.

Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere cum fungi propioris censet amici;
Quid possim, videt ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia. quod si
Depositum laudas ob amici jussa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Urbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores; hac in re scilicet una
Multum dissimiles: at cetera pene gemelli,
Fraternis animis: quicquid negat alter, et alter:
Adnuimus pariter: vetuli notique columbi.
Tu nidum servas; ego laudo ruris amœni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quæris? vivo et regno, simul ista reliqui
Quæ vos ad cælum fertis rumore secundo.
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo, jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ si convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda est area primum;

v. 3. Vulg. Ad cetera.

Novistine locum potiorem rure beato?
Est, ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum?
Est, ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ prospicit agros.
Naturam expelles furca; tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis;
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. si quid mirabere, pones
Invitus. fuge magna. licet sub paupere tecto
Reges et regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat; donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam violens victo discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit inprobus; atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.

v. 24. Vulg. Expellas. 37. Victor violens. 40. Vehet.

Cui non conveniet sua res, ut calceus olim
Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Lætus sorte tua vives sapienter, Aristi:
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ;
Excepto, quod non simul esses, cetera lætus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorane fama?
Cunctane præ Campo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit: Gabiis desertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem;
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit imbre lutoque
Aspersus, volet in caupona vivere; nec qui
Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene præstantia vitam:
Nec si te validus jactaverit Auster in alto,

Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mitylene pulchra facit, quod
Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac voltum servat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens.
Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum:
Ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Cælum, non animum, mutant qui trans mare currunt;
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
Est Ulubris; animus si te non deficit æquus.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris; non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. tolle querelas:
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica; sic vives protenus, ut te
Confestim liquidus fortunæ rivus inauret:

Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures:
Quæ mare conpescant caussæ: quid temperet annum:
Stellæ sponte sua, jussæne vagentur et errent:
Quid premat obscurum lunæ, quid proferat orbem:
Quid velit et possit rerum concordia discors:
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum seu piscis, seu porrum et cæpe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et, si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippæ, Claudî virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit, genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM.

Ut proficiscentem docui te sæpe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini;
Si validus, si lætus erit, si denique poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis

v. 29. Vulg. Diffudit.

Sedulus inportes, opera vehemente minister.
Si te forte meæ gravis uret sarcina chartæ;
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus inpingas; Asinæque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus: ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
Ut vinosa glomus furtivæ Pyrrhia lanæ,
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
Neu volgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quæ possint oculos aurisque morari
Cæsaris, oratus multa prece, nitere. porro
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM.

VILLICE silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis habitatum quinque focis, et
Quinque bonos solitum Variam dimittere Patres;
Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas et cura moratur
Fratrem mærentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque

v. 14. Vulg. GLOMOS. 16. NE.

Fert, et avet spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in Urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum inmeritum caussatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit umquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas:
Nunc Urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis; et discedere tristem,
Quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo disconvenit inter
Meque et te. nam quæ deserta et inhospita tesqua
Credis, amœna vocat mecum qui sentit; et odit
Quæ tu pulchra putas. fornix tibi et uncta popina
Incutiunt Urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et tus ocius uva;
Nec vicina subest vinum præbere taberna
Quæ possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terræ gravis: et tamen urgues
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et strictis frondibus exples:
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli,
Quem scis inmunem Cinaræ placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cena brevis juvat, et prope rivum somnus in
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.

v. 9. Vulg. Amat.

Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat:
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis tu urbana diaria rodere mavis.
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos: piger optat arare caballus.
Quam scit uterque libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

Quæ sit hiems Veliæ, quod cælum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via: (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius: et tamen illis
Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit; invidus ægris,
Qui caput et stomachum subponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et deversoria nota
Præteragendus equus. Quo tendis? non mihi Cumas
Est iter aut Baias; læva stomachosus habena
Dicet eques: sed equis frenato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbris, puteosne perennis

v. 40. Vulg. Tu *abest*. 13. Equi.

Jugis aquæ: (nam vina nihil moror illius oræ:
Rure meo possum quidvis perferre patique:
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.)
Tractus uter pluris lepores, uter educet apros;
Utra magis piscis et echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phæaxque reverti:
Scribere te nobis, tibi nos adcredere, par est.
Mænius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumtis urbanus coepit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret;
Inpransus non qui civem dignosceret hoste;
Quælibet in quemvis opprobria fingere sævus;
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat, ventri donaret avaro:
Hic, ubi nequitiæ fautoribus et timidis nil
Aut paullum abstulerat, patinas cenabat omasi,
Vilis et agninæ; tribus ursis quod satis esset:
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. idem
Si quid erat nactus prædæ majoris; ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona: cum sit obeso
Nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum: nam tuta et parvula laudo

Vulg. Dulcis. 32. Donabat. 38. Quicquid.

Cum res deficiunt; satis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit et unctius; idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINTIUM.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
Continui montes; ni dissocientur opaca
Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
Lævum decedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid, si rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferunt? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, et (jam si credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu recte vivis, si curas esse quod audis.

v. 3. Vulg. Et pratis. 8. Benigne. 9. Ferant.
10. Juvet. 15. Etiam (si credis).

Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas;
Neve putes alium sapiente bonoque beatum:
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules; donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat auris;
TENE magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et Urbi,
Juppiter; Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari;
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: ut si
Detulerit fascis indigno, detrahet idem.
Pone, meum est; inquit: pono, tristisque recedo.
Idem, si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis, mutemque colores.
Falsus honor juvat, et mendax infamia terret.
Quem, nisi mendosum et medicandum? vir bonus est quis
Qui consulta Patrum, qui leges juraque servat;
Quo multæ magnæque secantur judice lites;
Quo res sponsore, et quo caussæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsus turpem, speciosum pelle decora.

v. 40. Vulg. ET MENDACEM. 43. QUO RESPONSORE. 45. INTRORSUM.

Nec furtum feci, nec fugi; si mihi dicit
Servus: Habes pretium; loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.
Sum bonus, et frugi: renuit negitatque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum miliüus hamum.
Oderunt peccare boni, virtutis amore:
Tu nihil admittes in te, formidine pœnæ.
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cum subripis unum;
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocumque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo:
Labra movet metuens audiri; Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri:
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivit, liber mihi non erit umquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque:
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
Annonæ prosit, portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere, Pentheu

v. 46. Vulg. Dicat. 49. Negat atque. 61. Justum sanctumque.

Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem
Lectos, argentum: tollas licet. In manicis et
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. opinor,
Hoc sentit; Moriar. mors ultima linea rerum est.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

Quamvis, Scæva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Disce, docendus adhuc quæ censet amiculus: ut si
Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si tė grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si lædet caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, paulloque benignius ipsum
Te tractare voles; accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter; regibus uti
Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti;
Fastidiret olus, qui me notat. utrius horum
Verba probes et facta, doce: vel junior, audi
Cur sit Aristippi potior sententia. namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt;

Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc et
Splendidius multo est. equus ut me portet, alat rex,
Officium facio: tu poscis vilia rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem majora, fere præsentibus æquum:
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitæ via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet;
Personamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejus et angui
Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum: refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostis,
Attingit solium Jovis et cælestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet: esto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
Hic est, aut nusquam, quod quærimus. hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus:
Hic subit, et perfert. aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege sua de paupertate tacentes
Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,

v. 43. Vulg. Suo.

Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
Qui dicit; clamat, Victum date. succinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixæ multo minus invidiæque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbris,
Aut cistam effractam et subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel inrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum. licet illi plurima manet
Lacrima; per sanctum juratus dicat Osirin,
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum:
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque:
Quæ se conmendat tonsa cute, dentibus atris;

Dum volt libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrimque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, et imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit;
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partis mimum tractare secundas:
Alter rixatur de lana sæpe caprina, et
Propugnat nugis armatus: Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides? et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem? pretium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus;
Brundisium Minucî melius via ducat, an Appî.
Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et unguit,
Quem tenet argenti sitis inportuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga; dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Volt: et ait prope vera; Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est:
Arta decet sanum comitem toga: desine mecum
Certare: Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes;
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium; nummos alienos pascet; ad imum

v. 8. Vulg. Mera dici. 15. Et *deest*.

Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius umquam;
Conmissumque teges, et vino tortus et ira.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit; donec suspecta severo
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiensque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta canesque;
Surge, et inhumanæ senium depone Camenæ,
Cenes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis sollemne viris opus, utile famæ,
Vitæque, et membris: præsertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis. adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet. scis quo clamore coronæ
Prœlia sustineas campestria: denique sævam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit
Nunc; et, si quid abest, Italis adjudicat armis.
Ac ne te retrahas, et inexcusabilis abstes;
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintris exercitus: Actia pugna,
Te duce, per pueros hostili more refertur:
Adversarius est frater; lacus Hadria: donec

v. 37. Vulg. ULLIUS. 56. REFIXIT. 58. ABSIS.

Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protenus ut moneam; (si quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, et cui dicas, sæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est:
Nec retinent patulæ conmissa fideliter aures;
Et semel emissum volat inrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus, pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem conmendes, etiam atque etiam aspice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo,
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri.
At penitus notum si tentent crimina, serves
Tuterisque tuo fidenter præsidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi:
Potores liquidi media de luce Falerni

v. 80. Vulg. UT pen. 81. FIDENTEM. 91. Pot. BIBULI m. de NOCTE.

Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos jures te formidare tepores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum;
Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitæ.
Me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
Quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Dî:
Sit bona librorum et provisæ frugis in annum
Copia: neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Sed satis est orare Jovem, quæ ponit et aufert:
Det vitam, det opes: æquum mî animum ipse parabo

v. 107. Vulg. Ut mihi. 110. Ne. 111. Qui donat,

EPISTOLA XIX.

AD MÆCENATEM.

Prisco si credis, Mæcenas docte, Cratino;
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus. ut male sanos,
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas.
Vina fere dulces oluerunt mane Camenæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare severis.
Hoc simul edixi; non cessavere poëtæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? si quis voltu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguæque togæ simulet textore Catonem;
Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua;
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quod si
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus; ut mihi sæpe
Bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps,
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus Iambos

v. 10. Vulg. Edixit.

Ostendi Latio; numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem:
Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho;
Temperat Alcæus, sed rebus et ordine dispar:
Nec socerum quærit, quem versibus oblinat atris;
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Volgavi fidicen. juvat inmemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Inpensis cenarum, et tritæ munere vestis:
Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.
Hinc illæ lacrimæ. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; et, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, et iram;
inimicitias, et funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris:
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti clavis, et grata sigilla pudico;
Paucis ostendi gemis, et communia laudas;
Non ita nutritus. fuge quo descendere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi,
Quid volui? dices; ubi quid te læserit, et scis
In breve te cogi, plenus cum languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deserit ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere volgi
Cœperis; aut tineas pasces taciturnus inertis,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
Qui male parentem in rupis protrusit asellum
Iratus. quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus pluris admoverit auris;
Me libertino natum patre, et in tenui re,
Majores pennas nido extendisse loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas:

v. 5. Vulg. DISCEDERE. 7. QUIS TE.
8. CUM PLENUS. 13. UNCTUS.

Me primis Urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum;
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur ævum;
Me quater undenos sciat inplevisse Decembris,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SÆCULARE.

PHŒBE, silvarumque potens Diana,
Lucidum cæli decus, ô colendi
Semper et culti, date quæ precamur
    Tempore sacro:
Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dîs, quibus septem placuere colles,
    Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
    Visere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
    Seu Genetyllis:

v. 16. Vulg. GENITALIS.

Diva, producas subolem; Patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis, prolisque novæ feraci
    Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro totiensque grata
    Nocte frequentis.
Vosque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum stabilis per ævum
Terminus servet, bona jam peractis
    Jungite fata.
Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus et aquæ salubres
    Et Jovis auræ.
Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis audi,
    Luna, puellas:
Roma si vestrum est opus, Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare lares et urbem
    Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
    Plura relictis.

v. 26. Vulg. Dictum EST, STABILISQUE RERUM.

Dî, probos mores docilis juventæ,
Dî, senectutis placidæ quietem
Romulæ genti date, remque prolemque
Et decus omne.
Quæque vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Inpetret; bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terraque manum potentem
Medus, Albanasque timet securis;
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper et Indi:
Jam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus
Audet; adparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, et fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus,
(Si Palatinas videt æquus arces
Remque Romanam Latiumque) felix
Alterum in lustrum meliusque semper
Prorogat ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum

v. 45. Vulg. Docili. 46. Senectuti. 49. Quique. 51. Imperet. 53. Manus potentes. 57. Honor. 68. Proroget.

Curat; et votis puerorum amicas
Adplicat auris.
Hæc Jovem sentire Deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phœbi chorus et Dianæ
Dicere laudes.

v. 71. Vulg. CURET. 72. APPLICET.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

I.

AD VENEREM.

Intermissa, Venus, diu
  Rursus bella moves? parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
  Sub regno Cinaræ: desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
  Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi
  Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
  Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi;
  Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
  Et pro sollicitis non tacitus reis,

v. 9. Vulg. Domo.

Et centum puer artium,
  Late signa feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
  Largi muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
  Ponet marmoream sub trabe citrea.
Illic plurima naribus
  Duces tura; lyraque et Berecyntia
Delectabere tibia
  Mixtis carminibus non sine fistula.
Illic bis pueri die
  Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
  In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
  Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
  Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur heu! Ligurine, cur
  Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
  Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somniis
  Jam captum teneo, jam volucrem se
Te per gramina Martii
  Campi, te per aquas, dure, volubil·

v. 18. Vulg. LARGIS.   22. 23. LYRÆ, BERECYNT

II.

AD ANTONIUM IULUM.

Pindarum quisquis studet æmulari,
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, inmensusque ruit profundo
Pindarus ore;
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audacis nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis:
Seu Deos, regesve canit Deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cælestis, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ juvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.

v. 13. Vulg. Regesque.

Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quotiens in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem,
Plurimum circa nemus uvidique
Tiburis rivos operosa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poëta plectro
Cæsarem, quandoque trahet ferocis
Per sacrum clivom merita decorus
Fronde Sygambros:
Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique Divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et Urbis
Publicum ludum super inpetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (si quid loquor audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, O sol
Pulcher, ô laudande, canam, recepto
Cæsare felix.
Isque dum procedit, Io triumphe,
Non semel dicemus, Io triumphe,
Civitas omnis; dabimusque Divis
Tura benignis.

v. 31. Vulg. RIPAS. 45. LOQUAR. 49. TUQUE

Te decem tauri totidemque vaccæ,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre qui largis juvenescit herbis
In mea vota;
Fronte curvatos imitatus ignis
Tertium lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

III.

AD MELPOMENEN.

QUEM tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem; non equus inpiger
Curru ducet Achaïco
Victorem, neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur suboles inter amabilis
Vatum ponere me choros:
Et jam dente minus mordeor invido.

O testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum, Pieri, temperas;
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum:
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod spiro et placeo (si placeo) tuum est.

IV.

DRUSI LAUDES.

Qualem ministrum fulminis alitem
(Cui rex Deorum regnum in avis vagas
Permisit, expertus fidelem
Juppiter in Ganymede flavo)
Olim juventas, et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium;
Vernique, jam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti paventem: mox in ovilia
Demisit hostem vividus inpetus;
Nunc in reluctantis dracones
Egit amor dapis atque pugnæ
Qualemve lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

Videre Rætis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli:
Nec scire fas est omnia: sed diu
Lateque victrices catervæ
Consiliis juvenis repressæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita sanctis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus et bonis:
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus; neque inbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen, et Hasdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea;
Dirus per urbis Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.

v. 17. Vulg. RHŒTI. 24. REVICTÆ. 26. FAUSTIS. 31. NEC.

Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et inpio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos.

Dixitque tandem perfidus Hannibal;
CERVI, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.

Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis æquoribus sacra
Natosque maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbis,

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædis, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve submisere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.

Merses profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruit integrum
Cum laude victorem; geritque
Prœlia conjugibus loquenda.

Carthagini jam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Hasdrubale interemto.

v. 66. Vulg. PRORUET. 67. GERETQUE.

NIL Claudiæ non perficiunt manus;
Quas et benigno numine Juppiter
Defendit, et curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

V.

AD AUGUSTUM.

DIVIS orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ:
Instar veris enim voltus ubi tuus
Adfulsit populo; gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,
Votis ominibusque et precibus vocat;
Curvo nec faciem litore demovet:
Sic desideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit farra Ceres, almaque Faustitas:

v. 73. Vulg. PERFICIENT. 18. Nutrit RURA.

Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos et lex maculosum edomuit nefas:
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis Germania quos horrida parturit
Fœtus? incolumi Cæsare, quis feræ
Bellum curet Hiberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina venit lætus, et alteris
Te mensis adhibet Deum:
Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris; et Laribus tuum
Miscet numen, uti Græcia Castoris
Et magni memor Herculis.
Longas ô utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ; dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum sol Oceano subest.

v. 31. Vulg. Redit.

VI.

AD APOLLINEM.

Dive, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, et Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris major, tibi miles inpar;
Filius quamvis Thetidis marinæ
Dardanas turris quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut inpulsa cupressus euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas et lætam Priami choreis
Falleret aulam;
Sed palam captis gravis, heu nefas heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo:
Ni tuis flexus Venerisque gratæ
Vocibus Divom pater adnuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.

v. 19. Vulg. Latentes. 21. Victus

Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lavis amne crinis,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poëtæ.
Virginum primæ puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugacis
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere mensis.
Nupta jam dices; Ego Dîs amicum,
Sæculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

VII.

AD TORQUATUM.

Diffugere nives: redeunt jam gramina campis
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices; et decrescentia ripas
Flumina prætereunt:

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Inmortalia ne speres, monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt zephyris: ver proterit æstas,
Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit: et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cælestia lunæ:
Nos ubi decidimus
Quo pater Æneas, quo Tullus, dives et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit an adjiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Dî superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

v. 15. Vulg. PIUS Æn.

VIII.

AD CENSORINUM.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; nec tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugæ
Rejectæque retrorsum Hannibalis minæ;
Non incendia Carthaginis inpiæ,
Ejus qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque
Si chartæ sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas

v. 9. Vulg. Non tibi.

Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, et favor, et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori:
Cælo Musa beat. sic Jovis interest
Optatis epulis inpiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

IX.

AD LOLLIUM.

Ne forte credas interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum
Non ante volgatas per artes
Verba loquor socianda chordis;
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent
Ceæque, et Alcæi minaces
Stesichorique graves Camenæ:
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas: spirat adhuc amor,
Vivuntque conmissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.

Non sola comtos arsit adulteri
Crinis et aurum vestibus inlitum,
Mirata regalisque cultus
Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deïphobus gravis
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus:
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes inlacrimabiles
Urguentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.
Paullum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Inpune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus;
Vindex avaræ fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ:
Consulque non unius anni;
Sed, quotiens bonus atque fidus

v. 31. Vulg. SILERI.

Judex honestum prætulit utili et
Rejecit alto dona nocentium
  Voltu, et per obstantis catervas
    Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
  Nomen beati, qui Deorum
    Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque leto flagitium timet;
  Non ille pro caris amicis
    Aut patria timidus perire.

X.

AD LIGURINUM.

O CRUDELIS adhuc, et Veneris muneribus potens;
Insperata tuæ cum veniet pluma superbiæ,
Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc et qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam:
Dices heu! quotiens te in speculo videris alterum,
QUÆ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

v. 5. Vulg. LIGURINUM.

IX.

AD PHYLLIDEM.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Est ederæ vis
Multa, qua crinis religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis avet inmolato
Spargier agno:
Cuncta festinat manus: huc et illuc
Cursitant mixtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Jure sollemnis mihi, sanctiorque
Pene natali proprio; quod ex hac
Luce Mæcenas meus adfluentis
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuæ sortis juvenem puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes: et exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophonten,
Semper ut te digna sequare; et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. age, jam meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

XII.

AD VIRGILIUM.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Inpellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi:
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula;
Delectantque Deum, cui pecus et nigræ
Colles Arcadiæ placent.

v. 11. Vulg. ET NIGRI.

Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina mereberis.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis adcubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Inmunem meditor tinguere poculis,
Plena dives ut in domo.
Verum pone moras et studium lucri;
Nigrorumque memor dum licet ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

XIII.

AD LYCEN.

AUDIVERE, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce. fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis inpudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. ille virentis et
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.

v. 16. Vulg. MEREBERE.

Inportunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant et capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,
Nec cari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi?
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies: sed Cinaræ brevis
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilabsam in cineres facem.

XIV.

AD AUGUSTUM.

Quæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos memoresque fastus

v. 14. Vulg. CLARI.

Æternet? ô, qua sol habitabilis
Inlustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses. milite nam tuo
Drusus Genaunos, inplacidum genus,
Breunosque velocis, et arces
Alpibus inpositas tremendis
Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Conmisit, inmanisque Rætos
Auspiciis pepulit secundis:
Spectandus in certamine Martio
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis,
Indomitus prope qualis undas
Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes; inpiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignis.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qua regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sævit, horrendamque cultis
Diluviem minitatur agris;
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metend
Stravit humum, sine clade

v. 20. Vulg. INDOMITAS. 26. QUI.

Te copias, te consilium, et tuos
Præbente Divos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus adrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque et Indus, te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præsens
Italiæ dominæque Romæ.
Te fontium qui celat origines
Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
Te beluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis,
Te non paventes funera Galliæ,
Duræque tellus audit Hiberiæ:
Te cæde gaudentes Sygambri
Conpositis venerantur armis.

XV.

AUGUSTI LAUDES.

PHŒBUS volentem prœlia me loqui
Victas et urbis increpuit lyra;
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua, Cæsar, ætas

v. 49. Vulg. PAVENTIS.

Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Jovi
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis
Janum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti frena licentiæ
Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artis;
Per quas Latinum nomen et Italæ
Crevere vires, famaque, et imperî
Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis aut vis exiget otium;
Non ira, quæ procudit ensis,
Et miseras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpunt Julia; non Getæ,
Non Seres infidive Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus et sacris,
Inter jocosi munera Liberi,
Cum prole matronisque nostris
Rite Deos prius adprecati,
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Trojamque et Anchisen et almæ
Progeniem Veneris canemus.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia fata Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Conponunt, agros adsignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore subegit,
Conperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui prægravat artis
Infra se positas: extinctus amabitur idem.
Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per numen ponimus aras,

v. 6. Vulg. Facta. 16. Nomen.

Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hoc populus sapiens et justus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque
Æstimat; et nisi quæ terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit:
Sic fautor veterum, ut Tabulas peccare vetantis,
Quas bis quinque viri sanxerunt, Fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina Vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Graiorum sunt antiquissima quæque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina; non est quod multa loquamur:
Nil intra est olea, nil extra est in nuce duri:
Venimus ad summum fortunæ: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit;
Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus,
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Vilis atque novos? excludat jurgia finis.
Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
An quos et præsens et postera respuat ætas?
Iste quidem veteres inter ponetur honeste,

v. 18. Vulg. Tuus hic. 28. Græcorum.
31. Oleam. 42. Respuet.

Qui vel mense brevi, vel toto est junior anno.
Utor permisso, caudæque pilos ut equinæ
Paullatim vello: et demo unum, demo et item unum;
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit in fastos, et virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
Ennius et sapiens, et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.
Nævius in manibus non est, et mentibus hæret
Pene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quotiens, uter utro sit prior: aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti:
Dicitur Afranî toga convenisse Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte:
Hos ediscit, et hos arto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus Livî scriptoris ab ævo.
Interdum volgus rectum videt: est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis conparet; errat:
Si quædam nimis antique, si pleraque dure
Dicere cedit eos, ignave multa fatetur;
Et sapit, et mecum facit, et Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendave carmina Lævî
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri

v. 46. Vulg. ETIAM unum. 48. AD. 67. CREDIT. 69. LIVI.

Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit si forte decorum,
Si versus paullo concinnior unus et alter;
Injuste totum ducit venitque poëma.
Indignor quicquam reprehendi, non quia crasse
Conpositum inlepideve putetur, sed quia nuper:
Nec veniam antiquis, sed honorem et præmia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem; clament periisse pudorem
Cuncti pene patres: ea cum reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit.
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quæ
Inberbi didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, et illud
Quod mecum ignorat, solus volt scire videri;
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed inpugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graiis novitas invisa fuisset,
Quam nobis; quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Græcia bellis
Cœpit, et in vitium fortuna labier æqua;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:
Marmoris aut eboris fabros aut æris amavit:
Suspendit picta voltum mentemque tabella:
Nunc tibicinibus, nunc est gravisa tragœdis:

v. 73. Vulg. Decor. ET. 75. VENDITQUE.
85. IMBERBES. 90. GRÆCIS.

Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet, aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit et sollemne, reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura:
Scriptos nominibus rectis expendere nummos:
Majores audire, minori dicere, per quæ
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti cenant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil, calamum et chartas et scrinia posco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus: versus amat, hoc studet unum:
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet:
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo: vivit siliquis, et pane secundo:
Militiæ quamquam piger et malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari;
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat:

v. 105. Vulg. CAUTOS nom. CERTIS. 109. PUERI PAT.

Torquet ab obscænis jam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis et invidiæ corrector et iræ:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur et ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et præsentia numina sentit:
Cælestis inplorat aquas, docta prece blandus:
Avertit morbos, metuenda pericula pellit:
Inpetrat et pacem, et locupletem frugibus annum:
Carmine Dî superi placantur, carmine Manes.
Agricolæ prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum pueris et conjuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium memorem brevis ævi.
Fescennina per hunc invecta licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentis accepta per annos
Lusit amabiliter: donec jam sævus apertam
In rabiem cœpit verti jocus, et per honestas
Ire domos inpune minax. doluere cruento
Dente lacessiti: fuit intactis quoque cura
Conditione super communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemqu
Describi. vertere modum, formidine fustis

Vulg. Operum ET. 145. INVENTA. 149. VERT

Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, et artis
Intulit agresti Latio. sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiæ pepulere: sed in longum tamen ævum
Manserunt, hodieque manent, vestigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et post Punica bella quietus quærere cœpit,
Quid Sophocles et Thespis et Æschylos utile ferrent:
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset:
Et placuit sibi, natura sublimis et acer.
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscitus metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. aspice, Plautus
Quo pacto partis tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis:
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit ac reficit. valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe, etiam audacem, fugat hoc terretque poëtam;

v. 167. Vulg. IN SCRIPTIS. 180. AUT.

Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti, stolidique, et depugnare parati
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verum equiti quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis, ad ingratos oculos, et gaudia vana.
Quattuor aut pluris aulæa premuntur in horas;
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ:
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis:
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves:
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus volgi converterit ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quæ pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum.
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
Divitiæque peregrinæ: quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera lævæ:
Dixit adhuc aliquid? nil sane. quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipse recusem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne:
Ille per extentum funem mihi posse videtur

v. 187. Vulg. Equitis. 188. Incertos. 196. Converteret.

Ire poëta; meum qui pectus inaniter angit,
Inritat, mulcet, falsis terroribus inplet,
Ut magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam impende brevem: si munus Apolline dignum
Vis conplere libris; et vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëtæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut fesso: cum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum:
Cum loca jam recitata revolvimus inrevocati:
Cum lamentamur non adparere labores
Nostros, et tenui deducta poëmata filo:
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
Sed tamen est operæ pretium cognoscere, qualis
Æditoos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non conmittenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilos, incultis qui versibus et male natis
Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,

v. 216. Vulg. Redde.

Edicto vetuit; ne quis se præter Apellen
Pingeret, aut alius Lysippo cuderet æra
Fortis Alexandri voltum simulantia. quod si
Judicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad hæc Musarum dona vocares;
Bœotum in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtæ:
Nec magis expressi voltus per aënea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum adparent. nec sermones ego mallem
Repentis per humum, quam res conponere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere, et arcis
Montibus inpositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam:
Si quantum cuperem, possem quoque. sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem stulte, quem diligit, urguet;
Præcipue cum se numeris conmendat et arte.
Discit enim citius, meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat: ac neque ficto
In pejus voltu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto:

v. 240. Vulg. Duceret.

Ne rubeam pingui donatus munere, et una
Cum scriptore meo capsa porrectus operta,
Deferar in vicum vendentem tus et odores,
Et piper, et quicquid chartis amicitur ineptis.

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat; HIC et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
Verna ministeriis ad nutus aptus herilis:
Literulis Græcis inbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti:
Multa fidem promissa levant, ubi plenius æquo
Laudat venalis, qui volt extrudere, merces:
Res urguet me nulla: meo sum pauper in ære:
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem: semel hic cessavit, et (ut fit)
In scalis latuit metuens pendentis habenæ:
Des nummos, excepta nihil te si fuga lædit.
Ille ferat pretium, pœnæ securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum: dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi

v. 16. Vulg. LÆDAT.

Talibus officiis prope mancum: ne mea sævus
Jurgares ad te quod epistola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiam, quod
Exspectata tibi non mittam carmina mendax?
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præsidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum:
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem:
I, bone, quo virtus tua te vocat: i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia: quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paullo plus artis Athenæ:
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,

Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas inpulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem
Quæ poterunt umquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quam scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes;
Eripuere jocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes: hic delectatur iambis:
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis quod tu, jubet alter:
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Præter cetera, me Romæne poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. verum
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum:
Tristia robustis luctantur funera plaustris:
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbis,

v. 63. Vulg. Renuis tu, quod.

Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et non tacta sequi vestigia vatum.
Ingenium, sibi quod vacuas desumsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus Urbis,
Verba lyræ motura sonum connectere digner?
Frater erat Romæ consulti rhetor; ut alter
Alterius sermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos versat furor iste poëtas?
Carmina conpono, hic elegos: mirable visu
Sacratumque novem Musis opus, aspice primum
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus; vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (si forte vacas) sequere, et procul audi,
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Cædimur, et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus;
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus inritabile vatum,
Cum scribo; et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,

v. 80. Vulg. CONTACTA. 89. HIC ut MUC. ILLI.
90. VEXAT. 92. CÆLATUMQUE.

Obturem patulas inpune legentibus auris.
Ridentur mala qui conponunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant; quicquid scripsere, beati.
At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti:
Audebit qæcumque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco; quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ:
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quæ priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quæ genitor produxerit usus:
Vehemens, et liquidus, puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia conpescet: nimis aspera sano
Levabit cultu: virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit, et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.
Prætulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus sessor plausorque theatro:
Cetera qui vitæ servaret munia recto
More; bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis,

Et signo læso non insanire lagenæ:
Posset qui rupem et puteum vitare patentem:
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol me occidistis, amici,
Non servastis, ait; cui sic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum:
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numerosque modosque ediscere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ;
Narrares medicis. quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si volnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius; fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. audieras, cui
Rem Dî donarint, illi decedere pravam
Stultitiam: et, cum sis nihilo sapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus îsdem?
At si divitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est, quod quis libra mercatus et ære est;
Quædam (si credis consultis) mancipat usus;
Qui te pascit ager, tuus est: et villicus Orbî,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,

v. 152. Vulg. DONARENT. 161. DATURUS.

Te dominum sentit. das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti. nempe modo isto
Paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emtor Aricini quondam Veientis et arvi
Emtum cenat olus; quamvis aliter putat: emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat aënum.
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refigit jurgia: tamquam
Sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sic, quia perpetuus nulli datur usus, et heres
Heredem alternis, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro.
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestis Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant; est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungui
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives et inportunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum-

v. 171. Vulg. REFUGIT. 173. SORTE.
176. ALTERIUS. 182. CURET.

Quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet heres,
Quod non plura datis invenerit. et tamen idem
Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumtum
Invitus facias, nec plura parare labores;
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies inmunda procul procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone secundo;
Non tamen adversis ætatem ducimus Austris:
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi. quid? cetera jam simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?
Natalis grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exemta levat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis:
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est: ne potum largius æquo
Rideat et pulset lasciva decentius ætas.

v. 199. Vulg. DOMUS PROCUL. 212. JUVAT.

Q. HORATII FLACCI

ARS POETICA.

EPISTOLA AD PISONES.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas:
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant inmitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis,
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Adsuitur pannus: cum lucus et ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: et fortasse cupressum

Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Institui, currente rota, cur urceus exit?
Denique sit quidvis; simplex dumtaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et juvenes patre digni,
Decipimur specie recti. brevis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem lenia nervi
Deficiunt animique: professus grandia turget:
Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis adpingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Æmilium circa ludum faber, unus et unguis
Exprimet, et mollis imitabitur ære capillos;
Infelix operis, summa: quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid conponere curem,
Non magis esse velim; quam naso vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus; et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit et venus, aut ego fallor;
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat et præsens in tempus omittat.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Hoc amet, hoc spernat, promissi carminis auctor

Quod vis. 26. Levia. 32. Faber im

Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum;
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget: dabiturque licentia sumta pudenter.
Et nova factaque nuper habebunt verba fidem; si
Græco fonte cadent, parce detorta. quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? ego cur adquirere pauca,
Si possum, invideor? cum lingua Catonis et Ennî
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit. licuit, semperque licebit
Signatum præsente nota procudere nummum.
Ut silvis folia privos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos, nostraque: sive receptus
Terra Neptunus classis Aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisve palus prius aptaque remis
Vicinas urbis alit, et grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia cuncta peribunt;
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidere; cadentque,
Quæ nunc sunt in honore vocabula: si volet usus,
Quem penes arbitrium est, et jus, et norma loquendi.
Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella

v. 52. Vulg. Ficta. 59. Producere nomen. 60. Silvæ foliis pronos.
65. Sterilisque diu palus. 68. Facta peribunt.

Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus inpariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et popularis
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non volt:
Indignatur item privatis ac prope socco
Dignis carminibus narrari cena Thyestæ.
Singula quæque locum teneant sortita decentem.
Interdum tamen et vocem Comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido dilitigat ore.
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri
Telephus aut Peleus: cum pauper et exsul uterque
Projicit ampullas et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,
Et quocumque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus adrident, ita flentibus adflent

v. 92. Vulg. DECENTER. 96. ET PEL. 101. ADSUNT.

Humani voltus. si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. tristia mæstum
Voltum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut inpellit ad iram,
Aut ad humum mærore gravi deducit, et angit:
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equitesque patresque cachinnum.
Intererit multum, Divusne loquatur, an heros;
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus; et matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,
Scriptor. Homereum si forte reponis Achillem;
Inpiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ conmittis, et audes
Personam formare novam; servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,

v. 113. Vulg. EQUITES PEDITESQUE. 116. AN matr. 120. HONORATUM.

Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Non circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in artum,
Unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclius olim:
Fortunam Priami cantabo, et nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
Dic mihi, Musa, virum, captæ post mœnia Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, et urbis.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat; et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit: et quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit:
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi;
Si fautoris eges aulæa manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat:
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,

v. 136. Vulg. Cyclicus. 139. Parturient.
141. Post tempora. 154. Si plausoris.

Mobilibusque decor, maturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo
Signat humum; gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Inberbus juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes et amicitias, inservit honori;
Conmisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quærit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnis timide gelideque ministrat,
Dilator, spe lentus, iners, pavidusque futuri;
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles.
Semper in adjunctis, ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius inritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus, et quæ
Ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
Digna geri promes in scenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens:

v. 157. Vulg. Decor NATURIS. 172. SPE LONGUS, AVIDUSQUE.

Ne pueros coram populo Medea trucidet;
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus;
Aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quæ posci volt, et spectata reponi.
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et hæreat apte.
Ille bonis faveatque et consilietur amice,
Et regat iratos, et amet pacare tumentis:
Ille dapes laudet mensæ brevis, ille salubrem
Justitiam, legesque, et apertis otia portis:
Ille tegat conmissa, Deosque precetur et oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco juncta, tubæque
Æmula; sed tenuis simplexque foramine pauco,
Aspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis conplere sedilia flatu:
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus
Et frugi castusque verecundusque coibat.
Postquam cœpit agros extendere victor, et urbem
Laxior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis inpune diebus;
Accessit numerisque modisque licentia major.

v. 185. Vulg. Nec. 197. Peccare timentes.
202. Vincta. 209. Latior.

Indoctus quid enim saperet liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscæ motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:
Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps:
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestis Satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quod
Inlecebris erat et grata novitate morandus
Spectator functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita conmendare dicacis
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne quicumque Deus, quicumque adhibebitur heros
Regali conspectus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire levis indigna Tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar tragico differre colori;
Ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar: ut sibi quivis

Speret idem; sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem. tantum series juncturaque pollet:
Tantum de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenses,
Aut nimium teneris juvenentur versibus umquam,
Aut inmunda crepent ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus, et pater, et res;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur Iambus,
Pes citus: unde etiam Trimetris adcrescere jussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus
Primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
Tardior ut paullo graviorque veniret ad auris,
Spondeos stabilis in jura paterna recepit
Commodus et patiens; non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter. hic et in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Ennî.
In scenam missus cum magno pondere versus,
Aut operæ celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt inmodulata poëmata judex:
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? ut omnis
Visuros peccata putem mea; tutus et intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Græca

v. 260. Vulg. MISSOS MAGNO CUM P. 265. AN OMNES.

Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati: si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum Tragicæ genus invenisse Camenæ
Dicitur, et plaustris vexisse poëmata Thespis
Qui canerent agerentque, peruncti fæcibus ora.
Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Æschylos et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his Comœdia, non sine multa
Laude: sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi: lex est accepta: chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtæ:
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui Prætextas, vel qui docuere Togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium; si non offenderet unum-
Quemque poëtarum limæ labor et mora. vos, ô
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Præsectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas

v. 270. Vulg. NOSTRI. 277. QUÆ can. 294. PERFECTUM.

Democritus; bona pars non unguis ponere curat,
Non barbam: secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile numquam
Tonsori Licino conmiserit. ô ego lævus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata: verum
Nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.
Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, et quid amicis;
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospe
Quod sit conscripti, quod judicis officium; quæ
Partes in bellum missi ducis; ille profecto
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius avaris.

v. 318. Vulg. Veras.

Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partis centum diducere. Dicas,
Filius Albini, si de quincunce remota est
Uncia, quid superet. poterat dixisse, Triens?. Eu!
Rem poteris servare tuam. redit uncia: quid fit?
Semis. an, hæc animos ærugo et cura peculî
Cum semel inbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtæ;
Aut simul et jocunda et idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, esto brevis: ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
[Omne supervacuum pleno de pectore manat.]
Ficta voluptatis caussa sint proxima veris:
Ne, quodcumque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis:
Celsi prætereunt austera poëmata Ramnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis, hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit, quem volt manus et mens;
Poscentique gravem persæpe remittit acutum:
Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis

v. 326. Vulg. DICAT. 328. SUPERAT? POTERAS.
330. AD HÆC. 339. NEC quodc.

Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; ut citharœdus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi qui multum cessat, fit Chœrilos ille,
Quem bis terve bonum, cum risu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit quæ, si propius stes,
Te capiat magis; et quædam, si longius abstes:
Hæc amat obscurum; volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:
Hæc placuit semel; hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis; hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus juris, et actor
Caussarum mediocris; abest virtute diserti
Messallæ, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non Dî, non concessere columnæ.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papa
Offendunt; poterat duci quia cena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paullum summo decessit, vergit ad imum.

v. 353. Vulg. Est *deest.* 355. Et cith.
358. Terque. 360. Opere in l.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;
Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit;
Ne spissæ risum tollant impune coronæ:
Qui nescit versus, tamen audet fingere. quid ni?
Liber et ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices faciesve Minerva:
Id tibi judicium est, ea mens. si quid tamen olim
Scripseris, in Mæci descendat judicis aures,
Et patris, et nostras; nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. delere licebit
Quod non edideris: nescit vox missa reverti.
Silvestris homines sacer interpresque Deorum
Cædibus et victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigris rabidosque leones.
Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis;
Concubitu prohibere vago; dare jura maritis;
Oppida moliri; leges incidere ligno.
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. post hos insignis Homerus
Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus exacuit. dictæ per carmina sortes,
Et vitæ monstrata via est, et gratia regum
Pieriis tentata modis, ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, et cantor Apollo.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est. ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, et conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit venere et vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, Ego mira poëmata pango:
Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est,
Et, quod non didici, sane nescire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas;
Adsentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere artis
Litibus inplicitum; mirabor, si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donâris, seu quid donare voles cui;
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ: clamabit enim, Pulchre, bene, recte;
Pallescet; super his etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet; tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urguere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,

v. 410. Vulg. PROSIT. 416. NUNC satis. 423. ATRIS. 435. LABORENT.

An sit amicitia dignus. si carmina condes,
Numquam te fallant animi sub volpe latentes.
Quintilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc. melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra? delere jubebat,
Et male ter natos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quam vertere, malles;
Nullum ultra verbum, aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertis,
Culpabit duros, incomtis adlinet atrum
Transverso calamo signum; ambitiosa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambigue dictum; mutanda notabit;
Fiet Aristarchus: non dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel, exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urguet,
Aut fanaticus error, et iracunda Diana;
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foveamve; licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives: non sit qui tollere curet.
Si curet quis opem ferre, et demittere funem;
Quî scis, an prudens huc se projecerit, atque

v. 441. Vulg. TORNATOS. 450. NEC dicet.
461. SI QUIS CURET. 462. DEJECERIT.

Servari nolit? dicam: Siculique poëtæ
Narrabo interitum. Deus inmortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. sit jus, liceatque perire poëtis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec si retractus erit jam,
Fiet homo, et ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis adparet, cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

